

Holy Bible

Aionian Edition®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Luke Initiative for Scripture Translation, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 5/31/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Guduf-Gava at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Guduf-Gava at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matthew 11

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matthew

1 Ina ndazhazhana kə tugwa mbərt Yasu Kristu, zər Dod, zər Brakhim. **2** Brakhim kə yiga Ishaku, Ishaku kə yiga Yakub, Yakub kə yiga Yakhud zə zarbabakh sar, **3** Yakhud kə yiga Perez zə Zera ai yiga Tamar, Perez kə yiga Khezron, Khezron kə yiga Ram, **4** Ram kə yiga Aminadab, Aminadab kə yiga Nakhshon, Nakhshon kə yiga Salmon, **5** Salmon kə yiga Boaz, bab sara Rakhab, Boaz kə yiga Obed bab sara Rutl, Obed kə yiga Yese, **6** Yese kə yiga Dod shik. Dod kə yiga Sulemanu ai yiga nus Uri. **7** Sulemanu kə yiga Rekhobom, Rekhobom kə yiga Abij. Abij kə yiga Asa, **8** As kə yiga Jekhoshafat. Jekhoshafat kə yiga Joram, Joram kə yiga Uzi. **9** Uzi kə yiga Jotlam, Jotlam kə yiga Ahaz. Ahaz kə yiga Khezikay, **10** Khezikay kə yiga Manas. Manas kə yiga Amon, Amon kə yiga Yosi. **11** Yosi kə yiga Yekoni, zə zarbabakh sar ən tə sarte tsa khutsalud udakh ya Yakhud da man vəb ən Khay ya Babil. **12** Ən tə khal kə bətral 6a tsud da khaya Babil. Ka yiga Yekoni ad Sheyaltiyal. Sheyaltiyal kə yiga Zerobabel, **13** Zerobabel kə yiga Abikhud. Abikhud kə yiga Eliyakim. Eliyakim kə yiga Azor, **14** Azor kə yiga Zadok, Zadok kə yiga Akim, Akim kə yiga Eliyud **15** Eliyud kə yiga Eliyazar, Eliyazar kə yiga Matan, Matan kə yiga Yakub, **16** Yakub kə yiga Yusuvu zil Maryam, Maryam tsuguna ka yigan ad Yasu ai dakhud də Kristu. **17** Tsiyif ənt Brakhim kakh da tə Dod, a nala kə kəlgwidz klatəm ufad. Tsiyif ən tə Dod, tsa kəlgwidz klatəm ufad ən sarte a dzətrarud ak Izrailakh da man vəb ən Babil. Tsiyif ən tə sarte tsən manud vəb ən Babil da tə sarte yigdud Kristu tsa kəlgwidz klatəm ufad. **18** Auna dule a yigdud Yasu Kristu. Ən sarta səb Maryam bab Yasu kə Jisav, kəda ngudatra səba tsuda, ka dzoghər khud tsin tə dəva də ndzəda Sədikw Chuwadadan. **19** Jambu sar Jisava ud charan, nagh ba də kədara zhiru ən tatak udakh bi. Ka dayanan ad ghər kə təkaghera tsitar bəghanyan. **20** Madvin ən daya ghəra, dzagwdlam əmdlawala zərbəla Yazhigəl tsin ən suwan. Niya tsin, “Jisav zər Dod, a duwa gədzə kə zəb Maryam kə nəga kə nusagh, wirva khudsarna a sa tədəva də ndzəda Sidikw Chuwadadan. **21** Da yigayiga də zər dəduŋgw, da barva bəg kha dakhə Yasu. Wirva in da kat yakhtar ən khaipakh tar.” **22** Daghan ina a dzoghər kə righada däge a kwarga Dadzikan tə dəva də tlayang kwarne, **23** “Da dləgh khud dughmbəl, da yiga yiga ad zer. Ka da barva dakhud Manuwel.”

Däge tuku Manuwel na in kwarne “Dagha kənda zə Yazhigəl.” **24** Tsiyif kə Yusuvu ən khara, ka gatars kə lave a kwararkhe zərbəla Yazhigəl. Yusuvu tsuguna ka bəf ad Maryam kə nəga kə nus sar. **25** A khənarghər bi, ba yiga tsin zər sar. Ka barva Yusuvu ad dakhə Yasu.

2 A java Yasu ən kəs ya Baitalkhami ən əntla khay ya Yakhudi ən kwarga shik Khiridus. Ən tə yanən kə sart, ka sosəg kə li tsatsəg ən təghər kə kwadladlakh səgo ən mbərt kəs, da wurshalim. Ka ndidə tsitar **2** kwarne, “Ən vara fitl na yavan ai da nəga kə shik Yakhudakh ni? Wirva a nəgha tsəkənda kwadladl sar səgo ən mbərt kəs, wirva yana a so da dabadaba kənd.” **3** Tsəna kə Khiridus Shik ad yan, ka tsiyif məkən sar zəva udakh daghan ən Wurshalim. **4** Ka dzakhanəf ad zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka ndidətrəwal ad vake da yigdud Kristu. **5** Ka nəv itar tsin, “Ən kəs ya Baitalkhami, ən əntla khay ya Yakhudi. Wirva a vindzga ndək yan tlayangen ad däge a kwarga Yazhigəl kwarne, **6** “Ghəra tsugun Baitalkhami əntla khay ya Yakhud, Khədikan bakhən li man tləkəs ən Yakhud bi; Wirva da səgawal ən təb tsəkur dadake da man tləks, Dadake da zighw udakhar ya Israil.”” **7** Ka dakhga Khiridus ad li tsatsəgən bəghanyan, ki nəghda tsatsəg tsin ad sarte tsa əmdlawala kwadladlən. **8** Ka bəlatərəl dəgal da Baitalkhami, ka ni, “Dam da nəghamako ndəghər nəgh ad fitlən dussa nikur. Da tlarghər kur, ka kwara ke kur ki dəgal kə ghərar da dabadab.” **9** Udzala tsitar ən tsən lav shika, ka dal itar. Kwadladle tsa nəgha itar ən mbərtə kəsəna ən tə vuk tar. Ka gatars gata tsitar tləm sa tsin da təghər kə vake də fitlən. **10** Nəgha tsitar ad kwadladlən ka righəf itar də khwadəga char. **11** Da tsitar da məghen, ka nəgha tsitar fitlən zə Maryam bab sar, kalga itar juguv ən tə vuksar, ka dabanəf itar. Ka vadana itar mbəl jiladakh tar ka bara itar ad dawan zə tərshin dīz ai manavadal səgawal ən uf ai dakhud frankinsens, zə ai dakhud Mir ən tlerna uf. **12** Ka gwiyağh itar ən tə tlərna dūl da kəstar, wirva tsa təkhatəranud ən suwan kwarne, a duwa itar gwiya daks da vak Khiridus. **13** Ən tə khal kə daldəg tsitar, ka tlarghər zərbəla Yazhigəl kə Yusuvu ən suwan, avin, “Tsiya, zəbə ad fitl na zə bab sar khwaya dəgal da Masar. Gidam gidən vin kwa kwara kurkhai ka saks, wirva da gatagata Khiridus ad zərna kə kədakəd.” **14** Ka tsiyəf Yusuvu bəf ad fitlən zə babsar kəvid, ka dal da khay Masar. **15** Ka nndzəgan ən vin da tə

sarte a æmtsæga Khiridus. Ina kə digit a dzaughər ki zəda righada dæge a kwarga Dadzikan ən tə dəva də ghay tlayangen kwarne, “A dakhadəghər ən Masar ka zərar.” **16** Katlga kə Khiridus kwarne raja kharghəra liye tsa digit ən təghər kə kwadladlen, ka ngudərəv tsin char. Ka bəlanəf ad udakh kə khadzga dēghwa zər dədungw ən Baitalkhami zai ən gədzar kəsakhe təvəgh, tsiyif ən tə vəg mits da tə vunj, kalkala sarte tsa kwararkhai li tsatsəgen ən tə ghər kə zəren. **17** A righif lave tsa kwarga Irimi tlayang; **18** “Ka tsəna tsəna tsud ad kwind ən dləgh tsits. Kwində tuwa ziwaziw, Rakhil ən tuwa wirva zarsar. A piyarwala kitlandagh rəv. Wirva a ruga zar sar.” **19** Təkhəl kə æmtsa Khiridus, ka tlarghər zərbəla Yazhigəl kə Yusuvu ən suwan ən Masar **20** ni, “Tsiya bəf bə da fitlən zə bab sar gwiya daks da Izrail, wirva liye gat kəd fitl na a ruwargan.” **21** Ka tsiyif, bəf ad fitlən zə babsar ka gwiya da khay ya Izrail. **22** Ai tsəna tsin kwarne zər Khiridus, ai dakhdud Arkilayus kə chauga tləksa dad sar, ən man tləks ən khay ya Yakhudi, ka gədza tsin dəgal da vinen. Wirva tsa təkhatəranud ən suwana, ka khutsval da əntla khaya Galili. **23** Ka dal da gidən tlərna kəsən ən dakhdud də Nazarat. “Ki righada dæge tsa kwarga tlayang kwarne, Zərna da dākha də zil Nazarat ud.”

3 Ən tə yanən kə sart, a sawal Yukhan dadak para ud da kwardu lav Yazhigəl ən təghəl əntla khay ya Yakhudi. **2** Ni, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigəla a khərzgan.” **3** Tsa Yukhan dadake tsən kwara Ishay tlayang ad laven təghər tsin kwarne, “Kwində ud ən tləkh ən təghəl kwarne, ‘Dikamarna dūl kə Dadzikan, Andz ger nəv dūlsar.’” **4** Gabage taləm Yukhan na a manava də guj tləgwam. Ngudən sambal ən tə khukw tsin. Dəg zuwa sara tsəvakwa zə mam təghəl. **5** Təkəna udakh ya Wurshalim zə əntla Yakhudi daghan, zə daghan əntla khay zagħ Urdun, ka sakhgawal itar da vaksar, **6** ka kwarakh khaipakhtar itar, ka paratəra para tsin ən zagħ Urdun. **7** Ai vazga kə Yukhan ad Farisakh zə Sadukiya kh zikən səgawal da vaksar kə paratərapar, ka niya tsitar, “Kur zar ya pushakh. War kə khidakurf kə ngikh kuba rəvakhud Yazhigəl nən saks? **8** Manam gidə da əmdla kwarne a palga kur ghər ən khaipakhur. **9** Dzamam ba ən khudur kwarne, ‘Dadənda Brakhim bi,’ Ən təkha kura təkha kə. Təkha Yazhigəl kə vərdarkhai zara kə Brakhim səgawal ən kurakhan. **10** Audzalud ən bars khil kə mbərt uf. Itsera kə ufe kwal yig zar charan ka əntlarsud kədaghud

da kar. **11** “Ni ka ən para kura də yu kə, kə mətlada kwarne a palga kur ghər, ude ndanga təghər tsəka da saks ən tə khal tsək, ude itsa kimbak sar təkh ba ka kə bənəf bi. In da para kuran də Sədikw Chuwadadən, zə kar tsugun. **12** Khutan ad kwat kava sar, kə kav khi sar ən tə ghwuzay, ka dzanəf ad khi, didagh ən kuvur sar, ka ndəghanan ad tlitl də kare kwal təkha tsud kə kədgan.” **13** Ən tə khalak yan ka sagha Yasu ən Galili, da vak Yukhan kə parapara tsud ən zagħa Urdun. **14** Tsən na Yukhan ad gadlara gadl. Ka niya tsin, “Ka tsən nagha paraka para tsəkha ka kha kə sagha da vakara?” **15** Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “nalnəgin ndək yan, wirva ndək yan khwaran kə righada dæge ən nagha Yazhigəl.” Khal kə yana ka khayanəf Yukhan. **16** Ən tə khal kə Parandal tsud Yasu, madvin ən səgawal ən yu, təvin təvina ka ngurəf garazhigəl, ka nəghan ad sədikw Yazhigəl ən səgadagh ndək kakur, sodagh da təghər tsin. **17** Ka tsənud lava səgadagh ən gharazhigəl kwarne, “Ina zərəre ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char.”

4 Ka fiwandal Sədikw Chuwadadən ad Yasu da təghəl kə kurakura kə wurdū. **2** A zəbga Yasu ad ndəl khəna kul ufad vīda zə fatsi. Kə khala ka ndzikənəf way. **3** Ka sa wurdū niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha, kwarara kwara kə kurakhan nalnəg itar kə dæg zu.” **4** Ka ngawarkhe Yasu kwarne, “Vindzan ən kadkad Yazhigəl kwarne, ‘Uk ən safən tə dæg zuwa kitakul bud bi, khekwa də itsera kə lave ən səgawal ən ghay kə Yazhigəl.’” **5** Ka bala wurdū da dləmdla kəs Chuwadadən ən Wurshalim, ka bəba tsin da tə ghər kə bedem fəta Yazhigəl. **6** Niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha,” ghədzəvdagh ghədzəva dæg dagħ da khay, wirva vindzan kwarne, “‘Da batra bəg Yazhigəl ad ndzəda kə zarbəlakh sar kə kat kha kat. Ka da chau kha chawa itar də dāv tar. Khek kədkhe kə kur ən tə sig.’” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Vindzan tsugun kwarne, ‘Kura ba də Dad zikan Yazhigəla bi.’” **8** Ka gwidən wurdū ad bəba dəgo da tə tsəban na kə ghay ghuḅ, kə mədlanan ad tləksakh lard zə zika khwara sar daghan. **9** Ka niya tsin, “Da kəla ke kha juguv dāba ke kh. Daghan dəgakhana da bakha bəg kə.” **10** Ka nəv Yasu tsin, Tsiya dəgal ən van kha shatan, wirva vindzan kwarne, “‘Dabadāba Dad zikan Yazhigəlakh, tsuguna in kitakul da manara kha tlər.’” **11** Khalak yana ka dūwars wurdū, ka səgdagh kə zarbəlakh Yazhigəl da nəgharu nəgh. **12** Tsəna kə Yasu kwarne a viyava Yukhan da sal, ka

tsiya tsin dāgal da Nazarāt ən Galili. **13** Ka dūwars ad Nazarāt, dal da gidən Kafarnakhum, ai təvāi ən tuk dəlv ən tə ghala əntla khaya Zəbulun zə Naftali. **14** Ki da righada lave kwarga Yazhigəl ən tə dəva də Ishay tlayang kwarne, **15** “Əntla khay mbərt Zebulun, zə dāg Naftali ən Galili. Ən tə dūl dālva Madateri, tangw da tə əntla khay zagha Urdun, Galili vake ən gidda liye kwal Yakhudakh. **16** Liye ən gidən gurtl. Nəgha tsitar kəs khedəf char. Liye gidən kəs sədikw fayam əmtsa. A mēdlawala khedəfə kes da vak tar.” **17** Tsif tə yanən kə sart, a farsa Yasu ad kwardu lav Yazhigəl, ən kwar kwarne, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigəl a khərzəgan.” **18** Madəv Yasu ən dāgal ən tə kalam dālva Galili ma, ka nəghanəgha tsin zarbabakh mits, Simane dākhdu də Bitrus zə zer bab sar Ndros. Ən dāy sika vay kilf itar da dəlv, wirva li vay kilf itar. **19** Ka nəv Yasu tsitar, “Gatamakəs gat, da nakurar nəg ka kə li khutsado ud ndəkvə ən vāya kur kilf.” **20** Təvin təvina ka dūwars itar ad sikakh tar, ka gatars itar. **21** Din ən zu vuk də dāga, ka nəghan ad yakhaya kə zarbabakh mits tsugun, ai Yakub zər Zabadi zə zer bab sar Yukhan. Ən peryu itar zə dad tar Zabadi, ən dika sikakh tar itar. Ka dākh tərkhai. **22** Təvin təvina ka dūda itar peryu tar zə dad tar, ka gatars itar. **23** A gwayafkhai Yasu ən kəs Galili daghan, ən tsagakhdū lav Yazhigəl ən gud dzakhav Yakhudakh. Ka kwardu lav zədən təghər kə tləksa yazhigəl. Ən mbakha itsera kə khulf kuz, zə liye kwal yang kə udakh. **24** A tsa tə dəva də yan kə tlər ud ad Yasu ən khay ya Suri daghan. Ka zaḡardo li kwal yang ud zə liye ən tuk kuzakh sikh sikh sikh zə li khəḡ dlad, zə li sədikw bəzan, zə liye tlavarghər wurdu zə li əmtsa kalam vəgh, a mbakhatru daghan. **25** A gatars dzakhava udakh zikən səgawal ən Galili, zə əntla khaya kəsakh kəldək, zə Wurshalim, zə əntla khaya Yakhudi, zəva liye ən ghədzəva zagha Urdun.

5 Vazga kə Yasu a dzafkhai udakh zikən, do da tə gil, ka nndzəgan. Ka saks kə furakh sar da vak sar, **2** ka farsa tsagatəra lava tsin kwarne; **3** A batərghər Yazhigəl ad bark kə liye ən tsa khətsala khətsa tar ən dəgakhe ən nəgha Yazhigəl, Wirva tləksa gharazhigəla da dāg tar. **4** Nəg bark kə liye bazan rəvakhud. Wirva da kitla təra rəvud. **5** Nəg bark kə liye gulandagh ghərtar, Da wurawura itar ad dəgakhe manga Yazhigəl ad lanji sar. **6** Nəg bark kə liye way man dəgakhe ən nəgha Yazhigəl. Wirva da bagha təra bagh. **7**

Nəg bark kə liye mēdla kwidkwidərav. Wirva da mēdla təra mēdla Yazhigəl ad kwidkwidərav. **8** Nəg bark kə liye chuwadəf rəva tar. Da nəghanəgha itar Yazhigəl. **9** Nəg bark kə liye matla gidə khwid. Da dākh tər də zar Yazhigəl ud. **10** Nəg bark kə liye ən batərud dlad wirvən man dəgakhe ən nəgha Yazhigəl itar. Wirva tləksa Yazhigəla dāg tar. **11** Nəg bark tsəkur, madəv udakh ən lakh kur lakh, zə bakura dlad, zə ngatla filakh ən teghər tsəkur sikh sikh sikh, wirva li gataks gata kur. **12** Kwam khwadəg zə panakha rəv char, wirva da gəmadu gəma kur dāg sigur zikən ən ghərazhigəl, wirva a batra ndək yan ud dlad ak tlayangakh Yazhigəl liye tsa soghər chak təghər tsəkur. **13** Kuram tləgūl lard. Da təkaghəra tləgūl zə nashnash sar, da wurondəghər ndarud zəda sari? Aghba dla dāge ən tukuwin bi akwa dīduwud, ghədlapakh gud. **14** Kuram khedəf lard. Afke dləmdla kəs ai khavən tə bədar ən bəghafəkhai bi. **15** Na bud ən vədzanəf kara kazaz ka khəmbarghərud gagay bi, akwa bugud ən tə vak ghitsa sar vake da mēdlaradin dūl kə li məgh khedəf. **16** Ndək yan tsugun, namal nəg khedəf tsi kə udakh, wirva da nəgha tsitar ad tlər khwarane manakur, da farghərafəg itar kə Dadure ən ghərazhigəl. **17** Dzamamba kwarne a sodagh da kala ndzikhandzikh Mus zə dāge vindzan ən kadkad tlayangakh ba ka bi. A so da kala kala ba ka bi, a so kə regharegha kə. **18** Kadi ən kwara kura kə, akwa mbasu ghərazhighəl zə khay, nga itsa khədikana kə lav ai da bəlāl ən dāge a tsagdu Mus bi, kwa reghanaud itsaud. **19** Wirva yan daga ude kəlanəm itsa kitakul ən khədikan nak ndzikha ndzikha khan, zə tsagardu kə udakh ad kəla ndzikha ndzikha khan, da dākha də khədikan kə udud ən tləksa Yazhigəl. Ude gatars, ka tsagardu kə udakh tsugun, da dākha də zikan kə udud ən tləksa Yazhigəl. **20** Ən kwara kura kwara kə, da malga ba kur liye tsagdu nzikha nzikh Mus zə Farisakh kə kanadi bi, na kur daks da tləksa Yazhigəl tsa ndar bi. **21** Tsəna tsəkur a kwarar khai yud kə dzidzakh mar kwarne, kədam ba safa itsawar bi, itsera kə ude ən kədgə saf, ka da takara lavud. **22** Ən təkha kura təkha kə, ude nguḡarva rəv kə zər bab sar, ka da takara lavud. Tsugun, ude gamp kha niya kə zər bab sar, da ḡaḡud da təvuk li taka lav ya Yakhudakh. Ude dākh zər bab sar tsugun də dlag, da kəḡ dāgh da kara fay ud. (Geenna g1067) **23** Wirva yan, dən bədu dāg tsufa khən tə vak sadak, da dzamana kha kwarne nəg dāge ən təbur zə zərbaba gh, **24** bəga kha dāg tsufaghen ndan ənt vak

sadak. Dæg dægäl ndan da dikva zæ zær babagh. Khalak yan ka saks kha da bædu dæg tsufaghen. **25** Da kælga udan ad juguvagh, kujad dikfækhai kha zin tækur æn tæghær kæ dæg, kæda tsukwa tsukur æn tæ vak takalaven. Da na ba ndæk yan bi, ka da matlakha zæ dadak takalav, dadak takalava tsuguna kæ bækha da vak del, tsuguna ka ngudækhai yud æn zaw. **26** Jir æn kwara kha kæ, na ba itar da bælakhs bæla bi, kwa pælgakha kwaß na daghan ai gatakhsud din. **27** A tsæna tsækur a kwaravan kwarne, a düwa man gwaragwar. **28** Æn kwara kura kwara ka kwarne, ude kæmga dæg khær, audzal æn manga gwaragwar zin æn rævakhud sar. **29** Da di dæva kafagh æn bæg khan da man khaip, ndædadal ndæda tlævarskh. Azægha bæghal æn tlærna tlepel væghagh tæghær kæddagh dümba væghagh da kar. (Geenna g1067) **30** Da dæva kafagh æn bæg khan da man khaip, æntlars kha tlævarskh. Azægha bæghal æn tlærna tlepel væghakh tæghær kæddagh dümba væghagh da kar. (Geenna g1067) **31** A gwidæn ud kwara kwara kwarne, ude tækaghæran zæ nus sar, barari bara kadkad tækaghæra tsin. **32** Dæge æn kwara kura ka in kwarne, da tækaghæra udan zæ nus sar dæn tæghær kæ khaipa man gwaragwar bin bi, a ba da man gwaragwar. Itsawar æn bu nuse a tækaghæra ze zil sar, gwaragwar æn manin. **33** Dakhkana a tsæna tsækur a kwarkhai ud kæ dzidzakh mar kwarne, kæla ba dæ wadæ manga kha bi, kwa righanæf kha wadæ tsa wadga kha kæ Dadzikan. **34** Ai dæge æn kwara kura ka in kwarne wadam ba dikidiki bi, itsa dæ gharazhigæl, wirva vij gida Yazhigæl. **35** Wadam ba dæ khay tsugun bi, wirva vak bæg siga sar kæ Yazhigæl, awana tsad Wurshalim wirva in dlæmdla kæs zikan kæ shik. **36** Wad ba dæ ghærakh tsugun bi, wirva tækh bakha kæ nandala guj kitakul kæ madakw tsa kæ lusan bi. **37** Dæge khwara kæ kwara tsækur in kwarne, ana bi au, da bælän sig æn mbiyan a so æn vake da wurdu yan. **38** Tsæna tsækur a kwarga Yazhigæl kwarne, da chibærnakha di kæ ud, ka chibækanud diyagh tsægün. Da lardarkha tlið kæ ud, ka lakhdalud tliða tsægün. **39** Ai dæge æn kwara kura ka in kwarne, da mana kurkhai udan ad ghaza pælama bi. Da diyakhwal udan ad mekhwpengw æn tæ diwa dæva kaf, ka gwiarnæf khad diwa dæva dleða tsugun. **40** Da kælakghær udan ad juguv wirva pærdaghval gabagagh, ka bara kha zæva khædikana kæ gabagagh. **41** Da njæghakhu dadak ndzæðan kæ dægäl da æntla fætæl kitakul, ka dara dæg kha æntla fætæl mits. **42** Da takadga udan ad digit æn vakagh, barakh. Ude a sagh da takad gæmau æn vakagh tsugun, piyardu bi. **43** Tsæna tsækur

a kwarga Yazhigæl kwarne, waya ad tlæghærwitæghagh, düda kha dadak dawagh. **44** Dæge kwara kura ka in kwarne wayam dadak dawur, mana matæra dægau kæ li bakura dlæd. **45** Æn tæ dæva yan da næga kur kæ zar Dadur æn gharazhigæl, dadake æn bæg fatsi da tævæn tæghær kæ li kalali zæ liye kwal kalali, tædadagh ad yu gharazhigæl tsugun da tæghær kæ li kanadi zæ liye kwal kanadi. **46** Da uk liye æn way kur way æn waya kur, ira kæ dæg siga da bakurudi? Itsa liye æn dza khadama, æn mana ndækyan bakh itara? **47** Da uk zar babakhur æn nægardi kur, ai, uða manga kur mal kæ yakhayi? Itsa liye kwal tsa Yazhigæla æn mana ndæk yan bakh itara? **48** Wirva yan reghanyan næv gidur ndækve reghan Dadur æn gharazhigæl.

6 Tsukwamana ghær, bamaru ba tlær kanadiyur kæ di bi. Wirva da manga kur ndæk yan, da gæmadu ba kur dæg sigur æn vak Dadur æn gharazhigæl bi. **2** Wirva yan, da da bædu dæg buti kh, baldu bæn ghay bi, ndæk ai æn mana mbadîrakh æn gud dzakhav zæn tæ dülakh bi, wirva kæ dlæba tæra dlæba tsud. Æn tækha kura tækha kæ, audzala itar æn gæmadu dæg siga tar. **3** Da ka da bædu dæg buti kur kæ dadake kwaldin, tsa ba dæva dleðagh ad dæge æn mana dæva kafagh bi. **4** Bædu bæagha nalnægin bæghanyan. Dadaghe æn nægha nægh ad dæga dæge bæghanyan, da bakha dæg sig. **5** Da da dægawa kur, manam ba ndæk mbadîrakh bi, li way dægau æn vak ghits æn gud dzakhava zæ tuk dül ki næghatæra nægha kæ udakh. Jir æn kwara kura kæ, audzala itar æn gæmadu dæg siga tar. **6** Ai da da dægawakh, dæg daks da gud, ka khædardu kh. Dægawaru dæga kæ Dadaghe kwal æn nægha tsud. Dadaghe æn nægha dæge manud bæghanyan, da bakha dæg sig. **7** Da da dægawa kur, a düwam gwayars kæ lava zikæn ndæk liye kwal tsa Yazhigæl, liye da ghær tsitar æn kurana, da gwayars itar kæ lava zikæna, ka da tsænäturu tsænud. **8** Manam ba ndæk itar bi, wirva tsa kæ Dadur ad dæge na kur, kæda da takada takada tsækur. **9** Auna düle da dægauða kur. Dadmare æn gharazhigæl, Fæghær fægud kæ dakhaghe chuwaðad. **10** Tlæksagha ausægin sægdagh. Manud ad dæge æn nakh æn lard. Ndækve æn manud æn gharazhigæl. **11** Bakænda bæg dæg zuwa khan, ndækve æn bakænda kha tsika fatsi. **12** Bisa kændana kha khepa khænd. Ndækve bisara kænda kæ li mana kænda ghaz. **13** Bæla kændu ba di daks da dlægd bi. Ai kat kænd kat æn dæva kæ wurdu. **14** Da ka bisarna kur kæ li mana kura ghaz, Dadure æn gharazhigæl tsuguna da bisa kura bis. **15**

Ai da ka bisarna ba kur kə udakh tsugun bi, Dadure tsuguna, na ba da bisa kura khaipa khur bi. **16** Dən zəb ndəl kur, bazamdu ba vakdi ndəke mana mbadīrakh bi. Ni itara ən bazdu kə nəghda mədlara kə udakh itar kwarne ən zəb ndəl itar. Kadikadi ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **17** Ya dən zəb ndəl kh, pardu kha vakdiyagh, masəm kha wal ən ghər, **18** ki khək katlga tsud kwarne, ən zəb ndəl kh, uk Dadaghe kwal nəgha tsud da tsan. Dadaghe ən nəgha däge manud bəghanyan, da bakha dæg sig. **19** Dzakha mara ba ləman kə ghərur ən lard bi, vake da bazdu terar zə kwalavi, zə vake da təkha gəlakh kə chibanan kə daks da gəl. **20** Dzakha mara kə ghərura ad ləman ən gharazhigəl, vake kwal da təkha kə tərara zə kwalavi kə bazdu, zə vake kwal təkha kə gəl kə chibanan kə daks da gəl. **21** Wirva vake də ləmanagha, ən vin məkənagh. **22** Diya in kara kazaza vəgh, da ka lapi diyagha, daga vəgha gha ka da nəga kə kheded char. **23** Da ka yanga ba diya bi, daghan vəgha gha da nəga kə gurtl char. Da nala khedəda vəghagh kə gurtla, ka da zikakhghər zika gurtl. **24** Na ude təkha kə manarkhai kwatnakh kə dadməgh mits bi, akwa waygan ad fanga, dudan ad fang. Bi khəmarvan kə yana ka nenanad ad yan. Ən manawa ba gatars kə Yazhigəl zə kwaḇ tsəkha bərdagha bi. **25** Wirva yan ən kwara kura kwara kə, dzamam ba safur, zə däge da zuwa kur zə däge da khəḇa kur bi, zə kadlange da tala kur kə vəghur bi. A malga bakh safu ad dæg zuwa? Tsəguna a malga bakh vəgh ad kadlange da tala kura? **26** Ən nəgha bakh kur dīkakh ən pədlən tə gharazhigəla, na itar ən tukha bi, na itar ən tsəg khi bi, naba itar ən dza khi da kuvur bi. Sakhkana Dadure ən gharazhigəl ən batra dæg zu. A malga bakh ndangura ad dīkakh? **27** Warek ən kur ən tə dəva də dāngw sar təkha kə səgarghər əntla sart tetl kə safu sari? **28** Ai wudek lava tsəkur ən dzamghər ən təghər kə däge da tala kuri? Ən nəgha bakh kur daka kə sasikw zə firakh ən tə təghala? Na itar ən man tlər zə takhara kadlang kə ghər tar bi. **29** Sakhkana ən kwara kura kwara kə, itsa Saluman shik zə daghan ndanga sar, a taḇa ba də chadḇəkhai ndək itsera tar bi. **30** Da ka təkha Yazhigəl kə chadənəḇ sasikw ən tə təghal ndək yan, ai khana nəga, təkḥula tləvdahgud da kara ka ndəghanud, təkḥ bakh Yazhigəl kə chadā kuruf mal kə yana? Kuram li khətsa fadəghəro fəg. **31** Wirva yana ndidam ba kwarne, uḇa da zuwa kiyami? Uḇa da khəḇa kiyami? Uḇa da tala kiyami? **32** Afke li kwal tsa

Yazhigəl ən gat yakhana kə digitakh, ai tsa kə Dadure ən gharazhigəl kwarne ən nəgha kur ad yakhana kə digitakh daghan. **33** Ai dæg chaka gatam gata tləksa Yazhigəl zə man dəgakhai ən nəgha Yazhigəl, daghan yakhena kə digitakh da bakuran ghər bəgud. **34** Wirva yan ndidam ba khul bi, wirva khula ən saks də dladakh sar. Dladakhe khana a tlakurar kə khanen.

7 Bamarghər ba də ghaza kə itsawar bi, khai kə ba kur ghər kə Yazhigəl ad ghaz. **2** Ya khulf taka lave manakur kə udakh, da taka kura ndək yanud. Darame ən kurara da kur kə udakh, da kura kura din ud. **3** Uḇa kə mangan tsəkha ən vaz sasikw ai ən di kə zər babagh, ai nguse ən di tsəkha nga dāngwa din biyi? **4** Da kwara ndarkha kə zər babagh kwarne, Bakhdal ḇa ka sasikw ən di tsəkh, Ghəra ghəragh ngusan di tsəkhe? **5** Mbadirana digi. Ndəḇadal ndəḇa ad nguse ən di tsa kha ndan, ki zəḇa nəgha nəgha tsəkha char, kə da ndəḇado sasikw ai ən di kə səkwtagh. **6** Bamara ba dəgakhe dæg Yazhigəl kə ghəd bi, kadamardu ba dæg kwindā chadure dzau gan ən təḇ kə daguwakh bi. Wirva da tərkwədu tərkwā itar, da guyafkhai itar da vakur da vandz kur vandza itar. **7** Dawam dāwa, da bakura bəgud. Gatam gata da gəmadu gəma kur. Dughwam dughwa ghay gud da ngura kura ngurud. **8** Wirva ude takadgana da bara bəgud, ude gatgana da gəmadu gəm, tsuguna ude dughgwan ad ghay gud da ngurara ngurud. **9** War ən təḇ tsəkur, kur dadakh, da ka dāuga zər sar ad dæg zu, ka baran ad kuri? **10** Awana da takadga zər ad kilf, ka baran ad bubi? **11** Da kure kəladakha tsa tsəkur bara dəgakhe khwarkhwaran kə zarur, ngəḇukw Dadure ən gharazhigəl, afke da bədu bəg ad dæg khwarkhwaran kə udakhe takadgan ən vak sar. **12** Daga däge ən nəgh kur mana kura mana kə udakh ka manatəra mana ghərur, wirva yan däge ən tuku ndzikha ndzikh Mus zə tsagdutsaga tlayangakh Yazhigəl. **13** Damaks ən tə dlikhwan na kə rang, wirva rangena bang, dūl daksā tsuguna bang daks da kar. Liye ən daks ən təḇ tsuguna zikən itar. **14** Wirva rang da tə dūl mbələdu safu kə ngəḇa dlikhw, dūlen tsuguna dlikhw. Liye ən gatars kə dūlen tsuguna na itar zikən bi. **15** Tsukwamana ghər də tlayang filfilakh liye sakhasaks da vakura ən jakva tuwaghakh, ən khud tara ndək khəda təghalagh itar liye mbatəra way. **16** Da katltər ən tə dūle manda itar tlər kur. Ən mbəlo mbələkh zər inabi ən tə əmdaga? Awana zər ghədīv ən tə dzadzəḇa? **17** Ndəkyan itsera kə uḇa

khwaran ən yig zər khwaran, ufe bəzan tsuguna ən yig zər bəzan. **18** Ufa khwaran naba da yig zər bəzan bi, ndəkyan ufa bəzan tsugun, na ba da yig zər khwaran bi. **19** Deghwa ufe kwar nэг ən yig zər khwaran, da əntlars əntlud tləvdagh ud da kar. **20** Wirva yan, da tsa diwa vak man tlər tar kur ad tlayang filakh. **21** Daghan ba ude ən dakh ka də Dadzikan, Dadzikan da daks da tləksa gharazhigəl bi. Kwa ude a manga däge nagma Dadare ən gharazhigəl. **22** Ai fitsa Taka lava, zikən udakhai da kwara ka kwarne Dadzikan, Dadzikan, tsa kwarga bakh kənda lave da dzaughər ən təvuk də dakhagha? A lakwdu bakh kənda shadan ən dakhagha? A manga bakh kənda tlərakh dэг japər ən dakhagha? **23** Ka da kwara təra kwara ka kwarne, ən tsa kura ba ka lingling bi. Tsiyam tsiyan ən vakar, kuram li man kəlad. **24** Wirva yan, deghe ude a tsənga lavarən, mangan tsugun ad tlər din, da ndək ude kwelemlem ai khəga fətasar ən tə fərad. **25** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tləg məghen, a mbədga ba tsugun bi, wirva a ndəravən ən fərad. **26** Deghwa ude tsəna lavarən tsugun kalwala kə manaman, da ndək dlage ndərga fətasar ən zaghe. **27** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tləg məghen, ka mbədgan kwashang kwashang. **28** Audzala kə Yasu ən kwarakh dəgakhən, ka ndawatəref tsagdu lavsar na kə dzakhava udakh, **29** a tsagatərdur ba ndək li tsagdu ndzikha ndzikh bi, wirva tsagatəru ndək ude nəg də ndzəda tsagdu lav.

8 Saudagh kə Yasu ən tə bədar, ka gatars udakh zikən. **2** Ka sa dadak madagwilf da təvuk sar, kəlgən ad juguv ka ni, “Dadzikan, da khayanəfkə təkha kə mbaku fidigid.” **3** Ka talal Yasu ad dəv sar ka gəman ad uden, ka ni, “A khayanəf kə, mbumbəg fidigid.” Ən təvin təvin ka mbu ən tuk fich. **4** Ka nəv Yasu tsin, “Tsəna, kwarara ba kə itsawar ad däge dzaughər bi, dэг da mədlara ghəragh kə zil kəs, bədu kha dэг zaḃa tlatləḃ ndək vai kwarga ndzikha ndzikh Mus niya. Manga mana ndəkyan, ki da mədla kwarne a mbukha kə dlam.” **5** Da kə Yasu da Kafarnakhum, ka sasəg kə mal ya tlujiyakh da waksar kə takadā kwarne, **6** “Dadzikan, zər tlərər ən khəngən ən məgh, əmtsən tlapəl vəgh tsin, ən khəḃ dlad char.” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Da dəgal ka da mbambəg.” **8** Ka ngawar khai mal ya tlujiyakh kwarne, “Dadzikan, ən tlala ba ka kə saks tsəkha da fətara bi. Uk lava da kwarga kha, da mbəga dad tlərər. **9** Wirva ka də ghərara ən kuskə ud kə, tsuguna nəg tlujiyakh ən kustsək,

təkha kə kwarar khai kin, ‘Dэг dəgal,’ ka dəgal, da ka nika kə tlərna tsugun, ‘Saw,’ ka saks, da ka nika kə zər tlərər, ‘Mana də yan kə digit,’ ka mana man.” **10** Tsəna kə Yasu ndək yan ka ndawak ni, ka niya kə liye gatars gat, “Jir ən kwara kura kə, ən khud kə ya Izrail a nəgha ba ka dadak fadəghəro fəg də ndzəda ndək ina bi. **11** Ən kwara kura kwara kə, zikən li kwal Izrailakh da səgo ən mbərt kəs zə ən təvak ghər, ki da ndzakhgən tsitar zə Brakhim zə Ishaku zə Yakub ən tə vak khwadga ən tləksa gharazhigəl. **12** Liye tsa itar ən khaitəra gidən tləksa Yazhigəl, itar udakhe da tləv tər dagh ud da nikan na kə gurtl, vake da tuwa itar da kərd tliḃ.” **13** Ka nəv Yasu kə mal ya tlujiyakh, “Dэг dəgal, wirva fadəghəro fəgagh da mana kha manud.” Ən dəvən dəva ka mbu zər man tlər saren. **14** Da kə Yasu da fəta Bitrus, ka nəghən ad bab nus Bitrus magulaḃ ən ndzikən ən khəngən. **15** Ka gəman ad dəv sar, ka mbu ən tuk magulaḃ. Ka tsifa tarkhe ad dəgzu. **16** Bəlga kə khagwa, Ka bərdəghər udakh ad liye kədtər shatan kə Yasu zikən, uk lava də ghay kalti a kwarga Yasu, ka dzadal ad sədikw bəzan ən vəgh tsitar, ka mbakhandu tsugun ad liye kwal yanga daghan. **17** A mangan ad ina kə righada däge tsa kwarga Ishay tlayang kwarne, “In də ghər sar kə bəf ad kud lapi mar. Ka bəkiyamghər ad kuzakh mar.” **18** Vazga kə Yasuwa tsarghər dzakhava udakh zikəna, ka kwarar khai kə furakh sar kə zəghva dəgal da tə yan kə ghədzəva gadzak dəlva Urdun. **19** Ka saks kə dadak tsagdu ndzikha ndzikh Mus da vak sar kə kwarara kwara kwarne, “Maləma, da gatakhs gata ka tsa da makh.” **20** Ka nəv Yasu tsin, “Uvakha nəg fikakh tar, dikakhe pədlən gharazhigəl tsuguna nəg itar də fətakha tar. Ai Zər Uda, na ba də vake da bəg din ghər sar bi.” **21** Ka nəv tlərna fur sar tsin, “Dadzikan, ka daks da khədāna dadara ndən.” **22** “Gataks gat, khədā khədā tlamtsakh ad tlamtsakh tar.” Nəv Yasu tsin. **23** Da kə Yasu zə furakh sar da peryuwa ka dəgal tsitar. **24** Ka sugo kə zikan kə kalangas ən təghər kə dəlv, ka farsa daks kə ghədkuta yu ən dəlv da peryu. Yasu tsuguna ən khən khar. **25** Ka dəgal tsitar da tsiya tsiya kə kwarara kwara kwarne, “Dadzikan, Katkiyam kat, da ruwa kiyam.” **26** Ka niya tsitar, “Uda lava tsəkur ən gədza ndikini? Kuram li khətsa fadəghərofəg.” Ka tsif, tavarghər ad di kə fudən zə dəlv, ka diw vake. **27** Ka ndawatəf kə udakh, avitar, “Khulf ira kə ud ini? Zəva fudā zə dəlv ən tsənaru tsəni?” **28** Dala kə Yasu da tə yan kə ghədzəva gadzak ən tə khay kəs

ya Gadarakh, ka sawala ud mits li dā sēdikw bēzan ən gīde ngitl, ka gamgitar zin. Na ude dlēn tēkha kē dal ən tē yanēn kē dūl bi. Wirva nagh bakha jaga tsitar bi. **29** Tēvin tēvina ka khula tsitar kwarne, “Zēr Yazhigēl uđā dāngwa tsēkha dē kēndēndi? A sa dā bakēnda dlād nagh kha dla sart kwal sagha?” **30** Ən tēvuk khēdikēna, nēg li zighw gīdā dagu. **31** Ka takadga sēdikw bēzana khen ad Yasu kwarne, “Da lakundalakh, ka khayakēndanēfkē daks dā daguwa khan.” **32** Ka niya tsitar, “Iyo, damdēg.” Ka dēgala itar, dā itar dā daguwen. Ka tsiyif gīdā ya daguwen daghan kujadkujad, ka dādara itar dēga dagh dā dēlv, ruga itar ən yu. **33** Ka khwaya kē li zighw daguwen, daks dā khudkēs ka kwardu lav itar, ənt dēge dzaughēr dē liye dē sēdikw bēzan. **34** Ka sawal udakh ən khudkēs daghan kē gama zē Yasu. Nēgha tsitara, ka takadga itar kē dūwatēr dā kēs tar tsin.

9 Ka dagh Yasu dā peryu, ka darghēr kē dēlvēn kē daks dā kēs ai dākdin. **2** Sa tsitar dā khudkēs ka bārdēghēr yakhaya kē udakh ad dadak mētsa tlāpel vōgh ən khēngan ənt khindz. Katlga kē Yasu ad fādēghērō fēga tar, ka niya kē dadak mētsa tlāpel vōghen, “Ndid biya zērara, a bīsakhanud khaipagh.” **3** Tsēna tsitar yana, ka nēv chalēm li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən tēb tar, “Ina kē uđā ən nēna Yazhigēl.” **4** Tsa kē Yasu ad dēge ən dāya itar ghēr ən tēf, ka niya tsitar, “Uđā lava tsukur ən dzam dēge ghwadghwadān ən rēvur ndēk ini? **5** Ira ngulman ra, ‘A bīsakhanud khaipakhagha nagh,’ awana, ‘Tsiya dēg dēgal khi?’ **6** Ai ən na ka tsatsēg tsukur kwarne, ka Zer Ud nēg ka dē ndzēd ən lard na kē bīsa khaipakh.” Ka niya kē dadak mētsa tlāpel vōgh, “Tsiyēf tsiy, bā khindza daks dā mēgh.” **7** Tēvin tēvina, ka tsiyif udanēna ka daks tsin dā fēta sar. **8** Vazga kē dzakhava udakha ndēkyana ka gēdzēf itar, ka dābanēf itar Yazhigēle bara khulfina kē ndzēdā kē udakh. **9** Dūwars kē Yasu ad vaken, madēvin ən zu vuk dē dēg, ka nēghan ad udanēn ai dakhud dē Matiyu, ən ndzēgan tēvak chau khadam, ka nēv Yasu tsin, “gataks gat.” Ka tsiyifa gatars. **10** Ən tē khal kē yan, madēv Yasu ən zu kaf ən fata Matiyu, ka saks li chau khadam zē li khaipakh zikēn saks dā vak sar ndzakhga itar kē zu kaf dagha zē furakh sar. **11** Nēgha kē Farisakh ndēkyan, ka nēv itar kē furakh sar, “Uđā lava kē malēmura ən zu kaf zē li chau khadam zē li khaipakhi?” **12** Tsēna kē Yasu dina ka ni, “Na li lapi ən gat dadak ngura bi, uk liye kwal

yang. **13** Dam dā tsag dēge ən tuku lavan, ‘Kwidkwirva ən nak ən vakur, dēg tsufa bi.’ A sau kē dakh liye man dēge ən naghā Yazhigēl bā ka bi, a sau kē dakh li man khaip kē.” **14** Fitsa tlērna, ka sasēg kē zar bēlakh Yukhan dadak para ud dā vak Yasu, ka nēv itar tsin, “A manga ndar kēnda zē Farisakha ən zēb ndēla, zar bēlagha na bā itar ən zēb ndēl biyi?” **15** Ka ngawa tērkhai Yasu kwarne, “Da manawa ndar bazdu rēv kē tsaghwakh zil ghaula, dlaitar dagha zē zil ghauli? Ən saks sarte dā bātərvalud ad zē zil ghaul. Dā zēb ən tē sarta yan itar ndēl. **16** “Na ude dā ndzēgharu wilwa lēgwit kē mughura gabag bi, wirva vak ndzēghēna dā takwalva, kukha sar tsuguna dā mala mala ad ai tsa chak. **17** Na ude dā dī wilwa yu inabi dā mughura mbēl vigh bi. Itsa kē dīdaghud, dā chābā mbēl vighen, ka dā dīya yu inabi, mbēl vighen tsuguna dā baz, azēgha dāidagh ud ad wilwa yu inabi dā wilwa mbēl vigh. Wirva yana nabe dā bēghalud əmb bi.” **18** Ən tēghēr kē kwara tēra yan kē lava Yasu ma, ka sasēg kē mal ən tēghēr kē gud dzakhava Yakhudakh, ka kēlgan ad juguv ən tēvuk sar ka ni, “Amtsēga dughwar a zulava bi, ausēg dā bō dēv ən tēf dā tsi” **19** Ka tsiyif Yasu zē furakh sar, ka gatars itar kē udanēn. **20** Ka nēg tlērna nus ai manga vōg kēlatēm mits ən tukw kuza kēl vizh, ka sagh dū ligsar ka gēman ad ghay gabag sar. **21** Ni ən rēvakhud sar, “Da gēma ka itsa gabag sar dā mbēga kē.” **22** Gwifkhai kē Yasu ka nēghan, ka ni, “Ndid biya dughwara. Fādēghērō fēgagha kē mbakhu.” Ən tēvin tēvin ka mbu nusen. **23** Sa kē Yasu dā fēta mal ən tēghēr kē gud dzakhava Yakhudakh, ka nēgha nēgha tsin liye fēg fakil zē dzakhava udakh ən kwara kava ghay sikh sikh sikh. **24** Ka ni, “Tsiyam tsiyən van. Amtsēga bā dughuna bi, ən khēn khara sar.” Ka nenanēf itar dē ghēbas. **25** Ai lakwtērdal tsud dā mel, ka dagh khutanan ad dēva dughwen, ka tsiyif. **26** A kwazga laven itsa dēvar ən kēsen. **27** Bā Yasu ən dūda vaken ma, ka gatars ngulfakh mits ən dakhā itar dē ndzēdā kwarne, “Zēr Doda ziwa kēndal ziwa.” **28** Dā kē Yasu dā mēgha ka sagh ngulfakhen dā vak sar, ka niya tsitsar, “A fādēghērō nagh kur kwarne tēkhaka kē mbakuruwa?” Ka nēv itar, “Aa, tēkha kha Dadzikan.” **29** Tēkhal kē yana ka gēman ad diyakh tar ka ni, “Ən tē dēva dē fādēghērō fēgura dā mbakura mbēgud.” **30** Ka ngwarēf diyakh tar. Ka tēkhatērna Yasu char kwarne, “Kwara mara bā kē itsawar ad ina kē digit bi.” **31** Ai dala tsitar, ka kwazdu itar ad lava itsa dēvar ən kēsen. **32** Madēv itar dēgal, ka

bardəghərud ad ude kwal təkha kə kwarga lav, dadake də sədikw bəzan ən vəgh sar. **33** Lakwadal tsud sədikw bəzanen, ine tsa kwar təkha kə kwarga lav ka farsa kwar lav. A ndawatrəf kə dzakhava udakh ka nəv itar, “Tsa tapa bud nəgha khulfinak digit ən khaya ya Izrail bi.” **34** Ai ka nəv Farisakh, “Afke ən zəbado də ndzəda zikan na kə mal ya wurdu ad sədikw bəzanena.” **35** A dakhəl Yasu da kəsakh daghan zə gədzar kəsakh, ən tsagdu tsag ən gud dzakhava Yakhudakh, ən tləkhdu lav zədan ai təghər kə tləksa Yazhigəl, tsuguna ən mbakha udakh zikən, zə itsera kə khulf kuzakh zə li kuf lapi. **36** “Nəgha tsin udakh a dzavkhay zikən, ka kwid nəv rəv tsin, wirva ən khəb dlad itar na ude ən mələtəru mələ bi, ngwəda tuwaghakh itar kwal nəg kə dadak zighwtər zighw.” **37** “Ka niya kə furakh sar, zikən tsəg khi, li man tlər tsuguna khədikən. **38** Wirva yan, takadam takada Dadzikan dadake nəgharu kə tlər gukhen, kə bəlonədagh li man tlər kə tsara khi.”

10 Ka dakhga Yasu ad furakh sar kələtəm mits, a batəran ad ndzəda lakdu itsəra kə sidikw bəzan, zə mbakha itsera kə khulf kuz zə liye kwal yan. **2** Auna dakhakh dzəran na kə furakh na kələtəm mits. Dəg chaka, Siman ai dakhdu Bitrus zə zərbab sar Ndros, Yakub zər Zabadi zə zərbab sar Yukhan, **3** Filibus, Bartamawus, Tom, Matiyu dadak chaw khadam, Yakub zər Alf, Tladdiyus, **4** Siman ud ya Kanan, Yakhud Iskariyoti dadake bədu Yasu kə kədgakəf. **5** A bələtəraf Yasu kə dzərana kə zar bələkh kələtəm mits, ka təkhatərna ad lava kwarne, “Damba da vak liye kwal Yakhudakh bi, tsuguna damba da tlərna kəs ya Samariyakh bi, **6** dam da vak udakh ya Izrail liye zadgan ndək tuwaghakh. **7** Madəv kur ən dəgal, kwaramatəra lav Yazhigəl kwarne, ‘Tləksa Ghərazhigəla a khərzəgan.’ **8** Mbakhama liye kwal yang, tsiyanəf kur liye amtsəgan, mbakhanu kur liye ən tukw fich, lakwakh du kur sədikw bəzanakh ən vəgh kə udakh. A bakura butiyud, bədu ghərura buti. **9** Bam ba kwaḅ dawan zə shabu zə jingal ən mbəlur bi. **10** Bam ba jiladur bi, tsa zə gabag mits bi, tsa kimbak, bam ba tsa juguljugulur bi, wirva dadak tləra kalkal gəmadu dəg siga tlər sar tsin. **11** “Itsera kə kəs zə gədzar kəsakhe a da kur damb, gatam ga ud charan ai da gida kur dagh tangw da da tə sarte da tsida kur. **12** Da ka da kur da məghen, ka nəghatərđi kur kwarne, ‘gabər ən təghər tsəkur.’ **13** Da ka chau kurkhay liye məghen, tsukwa gabəruren ən təghər tsitar, ai da

chau kurkhay ba itar bi, ka wura kurva gabərur. **14** Daga məgha zə kəsə kwal chau kurkhay, awa bi kalwal kə tsən lavur, pangdu kur lagwate ən tə sigur dən səgawala kur ən kəsən. **15** Kadı ən təkha kura kə, da ziwardal kə Sodom zə Gomora ud təghər kə kəsən fitsa takalav.” **16** Ya digiyam, ya ni bəla kura bəla ka ngwəda tuwaghakh ən tatak ya ghəda təghalakh, wirva yan demekh ni kur ndək dəg vukhakh, tsugun kalali nikur ndək kakur. **17** Tsukamana ghər kə udakh, wirva da lang kur langa itar da vak takalav, tsuguna da dlagha kuru kiḅ itar ən gud dzakhavakh tar. **18** Wirvən gataks tsəka kur, da lang kur lang itar da təvuk kə li man tləks ən təghər kə tsəkur zə shikakh, wirva ki da kwardu lav zədan tsəkur ən təvuk tar zən təvuk liye kwal Yakhudakh. **19** Da ka da zəḅ kurdəghər itar da təvuk li taka lav, dzamam ba də dəge da kwara kur bi biya da kwara ndar kur bi. Ən tə yanən kə sart da bakura bəg ka də lave da kwara kur. **20** Wirva kuram ba da kwar laven bi, wirva Sədikw Chuwadadan Dadure ən kur, in da kwarado lava səgawal ən ghayur. **21** Zərbab da bədu zərbab sar kə kəda kəda tsud, dad tsuguna da bədu ad zər sar, zara tsuguna da tsiyara kə baba zə dad itar, zə man dəgakhay da nala kə dləva dūl əmtsa tar. **22** Itsawara da nagh kur ba wirva ka bi. Ude bəga rəv tangw da tə mbasa sar da katakatud. **23** Da ka bakura dladud ən mbiyan kə kəs, ka kwaya kur da tlərna kəs, ya kadiyən ən kwara kura kə, kəda ditla daga kəs ya Izrail tsəkur, da sosəg ka Zər Ud. **24** Na dadake ən tsag digit da mal dadak ai ən tsagardu tsaga bi, awana zər tləre malga dad məgh sar bi. **25** Da ka tlakənalın kə dadak tsag lava kə nəga ndək dadak tsagdu lav, zər tlər tsuguna ndək dad məghsar. Da ka mal ya wurdu kha nəv itar kə dad məghena, da dakhə də uditar ad yakhsari? **26** Wirva yan, gədzamtər bi, wirva na dəge khəmban ai kwal da mədlandowal tsud bi, tsuguna na dəge bəghan kwal da tsatsud bi. **27** Dəge ən kwara kura kə ən gurtl, kwaram kwar ən tə fatsi təghər. Dəge kwarakh dagh ud da tlim, tləkhambu tləkhən tə mbachar. **28** Gədzam ba də liye təkha kə kəḁga vəghur bi, ya tək ba itar kə kəḁga saf bi. Gədzam gədzə Yazhigəl ai tək kə kəḁga vəgha zə saf tangw da tə fay. (Geenna g1067) **29** Mits bakh chughwaghakh ən sukwduwud ən tə shabu kitakula? Na bai da bəlal itsa kitakul da khay ai kwal da tsa kə dadur bi. **30** Afke itsa guj ghərura kədlana. **31** Wirva yana, gədzam bi. Afke a malga kur ad chughwaghakh zikən kə ndanga char. **32** Daga ude məḁla kwarne dəg

sar kə ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da mədla mədla ka kwarne dəgar ghərsar ən təvuk Dadare ən ghərazhigəl. **33** Daga ude bəga tsuguwar ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da bəg tsugu kən təvuk kə Dadare ən ghərazhigəl. **34** Dzamam ba kwarne gabər a bədagħ ka da lard bi. A so kə wirva bədo gabər ba ka bi, ya katsakar. **35** Ya so kə, Wusha zəra zə dad sar. Dugh zə bab sar tsəgun. Ghawul tsuguna zə dzik sar nus. **36** Dadak məgha yakh sar da nəga kə tləghum sar. **37** Ude ən way bab sar zə dad sar mal tsək, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. Ude ən way zər sar awana dugh sar mal tsəka tsugun, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. **38** Ude bəf ba də ufa khərta sar kə gataks gata bi, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. **39** Ude ən nagh kat safa sar, da bəgh. Ude kəddu safa sar wirva kə, da gəmadu gəm. **40** Daga ude a chau kurkhai, ka chau ka yin, ude chau kai tsuguna Dade bəlakondagh a chau gin. **41** Daga ude chauga tlayang Yazhigəl da chauga kə wirve tlayangin. Dəg sigə da baruda, da kalkal zə dəg tlayangen. Daga ude chauga dadak kalali da chauga kə wirve dadak kalali yin, dəg sigə da baruda da kalkal zə dəg dadak kalaliyen. **42** Daga ude ənkaru itsa kwat yu kitakul ak khədikan ən tatak furar wirve furarin, ya jir ən kwara kura kə, na ba da bəghən dəg sig sar bi.

11 Udzala kə Yasu ən təkhatəra lava kə furakh sar kəlatəm mits, ka dūwars ad yanən kə vak, tsuguna ka dəgal tsin da tsagatərdu tsaga zə tləkhatəra lav Yazhigəl kə dləmdla kəsakhe khərza də yanən kə kəs. **2** Tsəna kə Yukhan dadak para ud ən zaw ad dəgakhe tsən mana Kristu, ka bələndal ad chaləm Zar bəlakh sar da vak sar. **3** Nəv itar kə Yasu, “Kwara kənkhe kwar,” “Kha naghək dadake tsən kwara Yukhan dadak para ud da səgdagh na, naghə da gwiit tlərna ud sikhə khəkəndi?” **4** Nəv Yasu tsitar, “Damaks da kwarara kwara kə Yukhan ad dəge tsəna kur zə dəge nəghə kur. **5** Ngulfakha a ngwarəf di tsitar, ən dəga ghwurdikakha, li kuza fəcha a mbakharu fidgid, ən tsənətsəna təngakh, a gwidən tsaya tərəfud kə li tsa amtsəgan, ka kwaratəra lav zədan ud kə talagakh. **6** Dadak bark liye kwal guyakdu lig wirva dəge ən mana kə.” **7** Madv zar bəla Yukhan ən daks, ka farsa Yasu kwara təra lava kə udakh ən təghər kə Yukhan kwarne, “Dala tsəkur da vak Yukhan ən təghal, da kuram ən kurana wudə tsən nakur nəghə nəghi? A dal da vaz tsəb tsəban kə mase ən kadə fud nagh kur? **8** Tsa dal da vaz udə kuri? Ude chadfkhai ən

kadlang khwaran naghf kur? Liye chadfkhai ndəkyaana ən gidən tə gəlvakh shikakh itar fəka. **9** Kwara make kwar, tsa dal da vaz udə kuri? Tlayang naghə? Ndək yanən, ai tsuguna a naghə tsəkur dadake a malgan ad Tlayang. **10** Tsa Yukhan dadake tsa vindzava lav ən təghər tsin ən kadkad kwarne, “‘Da bələbəla ka ad zər bəlara kə dakho ən tə vuk. Dadake da dikakha dūl.’ **11** Ən tekha kura təkha kə, na nuse taḃa yig zər ai do da tə Yukhan dadak para ud də ndanga bi. Ai tsugun, dadake khədikan ən tləksa gharazhigəla a malgan ad Yukhan kə ndang. **12** Tsif ənt sarte tsa kwardu Yukhan dadak para ud ad lav Yazhigəl tangw da tina kə sart. A wushif ghər kə tləksa gharazhigəl, li tsiyara məkən kə udakha ən nagh pərd tləksa Yazhigəl itar də ndzəf. **13** Lave a tsagdu nzdikha nzdikh Musa zə kadkad tlayangakh daghan a kwarga itar lav ən təghər kə tləksen kəda səgdagh kə Yukhan **14** Da khayənəf kur də lav tara, Yukhan ai tsən kwarud lavən teghəra, in Ili na tsən kwarud da səgdagh. **15** Tsəna dadak tlim ad lave kwarud. **16** “Da kura də war ka udakh zamani? Ghila zar mbisane ən gidən te bəla kasuk ən dakhva kə da man sakw ən tatak tar itar zə kwar lava kwarne, **17** “Fakurkhe kənda fyakəla. Kalwala kur kə tsug. Fuka kurkhai kənda fuk. Kalwala kur kə tu.’ **18** Sodagh kə Yuhkana, tsa nabən zu dəg zuwakh zə khəb itsera kə digitakh bi, ‘Ka sədikw wurdu ən vəghtsino nəv itar.’ **19** Wur sodagh Zer Uda, ən zuwa zuwa zə khəba khəb, ‘Vaza də udan na. Mbəlv zən dəyuday, zə tsaghw li chau khadama zə li man khəpo nəv itar.’ Tləre ən mana udan in da mədlan ad kwalemləme a bara Yazhigəl.” **20** Udakhe ən kəsakhe tsa manakhga Yasu ad dəg ndawakakh ən kəs tar, a kalwala itar kə pəlgħər, ka tavatərgħər ad di. **21** Dəngwa tsəkur, Korasin. Dəngwa tsəkur, Betsaid. Da tsa a manakhgən kəs ya Taya zə Sidom ud ad dəg ndawakhe a manavən vakur, tsa pəlga itar ghər gulyan, tsa dāiva itar ad Ligwiit ngəz zə dāiva fəts ən tə vəghakh tar. **22** Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Taya zə Sidon ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. **23** Kha tsugun Kafarnakhum, da ghər tsəkhən kurana da bəkhə bəkhud da gharazhigəla? Əmma tsəkhara, da kədkh dagħ da vak liye ən tə fayud. Da tsa mangən Sadom ud ad dəg ndawakakhe tsa mangud ən vakur, tsa dila itar sakħkan. (Hadēs g86) **24** Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Sadom ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. **25** Ən tə yanən kə sart a kwarga Yasu kwarne, “Ən kwara kha us ka Dada, Dadzikan

dadak gharazhigəl zə khay, wirva a bəgharna kha dəgakhana kə liye kwalemm zə liye ən tsa lav, ka mədlatərankh kə zar mbisan liye kwal tsa lav. **26** Khwara Dada, wirva ndək yanən kə manakhal. **27** “A ba ka Dadar ad digitakh daghan. Na ude tsa Zər bi uk Dad, tsuguna na ude tsa Dad bi uk Zər, zə udakhe a naghga Zərən tsugun ad mədlatəramədl. **28** “Ausəgam da vakar, daghanure a suvgan də zəb kadlang dīmdīman, da bakura fətava kə. **29** Bəməf 6a changlagara da tə pepur. Tsagam tsagən vakar, wirva ka dadak tsukwana ghər kə man digitakh kə, zə dadak gulandagh ghər kə ən rəv, ka da mbələdu mbəla kur fətava kə ghərur. **30** Changlagara na ba dīmdīm bi, kadlangara tsuguna chafchaf.”

12 Ən sartena a dala Yasu dəgal diwa gukh əlkam fitsa fətava Yakhudakh. Ndzitəraf kə wai kə furakh sar, ka farsa itar ad səf khi əlkam kə zuwazu. **2** Nəgha kə Farisakh ndək yana, ka kwararkhe itar kə Yasu kwarne, “Vaz, ən man däge a gadlga ndzikh zar bəlakhagh fitsa fətava Yakhudakh.” **3** Ka nev Yasu tsitar, “A tugwa bakh kur ad däge manga Dod mbatəra kə wai zə li dəgakh sara? **4** Ka da da Fəta Yazhigəl, ka bəf itar zə li dəga sar ad brudiye kwal kalkal ba zuwa zuwa tsitar bi, uk Zilkəs kitakul da zuwan. **5** Tsa tugwa bakh kur ən ndzikh ndzikh Mus kwarne, Zil kəsakhkhe ən Fəta Yazhigəla ən kəla ndzikh itar fitsa fətav. Tsuguna a nala ba kwarne a manga itar khaip bi. **6** Təkha kura təkha kə, auna ude a malgan ad Fəta Yazhigəl kə ndangən vana khan. **7** Da tsa katlga kur däge ən kwara kadkad, ai kwarga Yazhigəl kwarne, ‘Gida kwidkwidəwən ən na kə, dəg tsufa bən na ka bi.’ Tsa na kur ən batərgħər ghaza kə li kwal də khaip bi. **8** Wirva yan ka Zər Ud, ka Dadməgh fitsa fətava Yakhudakh.” **9** Ka dūwars Yasu ad yanən kə vaka, ka dadəg tsin da gud dzakhava Yakhudakh. **10** Ən gud dzakhvena, nəg udanən dadak əmtsa dəv, ka ndidarwar itar kə Yasu kwarne, “A khayanəf nagh ndzikh ad mba ud fitsa fətava?” Nəv itar kə nəghda mbələdu ghaza Yasu. **11** Ai ka nditarwal Yasu kwarne, “Da ka nəg ude də tuwagh ən tatakuran, da bəldaghin da fik fitsa fətav, atsuk na dadak tuwaghən da bado 6a biya? **12** Afka a malga ud ad tuwagh kə ndanga char. Wirva yana a khayanəf ndzikh ad məlaru kə ud fitsa fətav.” **13** Khalak yana ka niya kə dadak əmtsa dəvən, “Taladala dəvagh” Ka taladal, ən təvin təvina ka mbu dəva sar charang, ka nala ndək yan kə dəv. **14** Da mbiyanen, ka dəgal kə Farisakh da dī dzanak kəf Yasu

kə əmts. **15** Katlga kə Yasu ad rajakhadghər (dayaghər) tara, ka dudan ad yanən kə vak. Ka gatars gata kə udakh zikən. Ka mbakhatəru kə li kwal tsa yanga daghan. **16** Ka ndədatərnəf ad tlim kwarne, kwarara betar kə udakh ad lav ən təghər tsin bi. **17** Däge mangin kə righanəf däge tsa kwarga Ishay Tlayang. Ai kwarga Ishay kwarne, **18** “Auna zər tləre a zəbəf kə. Ən waya waya kə, ai zədəku zədə char. Da bara bəg ka də Sədikwar. Tsəguna ka da tləkhdu lav ən təghər kə taka lav jir kə khulf udakh daghan. **19** Na ba da man tsugu zə bura bi. Da tsəna bud lav sar də ndzəd ən tə dūlakh ən khud kəs bi. **20** Mbadize tsa tərdəfa, naba da kəlakəla bi. Karakazaze tsa dəm da əmtsa, naba da kədəkədə bi. Da təkhavala tək, akwa nəghin ad taka lav jir a zukan ad fir. **21** Da bo ghər ən tə dəkha sar udakh liye kwal tsa Yazhigəl daghan.” **22** Ka bərdəghər yakhaya kə udakh ad ude ngulf ai ghwirl da vak Yasu, wirva sədikw bəzan ən vəgh tsin. Ka mbanu Yasu. Ka farsan ad kwar lav, tsuguna ka nəgha nəgh. **23** Ka ndawatəraf kə udakh daghan, Ka nəv itar, “Ara, ina kuda in khə Zər Doda?” **24** Ai tsəna kə Farisakh ndək yana ka nəv itar, “Afka də ndzədə tsawar bi. Də ndzədə Baalzabul shik ya wurd, ən zəbakhadowin ad sədikw bəzan ən vəgh kə udakh.” **25** Fatsiye audzala Yasu ən tsa däge ən dəya itar ən rəvakhud tar, ka avin tsitar, “Daga tləkse a təkaghəran mits, ən tlughuma itar ən tatak tar, yanən kə tləkse da ghitsga ba dangar bi. Dəghwa kəsa zə məghe a təkaghəra mits tsugun, ən tlughuma itar ən tatak tar, na ba da ghitsa bi. **26** Da ka ən zəbədāl Shatan, Shatan səgawal ən udakh, afka ən gadla də ghərsar. Ai da ghitsa ndar tləkse sari? **27** Ai da ka də ndzədə Baalzabul ən zəbado ka də sədikw bəzanakh, ai zar bəlakhura mi? Ən zəbətərdal dira kə ndzədə itari? Ai furakhur da taka kura lav ən təghər kin. **28** Ai daka də ndzədə Sidikw Yazhigəl ən zəbədāl ka ad shatanakh, atsuk a sa tləkse Yazhigəl da təghər tsəkur. **29** “A təkħ bud kə da da khutsadala kadlang ən məgha dadak ndzədan bi, khəkwa da ndzədāna ghud ndan, bidəgud ən təkha kə khutsadala kadlang ən fəta sar. **30** “Ude kwal nəg zə kə, atsuk ən man tlughuma zə kə. Ude kwal mələku də dzakha dzakha atsuk ən kwazakdu kwaz. **31** Wirva yan, ən kwara kura kwara kə, da bəsatra bəsud kə udakh ad itsera kə khaip zə lav nənakh ai manga itar. Ai tsugun, ude kwarga lava də nən ak Sədikw Yazhigəl, na bud da bəsara bəsa bi. **32** Daga ude kwarga lav nən ən təghər tsəka Zer Ud, da bəsara bəsud. Ai dəghwa ude kwarga lav nən ak

Sædikw Yazhigæl, linglinga na bud da bisara bisa tsa kævena tsa da tæ kwarge da saks bi.” (aiõn g165) 33 Da nægharu kha kæ uf khwaranyan zær khwaran da yigin. Da ka nægharu ba kha kæ uf bi, zær bæzan da yigin. Wirwa ufa khwarana æn katlæn tæ khulf zar sar ud. 34 Kur zar ya pushakhan. Da tækh dufa kur kæ kwarga lav khwaran fatsiye ngudiyakh kuri? Afka æn khud kæ dægakhæ æn rævakhud ud inæn sægawal æn tukw ghay. 35 Ud charana, æn zæbado æn dæg charane æn khud kæ dæg charane a bægin æn rævakhud sar. Ud ngudiya, æn zæbado æn dæg ngudi, æn khud kæ dæg ngudiye, a bægin æn rævakhud sar. 36 Æn kwara kura kwara kæ, dæghwa kwadlamb ghaye æn kwara udakh, da kwara kwara itar dæge bætra da kwar yanen fitsa takalav. 37 Æn tæ dæva dæ lave kwarga kha da mana khud takalav. A bakhghær ud ghaza awana dadake kwal dæ ghaz. 38 Ka kwararkhe yakhaya kæ li tsagdu ndikha ndikh Mus zæ Farisakh kwarne, “Malæm, æn na kændæ mædla kændæ mædla tsækha ad zikan kæ dæg ndawak ai da mædla dakhæ ndzædagh.” 39 Ka niya tsitar, “Udakh li kwargæna, li kwal fadæghæro dæ Yazhigæl kur, ngudiyakh tsugun. Nagha kur ad nægha dæg ndawak æn vakar, ai na bud da mædla kura mædla bi, akwa ndawake æn tæghær kæ Yunan tlayang. 40 Ndækve a manga Yunan ad khæna khækærd vid zæ fatsi æn khud kæ zikana kæ kilf, da mana ndæk yan ka Zær Ud ad khæna khækærd vida zæ fatsi æn mbært kæ khay. 41 Fitsa takalav da kwara tæra kwara udakh ya Nineba kæ li kwargæn kwarne, a manargan ad khai. Wirwa itar udakh ya Nineba a pælga itar ghær æn tæ dæva dæ lav Yazhigæle a kwaratærkhe Yunan. Ai tsuguna auna ude a malgan ad Yunan dæ ndzæf æn van. Dakhkana a pælga ba kur ghær bi. 42 Fitsa takalav, da tsiya nuse shik æn khay ya Sheba kæ kwar kwarne udakh kwargæn a manargan ad khai. Wirwa soghær æn vak bita char, kæ tsæn lav kwalemlæme æn tsagdu Saluman shik. Ai tsuguna næg ude a malgan ad Saluman shik dæ ndzæf æn van.” Dakhkana a pælga ba kur ghær bi. 43 Da sawala sædikw bæzan æn vægh kæ ud, ka gwayav æn vakakhe kwal næg kæ yu kæ mbæladu vak fætava tsin. Ai da ka mbæladu bin bi, 44 ka ni, da gwiya daks da kwazaghære tsa sawalaka. Da gwiyooghærina a tlarghær ba kæ itsawar bi tsuguna tledæn, a dikavana mægh. 45 Ka da gwiya dægæl da khutsado tlærna sædikw bæzanakh udif, liye malgan kæ mbærsh. Kæ daks tsitar kæ gidæmb. Khalakyana, ka da malamala gida sare kæ khal, ade tsa chak kæ bæz. Da dzaughær ndæk yan kæ ngudi udakh li kwargæn. 46 Madævin æn kwar ghay

zæ udakha, ka sasæg kæ bab sar zæ zar babakh sar. Ka ghitsæga itar æn mæl, æn nagh kwar lava itar zin. 47 Ka næv tlærna ud tsin, “Babagha zæ zarbabakhagh æn ghitsæn mel, æn na kwar lava itar zæ kha.” 48 Ka ndidærwæl kæ dadake tsa kwarkhe kwar, “War babara, zæ zar babakharenra?” 49 Ka mædlærna ad furakh sar dæ dæva ni, “Auna babara zæ zar babakhæræn tæ van. 50 Wirwa dæghwa ude æn man dæge æn nægha Dadare æn gharazhigæl kæ manaman tsin, in zær babara, zæ dugh babara, zæ babar.”

13 Fitsa vayanena, ka sawala Yasu æn mæghen, dala ka nndzægan æn tæ ghay dælv kæ tsagardu kæ udakh. 2 Dzakhava udakh zikæn char tsarghær itar dingrik. Ka dagh da per yuwa nndzægan. Dzakhava udakh tsuguna ghitsga itar æn tæ ghay dælv. 3 Ka kwara tær khai ad lava dæ jakva lavakh zikæn. Ni, “Næg dadak gukhen a dala da kwazdu khulf æn gukh sar. 4 Madvin æn kwazdu khulfa, ka balala yakhay kæ khuf æn tæ dul, ka sa dikakha vadu itar. 5 Ka balala yakhay kæ khulfakh æn tæ færad vake kwal næg khay char. Ka fætsawala kujad kujad, wirwa khayen æn tævina naba zikæn bi. 6 Tævga kæ fatsiya ka bayif itar, ka ghulala itar, wirwa a dagh ba tlæl sar char bi. 7 Yakhaya kæ khulfen tsuguna a balardagh da vake dæ tak, fætsala tsina, ka dækalar zæ tak, ka gidzatæræf taken. 8 Yakhaya kæ khulfakh tsuguna a balal da vake duþan itar. Ndækchiþ yiga itar zær dærmæk dærmæk. Yakhaya kulænkwaikh kulænkwaikh. Yakhaya tsuguna kulkhækærd kulkhækærd.” 9 Ka næv Yasu kæ dæg mbas, Dæghwa ude dæ tlim tsæn lava, baru bægin tlim. 10 Ka sa furakh Yasu ka næv itar tsin, “Uda lava tsækhæn kwaratæra lava tæ dæva dæ jakva lavakhi?” 11 Ka ngawa tærkhai kwarne, “A bakura tsækurud ndzæda tsa dæge bæghan æn tæghær kæ tlæksa gharazhigæl. Ai itara a batæra bud bi. 12 Wirwa dæghwa ude dæ digit da banarghær bægut char, ka da ndæbai æn vak sar zikæn. Ai ude kwal dæ digit char, ka da chawarval chawud ngwæda khidike dinin. 13 Dæge kæ mangan æn kwara tæra ka lava dæ jakvakh in kwarne, “Wirwa itsa vazavaza itara æn nægha ba itar bi. Itsa bæga itar tlima æn tsæna ba itar bi. Tsæguna æn katlanæf ba itar bi.” 14 Wirwa yan lave tsa kwarga Ishay tlayang a righæf æn vak tar. Næv Ishay tlayang “Da tsænakha tsæna kur lav, ai da katlga ba kur tsa khædikæn bi. Uk da dæma di tsækur æn tæf, ai tsuguna da tsa ba kur dæge æmbin bi. 15 Wirwa gufærva udakhana a bængbængæf.

ən tsəna ba tlimakh tar ad lava bi. A khadakhardu itar ad diyakh tar. Khek nəgha nəgha tsitar də diyakh tar. Khek tsəna tsəna tsitar də tlim tar tsəgun. Wirva nagh ba itar katlgakatlən rəvakhud tar bi. Ka guyoghər itar da vakara mbakhatru kə. **16** Nəg bark kə diyakhur wirvən nəgha nəgha kur din. Ndək yan tlimakhur tsugun wirvən tsəna tsəna kur din. **17** Ən təkha kura təkha kə, zikən tlayangakh Yazhigəl, zə li kalaliyakh, tsən na itar nəgha dəge ən nəgha kur. Ai a nəgha ba itar bi. Zə na tsəna dəge ən tsəna kur. Ai a tsəna ba itar bi.” **18** Auna dəge tuku jakva lav dadak kwazdu khulfen. **19** Da tsəna kə udan ad lavən təghər kə tləksa gharazhigəl, ən tə khalak yana a katləga bi, a nala ghila va khulfe a balal ən tə dūl. Tsənga kə udanen ad lav Yazhigəl, ka sa Shatan, khutsala də khulfe a tukhgud ən gufərva sar. **20** Khulfakhe balal da tə khayen tə fərad, in jakva ude benən tsəna lav Yazhigəl, ka chauga də khwadg. **21** Fatsiye a dagh ba tləl sar da khay char bi, бага tsin ad rəv da tə sart khədikən. Tsiyif kə dlada, zə mbakhəl ən təghər kə lav Yazhigəle tsənin, kujad kujad ka mbədgan. **22** Khulfe bəldagh da vake də takakh tsugun, itar jakva udakhe tsənga lav Yazhigəl. Ai wirva mbakhəl nagh dæg lard zə valaval way tluwandal ən lard, a gadlarkhe ad daka kə khulfen. Khulfen tsuguna a bədu bad zər bi. (aiön g165) **23** Khulfe balal da tə vak dušan tsugun, in jakva ude tsənga lav Yazhigəl katlgan tsugun. A mangan ad tlər din, tləm gəmadu ad nuba khulfen. Yakhaya dərmək dərmək. Yakhaya kulənkəwakh kulənkəwakh. Yakhaya tsuguna kulkhəkərd kulkhəkərd. **24** Ka gwidən Yasu ad kwara tərə tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəla ghila ude tukhga khulf khwaran ən gukh sar. **25** Ən tə sarte ən khən khar udakh, ka dala dadak tləghum sar ka tukhgan ad khulf dləgh ən gukh ləkamen. Ka təkaval sar. **26** Dəkala kə ləkamen yigan ad zər. Dləghen tsuguna, sawal ən khud. **27** “Ka sagh li man tlər dadak gukhen da vak sar. Ka nəv itar tsin, ‘Dadməgha, atsuk khulf charan bakh tsa tukhga khən gukhaghena? A sawal ndar dləgh tsugun ən gukheni?’ **28** “Ka niya tsitar, ‘Dadak tlughumara kə mangain.’ Ka nəv zar man tlərsar tsin. ‘Əna nagh kha dəgal tsəkənda da ndaddu ndadə də dləghena?’ **29** “Ka niya tsitar, ‘Au, wirva nalabin də kur ən ndaddu dləgha, ndədamado ba zəva ləkam tsugun bi. **30** A dūwam, daka itar dagh zə ləkam, da tə sarte da tsəgdud ləkam. Ən tə sarten da kwaratra ka kə li da tsəgatsəg, farsafəg itar ndaddu dləgh chak, dzanəf itar, ngwadana itar, ndaghana itar.

Ka dzanəf itar ləkam, diyakdagh ud da kuvurar.” **31** Ka gwidən Yasu ad kwaratra tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəl ngwada khulf mastad, ai bəf udanen ka tukhgan ən gukh sar. **32** Tsakhənmīna in khədikən ən khulfakh daghan. Ai da fətsawalina, dəkalina, ka in da nəga kə zikan ən tatak dəgakhe ən ngəb. Da nəga kə ufa zikan, ka da man məghakh dīkakh ən tə gwalakh sar.” **33** Ka gwidən batra tlərna jakva lava kə Yasu kwarne, “Tləksa gharazhigəla ndəkva yisti, ai dzəgəf nus khədikən, kə khwadum ən khəpi ləkam daram khəkərd, tləm tsiyif kə khəpiyen.” **34** A kwara tərkhay Yasu ad dəgakhana daghan kə dzakhava udakh də jakva lavakh. Na bən kwara tra lava ndək yan bi, akwa də jakva lav. **35** Dəge a manga Yasu a righanəf ad dəge tsa kwarga Ishay tlayang. Avin, “Da ngura ghay ka kə kwar lava də jakva lavakh. Dəge tsa bəghanud gul farsafəg sar kə lard, da kwardu kwara kə.” **36** Ən tə khal kə, dūwars dzakhava udakh kə Yasu, ka da da məgh. Ka saks kə furakh sar da vak sar. Nəv itar tsin, “Kwara kənkhe kwara dəge tuku jakva lav dləghe a fətsal ən gukh Lekam.” **37** Ka ngawa tərkhay, niya tsitar, “Dadake tukhga khulf khwaran, ka Zər Ud. **38** Gukh tsuguna in Lard. Khulf khwarana itar udakhe da daks da tləksa Yazhigəl. Dləgh tsuguna itar udakh ya Shatan. **39** Dadak tlughume tukhga dləghena in wurd. Sarta tsəg khiyena, in fitsa mbasa lard. Li tsəg khiyena itar zarbəlakh Yazhigəl.” (aiön g165) **40** Ndəkve dzakhud mas kə ndəgha ndəgh, da ndək yan fitsa mbasa lard. (aiön g165) **41** Ka Zər Ud da bəlundagh bəla ka zarbəlakh Yazhigəlar, kə dzakha dzakha tsitar daghan dəge tsən bakh udakh da man khaip, zə daghan li tsən man ngudi ngudi digitakh. Khutstral itar dəgal ən tləksar. **42** Ka tləvtərdagh itar da kara tsakai tsakai, vake da tudai tar də kərd tliđ, **43** ən tə yanən kə sart, da wudə liye kanadi ngwada fatsi ən tləksa Dad tar. Dəghwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. **44** Tləksa gharazhigəla ghila lemāne a bəghanud ən gukh, ai mbəladu udan, ka gwidən bəghanan. Wirva khwadga, ka dala sakwdu ad dəgakh sare dinin daghan, ka sukwgan ad yanən kə gukh. **45** Dakhkana, tləksa gharazhigəla ghila zər kasuke ən gat kurakhe ndanga char. **46** Mbəladu tsin khwaran na kə chachad fang, ka dala sakwdu ad dəgakh sare dinin daghan, ka sukwgan ad ndangan ak chachad kuren. **47** Tsəguna, Tləksa gharazhigəla ghila sika vai kilfe bəlavdagh da dəlv, ai viyado ad kilfakh sikh sikh. **48** Righif tsin, ka ndəfadə udakh da tə kalam

gærdz, ndzakhgud, zaḃadalud khwarkhwaran na kə kilf, ḃidaghud da tughub, ka ḃiduww dəgal ade kwal khwar. **49** Da nəga ndək yan fitsa mbasa lard. Da səgdagh zarḃəlakh Yazhigəl da takatak, kə zaḃadal ngudi udakh səgawal ən li kanadi udakh. (aiōn g165)

50 Ka da tləwtərdagh tləwa itar ad ngudi udakhen da kara tsakai tsakai, vake da tuwda itar də kərd tliḃ. **51** Ka ndidatərwal Yasu, “A katləga nagh kur dəgakhn tsagduww daghana?” Nəw itar tsin “Əm” A katlga kənd. **52** Ka niya tsitar, “Wirva yan deghwa dadak tsagdu ndzikha ndzikh Mus, ai tsagarduwud kə nəga kə zər ḃəla tləksa gharazhigəl, ya ghila dadak məghe a dzəgadal wuliwan zə mughuran na kə ləman ən vake bəgdin dəgakh sar.” **53** Udzala kə Yasu ən kwarakh inakhan na kə jakva lavakhen, ka ḃuwwars ad yanən kə vak. **54** A do Yasu da kəs sar. Sa tsin da vaken, ka da da gud dzakhava Yakhudakh, ka farsan ad tsaga tərdu tsag kə udakh. Ka ndawatərwəl kə liye a tsəngan. Avitar ma, “A mbələdu ən vara udan na dina kə kwalemləma ra? Tsəguna a mbələdu ən varin ndzəḃa man dəg ndawakakhani?” **55** “Zər dadak tsakh məgh na baina biya? Bab sar ba Maryam biya? Yakub, Yusuww, Siman, zə Yakhud saghrakh sar baitar kina biya? **56** Daghən dəghaw babakh sara ən giḃən vak mar baitar biya? Ai a mbələdu dəvarin ad dəgakhani?” **57** Ka bazala rəv tsitar, ai nəw Yasu tsitar, “Itsa dəvara, nəg ndanga kə tlayang Yazhigəl. Ai uk ən ḃudən ən kəs sar zə fəta sarud.” **58** A manga ba də dəg ndawakakh ən vin char bi, wirva kud fadəghəro fəga tar.

14 Ən tə yanən kə sart, ka tsəna tsəna kə Khirudus Antifas dadake man tləksən Galili ad lave ən kwara udakh ən təghər kə Yasu. **2** Ka niya kə li manara tlər, “Afka ina Yukhan dadak para uda. A tsiyavanəf ən ngitl. Yan kə mangan nəg də ndzəḃa manakh dəg ndawakakh.” **3** Wirva tsa kwarga Khirudus ad viga Yukhan kə kəḃa da sal, wirva Khirudi nus zər bab ghərsar Filibus. **4** Wirva tsən təkhara təkha Yukhan gwil yan kə Khirudus kwarne, “Kalkal ba pərd Khirudi tsin kə nəga kə nus sar bi.” **5** Tsa khənmina tsən naghə Khirudus ad kəḃga Yukhan, ai ka gədzgan ad di udakh, wirva a ḃanəf itar kwarne Yukhana tlayang. **6** Gwiwoghər kə khəna vəge tsa yigḃud Khirudusa, ka dzanda dugh Khirudi ad tsugw ən təvuk kə ghulabakhe sawal da vak khwadəg. Tsugwa sarna kə zəḃaru kə Khirudus char. **7** Wirva yan, ka manarkhai ad lanji zə waḃa kwarne, da barabəg ad itsaḃa dəge takadgin. **8**

Təkən bab sara, ka shakhanəf ad dugh sar ad dəge da kwarin. Ka ni, “Ba ka bəgud ad ghər Yukhan dadak para ud ən mbanmban ən təvana kəven.” **9** Turug ghər kə shik, ai wirva wade a mangin da nəga kə dəg zhiru tsin ən təvuk kə ghulabakh sar. Ka kwargan ad barabəg ad dəge ən naghin. **10** Ka talal ad ghay da gud sala, əntladəghər əntlud ghər Yukhan. **11** Ka ḃardəghərud ghər saks ən mbanmban, barud kə zər dughen, khalakyaana ka ḃara kə bab sar. **12** Ka saks kə furakh Yukhan da zəḃ gədzumba vəgha sar, ka khədane itar. Ka dəgal tsitar kwararkhe itar kə Yasu. **13** Tsəna kə Yasu ad dəge dzaughər də Yukhan, ka tsiyawal ən tə vinen ka da da Peryu, ka dəgal tsin da giḃa tukudə sar ən vake kwal nəg kə ud. Ai tsəna kə dzakhava udakh kwarne a ḃuda Yasu ad yanən kə vak, ka səgawal tsitar ən kəsakh, ka dəgala tsitar də sig da vake də Yasu. **14** Sawala kə Yasu ən peryu, ka nəghan ad dzakhava udakh zikən. Ka kwid nəw rəv tsin, tsuguna ka mbakha tərū ak li kwal yang ən tatak tar. **15** ḃəlgə kə khagw, ka sa furakh sar da vak sar, nəw itar tsin, “Vakna digi na tsawar bi, tsuguna a ḃəlgə khagw. Duwatərs ḃuwa kə dzakhava udakhan dəgal kə saku dəg zuwa tsitar ən gədzar kəsakhan.” **16** Ka nəw Yasu tsitar, “Uḃa lava tsitar dəgal da tlərna vaki? Bamatra bəg ad dəge da zuwa itar.” **17** Ka ngawarkhe itar kwarne, “Uk ḃumba brudi dliḃa zə kilf mits din kənd ən van.” **18** Ka ni “A nakam.” **19** Ka ndzakhamga ndzakhən tə dzuḃna niya kə udakhen. Ka ḃəf ad brudina dliḃ zə kilfna mits, ka lando də ghər da gharazhigəl, ka kwarara us tsin kə Yazhigəl. Ka kwachanan ad brudiyen baran kə furakh sar, ka bara furakh sar tsugun kə udakhen. **20** A zuwaru daghan tar, baghala itar. Ka dzakhanəf furakh sar ad daghan dege təmgan. Ka raghanəf ad tughwbakh kəlatəm mits. **21** Ghwalvakhe zuwa a ḃa itar dəḃ dliḃ. A tugwana bud nughwasa zə zar bi. **22** Mbasu tsitar ma, ka kwara tərkhə Yasu kə furakh sar kə daks da peryu, kə dəgal tsitar ən təvuk da tə tlərna ghədzəva gadzak. In tsuguna dliḃən ghits ən tə vin, kə da kwarara kwaza kə udakh daks ndan, kə dəgal tsin. **23** Təkhəl kə kwazana dzakhava udakh tsin, ka dugo tsin da tə ghuḃ kə dəgaw tukudə tukud. ḃəlgə kə khagwa, ən vin təkudə sar. **24** Ən tə yanən kə sarta, bita pər yu zə ghay gərdz. Uk kadakadə kə ghəḃkuta yu ad pər yuwen. Wirvən tləg tləga fud ad pər yuwen da təlg. **25** Kalkal karfi khəkərd də ghər kəḃl, ka sagh Yasu da vak furakh sar, ən dəgən təghər

kə yu. 26 Nəgha kə furakh sarna ad dəga tsin ən təghər kə yuwa, ka gadzəf itar char. “Ude sawal ən tə fik,” nəv itar. Ka khula tsitar wirva gədz. 27 Təvin təvina, ka kwaratəra lava kə Yasu kwarne, “Tukhwamfəkke tukha, i ka fəka, gədzmbiya.” Niya tsitar. 28 Ka nəv Bitrus tsin, “Dadzikan, ai da khin, khaya kanəf khaya dəgən tə ghər kə yu, kə saks da vakagh.” 29 “Ausəga,” nəv Yasu tsin. Burkhwit ka tsiyawal Bitrus səgawal ən peryuwen, ka farsa dəga tsin ən tə yu, dəgal da vak Yasu. 30 Ai vazga tsina a tsiyif fud də ndzəda char, ka gədzəf, ka farsa yu ad ndəga ndəg. Ka khula tsin, “Dadzikan katka katka” Niya tsin. 31 Təvin təvina ka talal Yasu ad dəv sar, ka viyado səgo. Ka niya tsin, “Kha dadak khətsa fadəghəro fəg, wudə lava kwal khayakəf tsəkhi?” 32 Da kə Yasu zə Bitrus da peryuwa, ka ləbukw nəv fud. 33 Ka dabanəf furakh sare tsən Peryu ad Yasu. Ka nəv itar tsin, “Zər Yazhigəl kha kadikadi.” 34 Ghədzəvarghəra tsitar ad dəlva, ka sa itar da əntla khay ya Janisarat. 35 Ai katlga kə li kəsen kwarne, atsuk Yasu, ka ɓal ghay tsitar kə kwarara kwara kə itsawar əntla khaya kəsen daghan. Khalak yana ka zəbardəghər udakh kəsen ad daghan liye kwal yang. 36 Ka tatlga itar, kə khaya tərənəf khaya kə liye kwal yang kə gəma itsa ghay gabag sar. Daghan li gəma ghay gabag sara, a mbakhu itar.

15 Dud ən kwarina, ka sasəg kə yakhaya kə Farisakh zə yakhaya kə li tsagdu ndzikh ndzkh Mus ən Wurshalim, da vak Yasu. Ka ndidarwal itar kwarne, 2 “Udə lava kə zar ɓəlakhagh ən kala ndzikhe a bəga dzidzakhəndi? Wirva na itar ən par dəv kəda zu kaf ndəkve tsagdu dzidzakhənd bi.” 3 Ka ngawa tərkhay Yasu kwarne, “Udə lava tsəkur ən kala ndzikh ndzikh Yazhigəl, uk ən gatars kə dəge tsagdu dzidzakhura kuri? 4 Afka nəv Yazhigəla, ‘Fərgħərfəg kə dadagha zə babagh.’ Tsuguna ni, ‘Itsawar ən lakhga dad sar zə bab sar, kədgud kəmts.’ 5 Ai ən tsagdutsaga kur kwarne, ‘Da nəg dəge naghə udan ad məlaru məla kə dad sar zə bab sar din, ‘Ai ka avin tsugun, daghan dəge tsa da mbəladu kur ən vakar, a barkhe ka kə Yazhigəl.’ 6 Wirva yana, atsuk barari ba məlaru məla kə dad bi nikur.’ Wirva yan, a nandal kur lav Yazhigəl kə bat, kə nəghda gatars kə ndzikh ndzikhur. 7 Kuram ngudiyakhan. Kalkal dəge tsa kwarga Ishay tlayang ən təghər tsukur. Kwarne, 8 “‘Udakhanna digi, uk ən fəghəra də ghay itar. Rəvakhud tara bita zə kə. 9 Ən dāba ka buti itar. Ən tsagdu ndzikh

ndzikh udakh itar. Ən dleva lav Yazhigəl.” 10 Khala kə yana, ka dakhərkhai Yasu kə dzakhava udakh, niya tsitar, “Bambəg tlim, ka diyarsa kur. 11 Dəge ən da da ghay bən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi. Dəge ən səgawal ən ghay kə dadak sar ən nandala kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl.” 12 Ka saks kə zar ɓəlakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Tsa tsəkha kwarne a bazala rəvakhud kə Farisakh tsənga tsitar lavana kwarga kha?” 13 Ka ngawatərkhay Yasu tsitar, “Itsera kə ufe Dadar ən gharazhigəl ba kə njivgan bi, ka da ndaddu ndadud kutskuts. 14 Duwamatərs dū, ngulfakh itar li mədlara dūl kə ngulfakh. Daka ngulf ən mədlara dūl kə ngulfa, afka bərdagha tara da mbəda itar dəgdagh da fika.” 15 Ka nəv Bitrus tsin, “Kwara kənkhai kwara dəge tuku jakva lavan.” 16 “Atsuk dakhkana ghərur tsuguna a katlga ba kur biya?” Nəv Yasu tsitar. 17 “Ən tsa bakh kur kwarne, dəghwa dəge da da ghay kə udan, ən dəgdagh da khud sar, kə dəg mbasa ka da səgawal ən vəgh sara? 18 Ai dəge səgawal ən ghaya ən səgawal ən rəvakhud. In dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk Yazhigəl. 19 Afke ən səgawal ən rəvakhud ngudi ngudi daya ghəra. Ndək za kəf safə udə, gwarəgwara, ərdə, gəla, dlaghawa fila zə bazardu dākha kə ud. 20 Ina dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl. Ai zu kaf də dəv kwal paran ən tə dəva də ndzikh ba da naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi.” 21 Duwars kə Yasu ad yanən kə vak, ka dal da əntla khaya kəsakhe khəfa də Taya zə Sidom. 22 Dzəgwdlam, ka sa nusen dugh ya Kanan ən gidən khayən da vak Yasu. Ka tuwa tsin kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, ziwakdal ziw. Ən bara dləd sədikw bəzan kə dughwar char.” 23 A kwararkhe ba Yasu ad tsauda kə nusen bi. Ka saks kə furakh Yasu da takadə takadə ad Yasu. Nəv itar tsin, “Lakwars lakw, wirvən gatakiyams gat, ən mbakiyama mbəg də tu.” 24 Ka ngawa tərkhə Yasu, ni, “Uk a ɓəlokondagh wirwa udakh ya Izraile a zadgan ud.” 25 Ai ka saks kə nusen da təvuk sar, kəlgan ad juguv. “Dadzikana, məlaku məla.” Niya tsin. 26 Ka nəv Yasu kə nusen, “Ən manawa ba bəf ud kaf zara, ka barud kə ghədakh bi.” 27 Nəv nusen tsin, “Lave kwarga kha na kalkal Dadzikan. Ai tsuguna, ghədakha ən zuwa zuwa itar, ad kwacha kafakhe ɓalal ən tə vələngakhe ən zuda li məghakh ad kaf.” 28 Ka ngawarkhe Yasu, niya tsin, “Awara nusna, fadəghəro fəgagha nəg də ndzəd, da manakha manud dəge nakh.” Ən tə yanən kə sarta, ka mbu dugh sar ən təvin təvin. 29 Duda

kə Yasu ad yanen kə vak, ka dəgal tsin diwa kalam dälva Galili. Khalak yana ka ngalo da tə gil nndzəgan. **30** Ka saks kə udakh zikən da vak sar. Zabardəghər itar də ghurdikakha, zə ngulfakha, zə li əmtsa kalam vəgha, zə təngakha, zə chaləm li kwal yanga zikən. Ka bakhga itar ən təvuk sar. Ka mbakha tru. **31** Ka ndawatrəf kə udakh vazga tsitar ad li kwal təkha kə kwarga lava ən kwarghai itar. Li mətəsa vəgha ka a mbakharu, ghurdikakh ən dəga itar, ngulfakh ən nəgha nəgha itar. Ka farghər itar kə Yazhigəl Izrail. **32** Dud ən kwarina, ka dākhərkhai Yasu kə furakh sar saks da vak sar. Ka niya tsitar, “Ən ziwardal ziwa ka kə dlama khan, wirva khəkerd khana tsitar ən vakar, tsuguna na dæg zuwun vak tar bi. Nəgh ba ka daks tsitar də way bi, wirvən təkha itar kə dighər khar ən tə dül daks da məgh.” **33** Nəv furakh sar tsin, “Ən təghal ndəkina, da mbəladu ən makiyam ad dæg zuwe da təkhuđ kə batran kə udakh pakina ra?” **34** Ka ndidatərwal Yasu kwarne, “Ngərwa brudiye din kur ra?” Ka nəv itar tsin, “Dumba udif zə mbisan na kə kilfakh.” **35** Ka bətra kə dzakhava udakh kə ndzakhga ndzakh ən tə khay. **36** Ka bəf ad dūmba brudiyen udif zə kilfakhen, kwararkhai ad us kə Yazhigəl, ka kwachanəf, baran kə furakh sar. Ka bara furakh sar ad brudiyen zə kilfakhen kə udakh. **37** Itsawara a zuwa, a baghala itar. Ka dzakhanəf furakhen ad dæg zuwe a təmgan, tugwəb udif reghan. **38** Udakhe zuwa ruwa, a bə itar ghwalvakh dəb ufađ. A kədlga bud nughwasa zə zara bi. **39** Ən tə khal kə dūwatərs dūwa kə Yasu ad dzakhava udakh, ka da da peryu, ka dəgal da əntla khaya ya Magadan.

16 A sa Farisakha zə Sadukiyakh da vak Yasu kə nəghda kurakura tsitar. Ka ndidarwal itar kə mana tra zikan na kə dæg ndawake da mədla din kwarne a saudagh ən gharazhigəl. **2** Ka ngawa tərkhai ni, “Da dəm fatsi da bəl, da ka nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, ka nikur, ‘Yauwa, na yu da təda bi.’ **3** Da ka səgo gwisəl zə ghabag, da nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, lusəf kes, ka nikur ‘Da təda yu khan.’ Təkha kur kə tsan ad dəgakhe da dzaughər ən tə dəva də gida kə fef gharazhigəl, wur ka təkha ba kur kə katlga dəge ən tuku jakəvakh manasar kə kwargəna bi. **4** Udakh kwargəna li kwal khayanəf də Yazhigəl itar, kəladakh tsugun. Na kur nəgha dæg ndawak, ya na bud da mədla kura tlərna dæg ndawak bi, akwa dæg Yunan.” Khalak yana ka dūwatərs Yasu,

dakaval sar. **5** Darghəra tsitar da tə tlərna ghədzva gadzak dəlv, ka dzamana furakh sar kwarne a mbitsa tərghər səgawal də brudi. **6** Ka nəv Yasu tsitar, “Dem nikur, ya tsukwamana ghər də yista Farisakha zə Sadukiyakh.” **7** Ka farsa dəyakavu lav tsitar ən tatak tar kwarne, “Wirve a bədal ba kiyam ad brudi bi nəgh ən kwarin adina?” **8** A katlga Yasu ad dəge tsən kwara itar, wirva yana, ka ndidatərwal kwarne, “Uđa lava tsəkur ən dəyakavu lav ən təbur kwarne, wirva na kur də brudi biyi? Kuram li khətsa fadghərofəg. **9** Dakhkana a katlga ba kur biya? A mbitsa kur ghərkh sarte tsa baghandala ka udakh dəb dliđ də dūmba brudi dliđa? Tughwb ngərwa a dzanəf kuram ake təmgani? **10** Awana ən sarte tsa baghandala ka udakh dəb ufađ də dūmba brudi udif. Tughwb ngərwa a dzanəf kuram ake təmgani? **11** Uđa kə mangan tsəkur kwal katlgan kwarne ən kwara kura lav ən təghər kə brudi ba ka biyi? Ən kwara kura kwarne tsukwamana ghər də yista Farisakh zə Sadukiyakh kə.” **12** Ka katlga furakh sar kə Yasu kwarne, ən kwarən təghər kə yiste ən diyud ən brudi bi. Tsukwamana ghər də yisti na tsən kwarina, atsuk ən kwarən təghər kə tsagdutsaga Farisakha zə Sadukiyakh. **13** Soghər kə Yasu da kəs ya Kesariya Filibiya, ka ndidatərwal kə furakh sar kwarne, “Warek ka Zər Ud vek udakh ra?” **14** Ka nəv itar tsin, “Av yakhaya Yukhan dadak para ud, av yakhaya Ili tlayang, av yakhaya tsuguna Irmi tlayang, awana fang ən tatak tlayangakh.” **15** Niya tsitar, “Ai kur ma, warek kavek kuri?” **16** Ka ngawarkhe Siman Bitrus kwarne, “Kha Masikhu, Zər Yazhigəl dadak saf.” **17** Ka nəv Yasu tsin, “Dadak bark kha Siman zər Yukhan, wirva a sakha diwa ud dæg sig ba ina kə jir bi. Dadare ən gharazigəl kə kwara khai. **18** Ni ən kwarakha kwara kə, kha Bitrus, fərad khə, da bələn tə kha ka də kur khəgar, dəge ən tuku kur khəgena, itar udakhe da fadghərofəg ən tə kə. Ai kwal da təkha kə ndzəda mətəsa kə manar khai tsaud. (Hadēs g86) **19** Da bakha bəg ka dæg tusa nga gud tləksa gharazhigəl. Tsugun, dəghwa dəge kwal khayanəf tsəkha manaman ən lard, nabud da manaman ən gharazhigəl bi. Dəghwa dəge ən nakha manaman ən lard, da mana ndəkyan ud ən gharazhigəl.” **20** Ka ndədatərnəf Yasu ad tlim kə furakh sar char kwarne, kwarara ba itar kə itsawar kwarne ka Masikhu bi. **21** Tsiyif ən tə yanen kə sart, ka farsa Yasu ad kwara tra kwara tsin kə furakh sar kwarne, “Barari dəgal tsin da Wurshalim, kə khəđ dladakh sikh sikh sikh ən

dəv kə maludakh zə zikzikanakh kə zil kəsakh zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da kədkə kəduđ, fitsa khəkərdə da tsiyaka tsiyud.” **22** Ka ndədala Bitrus ad Yasu da te kalam, ka farsan ad tavarghər di kwarne, “Tsandu tsəg Yazhigəl ad yan, Dadzikan. Da dzoghər ba yan də kha tsa khədikən bi.” **23** Ka gwiyaŋkhe Yasu ka niya kə Bitrus, “Tsiyakval tsiya kha Shatan. Kur khətingəd khən təvukar, wirva đaya đaya na, đaya ghər ud dəg sig, dəg Yazhigəl bi.” **24** Ka nəv Yasu kə zar bəlakh sar, “Dəghwa ude nagh gataks gat, barari đuda way ghərsar tsin. Tsuguna ka đəfin ad ufa khərta sar, kə gataks gat. **25** Wirva đəghwa ude na kat safa sar, da bəgh. Ai đəghwa ude khayanəf bəghən safa sar wirva kə, da mbəladu mbəl. **26** Uđa dəg sige da gəmadu udan, da gəmaduwin dəgakhe ən lard daghan, tsuguna bəghalən safa sari? Uđa dəge təkha udan kə bədu kə varda safa sari? **27** Da səgadagh ka Zər Ud ən ndanga Dadar zə zarbəlakhə ən gharazhigəl. Khalak yana, ka da bara dəg siga sar ka kə itsawar, kalkala dəge a mangin. **28** Ən təkha kura təkha kə, nəg udakhe ən ghitsən van, liye kwal da əmts, khəkwa nəgha ka itar ka Zər Ud, ən səgdagh ka ndək shik.”

17 Təkhəl kə khəna unkwakh kə kwarga kwara kə Bitrus kwarne Yasu in Masikhu, ka zəbəf Yasu ad Bitrus, zə Yakub, zə Yukhan zərbab Yakub. Zəbtro da tə tsəbən na kə khuđ. Uk itar kalti ən vin. **2** A mbədfəkhe vəgh Yasu ən di tsitar. Ka wudə vakdi sar ndək fatsi, tsuguna nala kadlangakh sare a taləmin kə madəkw təl. **3** Ən təvin təvin, ka nəgha kə zar bəlakhana də Mus tlayang zə Ili tlayang ən kwar lav itar zə Yasu. **4** Ka nəv Bitrus kə Yasu, “Dadzikan, khwaren nəg kənda van. Da khayanəfkə, da manga mana ka tsikw khəkərdə ən van. Fang tsəkha, fang kə Mus tlayanga, fang kə Ili tlayang.” **5** Madəv Bitrus ən kwar lava, ka sodagh ghwike ən wud tərdləm da təghər tsitar. Khalak yana, ka tsəna tsəna tsud ad kwind səgawal ən ghwikən kwarne, “Zərəren ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char. Tsəna maru tsən.” **6** Tsəna kə furakh sar ad yanən kə kwində, ka gədzatrəf char, ka khəmbga itar da khay. **7** Ka sa Yasu, tapa tərkhəi avin, “Tsiyaməf tsi, gədzam bi.” **8** Kapanəf tsitar ghəra, aghba itsawar ən vin bi təma Yasu kitakul. **9** Madəv itar ən səgadagh ən ghuđen, ka ndədaternəf Yasu ad tlim kwarne, “Kwarama tra ba kə itsawar ad dəge nəgha kur bi, khəkwa tsiyanəfud ka Zər Ud ən ngitl.” **10** Ka ndidarwal furakhan na kə Yasu kwarne, “Ai uđa

lava kə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən kwarne, barari khəkwa Ili tlayang da farsa səgadagh ndan, kəda səgadagh kə Masikhuwi?” **11** Ka ngawa tərkhəi, “Kalkal da səgdagh kə Ili tlayang, kəda dika itsauda kə nəga kalkal ndan. **12** Ən təkha kura təkha kə, audzala Ili ən sodagh səg, a katlga ba itar kwarne in bi. A manarakhe itar dəge ən naghə reva tar. Da khəba ndək yan ka Zər Ud tsugun ad dlad ən dəva tar.” **13** Khalak yana ka katlga zar bəlakhana kwarne, atsuk ən kwara tra lav ən təghər kə Yukhan dadak para ud. **14** Sodagh tsitar ən tə khuđen da vake də dzakhava udakh, ka sasəg kə udanen da vak Yasu, kəlgan ad juguv ən təvuk sar. Ka ni, **15** “Dadzikan, manga kwidkwidərvə zərəran. Nəg fud ən vəgh tsin, tsuguna ən bara dlad char. Ngərwa siga tsin ən bala dəgdagh da kar zə yu. **16** A bala ka da vak zar bəlakhagha, a piyatərwal mbəmbəg.” **17** Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “Kur udakh kwargən, li kwal də fadəghərofəg, kur mbərshakhan. Ki da zulu pak uđa tsəka zə kuri? Ki da bəga pak uđa tsəka rəv də kuri? Bəkdəghər bə da van, niya kə dad zərən.” **18** Ka tavarghər Yasu ad di kə wurduwen, ka sawalən zərən, təvin təvina ka mbu. **19** Ka saks kə furakh Yasu da vak sar ən sarte təkudə sar tsin, ka ndidarwal itar, “A piyakəndəwala ndar lakwdu wurduweni?” **20** Ka ngawa tərkhəi Yasu kwarne, “Wirva a khətsa fadəghərofəgur. Ən təkha kura təkha kə, da tsa nəg fadəghərofəgur khədikən ndək khulf mustad, təkha kur kə kwararkhe kə ghuđna kwarne, “Tsiyin dəgal van, da tə tlərna vak”, tsuguna ka da tsi. Na dəge təkha kə piyakurwala bi.” **21** “Afka khulf ina kə sədikw bəzana təkə ba kə sawala bi, khəkwa də dəgawa zə zəb ndəl da səgawalin.” **22** Dzafkhəi kə Yasu zə furakh sar ən əntla khaya Galili, ka nəv Yasu tsitar, “A khərzəgud da bəkdu bəg ka Zər Ud, da dəva udakh. **23** Da kəd ka kəda itar. Fitsa khəkərdə ka da tsiya ka tsiyud.” Ka kədatərkhe ad vəgh kə furakhna char. **24** Sa kə Yasu zə furakh sar da kəs Kafarnakhum, ka saks kə li chau khadama Fəta Yazhigəl da vak Bitrus, ka ndidarwal itar, “Nabakh dadak tsagdu lavur ən pəl khadama Fəta Yazhigəla?” **25** Ka ngawar khəi Bitrus kwarne, “Ən pəla pəlin gəna.” Da kə Bitrus da məghen, ka farsa Yasu ad kwarara lav, “Uđa đayaghəragh ən təghər kə ndidəni? Ən chawun vakəng shikakh lard na ad khadama ləman awana khadama gidadi? Ən vak zar tar naghə, ən vak kəstəlakh khi?” **26** Nəv Bitrus tsin, “Ən vak kəstəlakh.” Ka nəv Yasu tsin, “Ai da ndəkyanin, a mədlanan kwarne na zar tar ən pəla pəla

bi.” 27 “Ai khek bazatærdu tsæki ad ræva, dæg dægäl da tæ ghay dælv, taldagh tala khilga vi kilf da dælv. Ka nguranæf kha ghay kilfe a viga kha chak, da mbælädu mbæla kha lotus ai da tlala kæ pæl khadamagha zæ dægar. Bæffa, pæla tærkhai pæl.”

18 Æn sartenan, ka sa furakh sar da vak Yasu ka ndidarwal itar kwarne, “Warek zikan daghan æn tlæksa gharazhigæli?” 2 Ka dækhga Yasu ad zær khædikan, ka ghitsanan æn tæb tar. 3 Ka ni, “Æn tækha kura tækha kæ, da mbædfækhe ba gidur nala kur ndæk zar mbisan bi, na kur da daks da tlæksa gharazhigæl lingling bi. 4 Itsawar æn gulandagh ghærsar ndæk zær khædikanæn, in zikan daghan æn tlæksa gharazhigæl. 5 “Dæga ude chauga zær khædikan ndæk inan wirva kæ, ka chaukayin.” 6 “Ya digi, dæghwa ude a ba ad fang æn tatak zar mbisan, liye fadæghæro dæ kæ, da man khaip. Adara ngudæræmud vær pækhan kwind sar, ka tlævdagh khud da dælve chalangw.” 7 “Dangwa kæ udakhe æn lard. Wirva dægakhe da bakh udakh da man khaipa, æn lard itar. Ya dængwa kæ dadake da saks dægakhan æn tæ dæva din. 8 Da dævagha awana sigagh æn bæg khan da man khaip, æntlædukha, tlævars khæ. Adara daks dæ dæv kitakul, awana sig kitakul kha da safæ kæ ngæf, tæghær kæ tlævækhædagh dæ dævakhagh, awana dæ sigakhagh bærdagh, da kare kwal næg æn mætsa kæ ngæf. (aiönios g166) 9 Da wur diyakhagh æn bæg khan da man khaip tsugun, ndædadal kha, tlævars khæ. Adara daks dæ di kitakul kha da safæ kæ ngæf, tæghær kæ tlævkædagh dæ di bærkædagh da kare kwal næg æn mætsa kæ ngæf.”

(Geenna g1067) 10 “Tsukwamana ghær, khayamanæf ba nena itsa fang æn tæb kæ zar mbisana khana bi. Wirvæn tækha kura tækha kæ, zærbælakh Yazhigæl tar ai æn gharazhigæl, tsika fatsi æn nægha nægha itar vakdi Dadare æn gharazhigæl. 11 Wirva ka Zær Ud a saudagh da kat liye a zadgan kæ. 12 “Udæ dæya ghæruri? Da næg ude dæ tuwaghakh dærmæk, da ka zadga kitakul æn tæb tar, nabakhin da düwars kul vaslambæf ghærf vaslambæf næn kus kæ ghuæ zighwda itara? Kæ dægäl da gat kitakule zadgana? 13 Æn tækha kura tækha kæ, da mbælädu win ad kitakulen, khwadge da manin æn tæghær kæ kitakulæn, da malamala ad dæg kul vaslambæf ghærf vaslambæde kwal zadgan. 14 Ndækyan tsugun, khayanaef khaya Daduræn gharazhigæl ba zadæ kæ itsa fang æn tæb kæ zar mbisana khana bi.” 15 “Da manakhai sukwtagha ad ghaz, ka dægäl kha da vak sar, kwarkhekha ghaza sar æn tæbura mits mits. Da

tsænkhayin, a guyondæghær kha sukwtagh saks. 16 Ai da tsænkhe bin bi, ka gwidæn dægala kha da vak sar zæ ud fang. Wirva a kwarga lav Yazhigæl kwarne, ‘Itsera kæ lave a ndazhana ud mitsa zæ khækærd, a mædlanan kwarne lavena jir.’ 17 Da kalwalin kæ tsæntær tsæn, ka kwararkhe kha ke li gata daghan. Kæ dæg mbas, da kalwalin kæ tsæn lav li gaten daghan, ka nandala kha ndæk liye kwal tsa Yazhigæl, awana ndæk dadæk chau khadam. 18 “Æn tækha kura tækha kæ, daghan dæge kwal khayanaef tsækur manaman æn lard, na bud da manaman æn gharazhigæl bi. Daghan dæge khayanaef kur manaman æn lard, da mana manud æn gharazhigæl. 19 “Æn gwidæn kwara kura kwara kæ, da khayanaef ud mits æn tæbur æn lard, æn tæ ghær kæ dæge a takadga itar, da manatra mana Dadare æn gharazhigæl. 20 Wirva daghan vake dzafkhai ud mitsa zæ khækærd æn dækhær, æn vak tar kæ.” 21 Ka sa Bitrus da vak Yasu, ndidarwal kwarne, “Dadzikan, da ka manakhaka ghaza sukwatær, sig ngærwa da bisakhara ki? Sig udif naghæ?” 22 “Ka ngawar khai Yasu kwarne, uk udif siga bi, udif udif sig kul udif. 23 “Wirva yan, da tækhud kæ kurana tlæksa gharazhigæl dæ shike æn nagh kædla læmanakh sare æn dæv kæ væbakh sar. 24 Farsa kæ shiken ad kædla kædla, ka bærdæghær ud ad ude gatarsin dæ gæmaw kwaß talenti dæb kældæk, ai kwal da tækha kæ udanen kæ pelgan mbasu ba dæ gidæ sar æn lard bi.” 25 “Piyarwala kæ pælapæl, ka kwarga shik kwarne, sukwamdu sukwæ dæ udanen, zæ nus sar, zæ zar sar, zæ daghan dæge dinin, kæ næghda peldæ gæmawæn din.” 26 “Ka diktlæf kælgæ væben ad juguv æn tævuk kæ shiken, æn takadæ takadæ kwarne, ‘Bakai ræv, da pælakha pæla ka itsaud.’ 27 Ka ziwardal shiken kæ væben, ka bælers, bisarnan ad gæmawæn. 28 “Sawala kæ væben æn fætæ shiken, papatl ka gamga itar ze tsaghw man tlær sare æn gatarsin dæ gæmaw kwaß dinari dærmæk, ka vigan æn makular, niya tsin, ‘Pælakai pæla gæmawær æn gatakhs kæ.’ 29 “Ka diktlæf kælgæ tsaghw man tlær sar ad juguv æn tævuk sar, æn takadæ takadæ kwarne, ‘Bakai ræv, da pælakha pæla kæ.’ 30 “Kalwala kæ bisara bis, ka bæd dægäl da gud sal, khekwa pælarkheyin ad gæmaw saren ndan. 31 Nægha kæ chalæm zar man tlær ad dæge dzaughær, a zædætru ba lingling bi. Ka dala itara, kwararkhe itar kæ shik, ad dæge dzoghær daghan. 32 “Ka bælandala shik kæ dækha dæghær væbena tsa chak. Sa tsin, ka næv shiken tsin, ‘Kha ngudi væbæn. A bisakhana ka ad daghan gæmawær æn gatakhs kæ, wirva takadke khæ. 33 Atsuk æn tækh ba

kha kə manga kwidkwidəreva tsaghw man tləragh, ndəkve manga ka kwidkwidə revagh biya?" 34 A bazala rəv kə shik char, ka batrəm shik ən dəv kə li ən tuk gud salen, bara bəg itar dləd, da tə sarte da pəldin ad gəməw kwaḅ na daghan." 35 "Da mana ndək yan Dadare ən gharazhigəl, ak itsawar ən kur ai kalwala kə ʔisara kə zərbab sar, ən revakhud sar."

19 Udzala kə Yasu ən kwar dəgakhana, ka dūwars ad əntla khaya ya Galili, ka dal da ətla khay ya Yakhudi, ai ən tə ghədzəva gadzak zagħ Urdu. 2 Zikən udakhe a gatars, ka mbandu ad liye ən tukw kuz ən vin. 3 Ka saks kə yakhaya kə Farisakh da vak sar, kə nəghda gat ghaza sar tsitar. Ka ndidarwal itar kwarne, "A khayanaḅ nagh ndzikh khənd ad təkaghəra kə ud ze nus sar, ən tə itsera kə dəge kwal nagh tsina?" 4 Ka ngawa tərkhay Yasu kwarne, "Atsuk a tugwa bakh kur ən kadkad ən vake tsən kwarin kwarne, dadake tsa vərdtərkhe vərdə gul farsafəga larda, 'A vərdtərkhe kə zila zə nusa?' 5 A kwarga Yazhigəl tsugun kwarne, 'Wirva yan digi, da dūwar dūwa udan ad dad sar zə bab sar kə khəmarvan kə nus sar, kə nəga tsitar bərdagh kə ud kitakul.' 6 Wirva yana, aghba dlaitar də ud mits bi, a narala kə ud kitakul. Wirva yan, dəge a matlanəḅ Yazhigəl, khayanaḅ ba ud ad təkə təkə bi." 7 Ka ndidarwal Farisakhen kwarne, "Ai udə lava kə Mus tlayang a bədu ad ndzikh ndzikh kə ud kə bədu kadkad təkaghəra zə nus sar, kə dəgala tsini?" 8 Ai ka ngawa tərkhay Yasu niya tsitar, "A khayakurnəḅ Mus tlayang ak təkaghəra zə nughwasakhur, wirva bəngbəng revakhudur kə mangan, ai gul ən tə farsafəga tsa ndək yan bi. 9 Ai ən kwara kura kwara kə, daga ude təkaghəran zə nus sar, da wirva a tləghəhər ən man gwaragwar bud bi, da dūwin ad tlərna nus tsugun, gwaragwar ən manin zə nusen." 10 Ka nəv furakh sar tsin, "Da ka ndək yan gidən təb kə ud zə nus sara, atsuk gidə kwal nus kaw." 11 Ai ka nəv Yasu tsitar, "Daghan ud bən təkha kə ʔanəḅ lava nən kwara kur bi, khekwa liye a khayatərnəḅ Yazhigəl kə nəga ndək yan. 12 Nəg dəgakhə da bəg chaləm ghəwalvakh kwal da zəb nus. Wirva nəg liye a yakhtər khaiyud ndək yan. Nəg liye udakh kə natərala ndək yan. Yakhaya tsuguna itar kə nandala ghərtar kwal da nəg da zəb nus, wirva tlərləksa gharazhigəl. Daga ude khayanaḅ də lava na, chawin." 13 Khalak yana, zabərdəghəhər yakhaya kə udakh ad zar mbisan kə Yasu, kə nəghda batərgəhər

dəv tsin, kə takad Yazhigəl wirva itar. Ai ka tav di kə furakh sar ən tə li zabado zaren. 14 Ka nəv Yasu kə furakh sar, "Dūwamatərs zar mbisan saks da vakar, tsuwamatra bi. Wirva tləksa gharazhigəla dəg udakhe ndək zar mbisanakhan." 15 Ka bakhatərgəhər ad dəva, ka takadgan ad Yazhigəl kə batərgəhər bark, ka dakaval ən vin. 16 Dud ən manin, ka sa udanen da vak Yasu niya tsin, "Maləm, udə dəg khwarane barari da mana ka kə gəmadu safa kə ngəd?" (aiōnios g166) 17 Nəv Yasu tsin, "Udə lava tsəkhən ndidəkwala ndidən təghər kə dəge khwarani? Afke uk Yazhigəl kitakul khwarana. Ai da ka da nakha gəmadu safa kə ngəd, ka tsufanəḅ kha ndzikh ndzikh Yazhigəl." 18 Ka ndidarwal kə Yasu, "Irən ndzikh ndzikhən ra?" Ka ngawarkhe Yasu, "Kəd ba safa ud bi, a dūwa gwaragwar, a dūwa man gəl, a dūwa dləgh fil, 19 fərgəhər fəg kə dadagha zə babagh. Tsəguna waya tləghər witəghagh ndəkve waya kha ghəragh." 20 Ka nəv dakhwal na tsin, "Afka ən tsufatsufa ka dəgakhana daghan. Udə kə təmgan tsəki?" 21 Ka nəv Yasu tsin, "Dən nakha nəga tsəkha kə njiva char, dəg da sakwdu dəge din kha daghan, təkətərdukha kə talagakh ad kwaḅen. Da mbəladu mbəla kha ləman ən gharazhigəl. Khalak yana, ka saks kha, gatakskh." 22 Tsəna kə dakhwalen ndək yana, ka dəgal tsin də baza rəvakhud. Wirva naghbakha tluwandal tsin bi. 23 Ka nəv Yasu kə furakh sar, "Ən təkha kura təkha kə, da dəmdəm kə dadak tluwandal daks da gharazhigəl. 24 Ən gwidən kwara kura kwara kə, da tsaftsaf kə dlugwam daks ən tə dūl lipər, təghər kə daks kə dadak tluwandal da tləksa Yazhigəl." 25 Tsəna kə furakh sar ndək yana, ka a ndawatrəḅ char. Nəv itar, "Da ka ndək yanina, ai war da mbəladu kati?" 26 Ka vaza kə Yasu gyer ta titar, ni, "Ən vak udə, ina kə digita ən manawa bi. Ai ən vak Yazhigəla, ən manawa man." 27 Ka nəv Bitrus tsin, "Nəgha, kənda kina a dūwars kənda tsauda kə gatakskh gat. Ai takina udə da mbəladu kəndi?" 28 Ka nəv Yasu tsitar, "Ən təkha kura təkha kə, sarte da mbədanəḅud ad itsauda kə wiliw, ka Zər Ud da nndzəgan kən tə vija tləksare ndagan. Kuram liye gataks gat, da nndzəgan kur ən tə vijakh man tləks kəlatəm mits. Da taka təra lava kur kə mbəta ya Izrail na kəlatəm mits. 29 Tsuguna itsawar ən dūda fətakha sar, itsa sukwatkh sara, zə dəghaw babagh sar, itsa dad, itsa bab, itsa zila awana nus, itsa zar, awana gukhakh, wirva kə. Da mbəladu mbəla mal kə yan sig dərək. Wur tsuguna, da wurawura ad safa kə ngəd. (aiōnios g166) 30 Ai tsugun, udakh zikən liye ən

təvuk, da nəga itar kə dəg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak.”

20 “Tləksa gharazhigəla ngwadə dadak gukhe a dala pərta gədl, da gat li da manara tlər ən gukh inabi sar. **2** Udzala tsitar ən khayanəf lav ən təghər kə kwaḅ dinari kitakul, ai da pəlarud kə ud ən vak. Ka ḅəlatəral dəgal da man tlər ən gukh sar. **3** “Manga kə karfi vaslambadə təkədl, ka gwidən dəgal tsin. Ka nəghan ad yakhaya kə udakh, ən gida butbuti ən təghay kasuk. **4** Ka niya tsitar, ‘Dam dəgal ghərura da man tlər ən gukh inabiyar. Da pəla kura pəla ka dəge vazga ka khwara kə bakura bəg.’ **5** Khalak yana, ka dəgal tsitar. “Ka gwidən dəgala tsin kə fatsi təghər, zən karfi khəkərd kə khagw, ka kurgan ad gan zitar ndəkve tsa mangin chak. **6** Dakhkana, ka gwidən səgawal tsin ən tə karfi dliḅ, ka tlarghər ad yakhaya kə udakh, ən ghitsa na dəge ən mana itar bi. Ka ndidatərwal, ‘Uda lava tsəkur birnif ən gida ən van, kwal nəg kə dəge ən manakuri?’ **7** “‘Wirva na ude bakənda tlər mana bi,’ nəv itar tsin. “Ka nəv dadak gukhen tsitar, ‘Damdəgal ghərur tsugun da gukhar.’ **8** “‘Bəlga kə khagwa, ka nəv dadak gukh kə dadak nəgharu kə gukh saren, ‘Dakhtərkhe dākha kə li mantlən, pəlatərkhekh kwaḅ tar, farsəf ən tə li sa kə khala, da tə li tsa chak.’ **9** “Ka saks kə li tsa dalən karfi dliḅ, itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. Ai pəlarud kə ud ən vak. **10** Liye tsa farsa man tlər chak, da itar ən kurana, da pəlatra mal kə chaləmkhud. Ai itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. **11** Chauga tsitar, ka farsa dūngw tsitar ak dadak gukh. **12** Ən kwar kwarne, ‘Li sawala kə khala, uk tlər aw kitakul a manga itar. Kənde a vakal ən man tlər, zə bəg rəv ən tə dliya fatsi, ka pəla kənda kalkal kha zə itar.’ **13** “Ka nəv dadak gukhen kə ud fang ən tatak tar, ‘Ar tsaghwa, a bidkurkhe ba ka bi. Tsa khayanəf bakh kur kwarne, da ba kura kwaḅ dinari kitakule ən pəlarud kə ud ən vaka biya? **14** Chaukafkhai chawa dəge dəgagh, dəg daksagh. Ka kə khayanəf barabəg kə li sa kə khal, kalkal de bakh kə. **15** Nakh ka də ndzəda mankafkhe dəge naghga ghərara də dəge dəgara? Ən shilga ndar kha man kəlakhudari?’ **16** “Wirva yan, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dəg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak.” **17** Madəv Yasu ən dəgo da Wurshalim. Ka dākhtərkhai ak furakh sar na kəlatəm mits da tə kalam. Ka niya tsitar, **18** “Nəgha kina ni dəgal da Wurshalim kiyam. Vake da bəkduwud ka Zər

Ud da dəva zikzikana kə zil kəsakh zə maləmkh li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da əntlaka lav mətə itar. **19** Ən tə khalak yana, ka da bəkdu bəg itar kə liye kwal Yakhudakh. Da nena ka nene tar, ka da wadzaku kiḅ itar, ka da khərtəka khərtə itar tsugun. Ən tə fitsa khəkərd tsuguna, da tsiya ka tsiyud.” **20** Khalak yana, ka saks kə nus Zabadi də zar sar mits da vak Yasu. Kəlgan ad juguv ən təvuk Yasu, ka takad digit tsin ən vak sar. **21** “Udən nakhara?” Nəv Yasu. Ka nəv nusen kə Yasu, “Manakai lanji kə zararana mits, tsa ndzəga itar zə khən tləksagh. Fang ən tə dəva kafagha, fang ən tə dəva dleḅagh.” **22** Ai ka nəv Yasu kə nusen, “Əntsa ba kur dəge ən takada kur bi. Da təkha kur kə khəḅu dladə da khəḅa ka?” “Da təkha kənd,” Nəv itar tsin. **23** Ka nəv Yasu, “Kadikadiya da khəḅa khəḅa kur dlad, ai gidən tə dəva kafara, zə gidən tə dəva dleḅara, na ka də ndzəda zəḅəf ude da bara ka yan bi. Ina kə vakakha, dəg liye dikatərna Dadare ən gharazhigəl wirva itar.” **24** Tsəna kə chaləm furakh khana kəldək ndək yana, ka bazdu itar ad rəv də zar babakhana mits. **25** Ka dākhtərkhe Yasu daghan tar, ni, “Tsa tsəkur kwarne shikakh udakhe kwal Yakhudakha, ən mədlara ndzədən itar kə udakh tar. Zikzikanakh tar tuguna, ən mədla ndzəd itar ən tə ghər tsitar. **26** Ya kur tsuguna, nala bin ndək yan ən təbur bi. Ən dleḅa yan, daga ude ən nagh nəga kə zikan ən təbur, barari tsin nəga kə vəbur. **27** Tsugun, daga ude na nəga kə mal ən kur, barari tsin nəga kə vəbur. **28** Udan na tsuguna, da nəga ndək va kə, ka Zər Ud, a sodagh kə dāba udakh kə, a so kə dāba ka dāba bud bi. Da bədu bəg ka tsugun ad safar, kə kat da udakh zikən.” **29** Madəv Yasu zə furakh sar ən dūwars kəs Jariko, zikən dzakhava udakh ən gatatərs gat. **30** Ka nəg ngulfakh mits ən nndzəgan ən tə kalam dūl. Tsəna tsitar kwarne Yasu ən dəgala, ka tləkha tsitar kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” **31** Ka tavdi kə chaləm ən təb kə dzakhava udakh ən təghər tsitar kwarne, “Tərid nikur.” Ka gwidən tləkha tsitar char kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” **32** Ka ghitsəga Yasu, ka dākhtərkhai saks, ka sa itar. Niya tsitar, “Udən na kur mana kura mana tsəki?” **33** Ka nəv itar tsin, “Dadzikan, na kənda ngwarəf diyakhənd.” **34** Wirva kwidkwidərva, ka gəma Yasu ad diyakh tar. Təvin təvina ka nəgha nəgha itar. Ka gatars itar.

21 Sa tsitar khefa də Wurshalim, sara da kəs ya Betafaji, ən Ghuḅa Olive. Ka ḅəlandal Yasu ad

furakh sar mits. 2 Niya tsitar, “Damaks da gëdzar kës nən tē vukur. Ba kurən daksā, da nēgha nēgha kur bab dlingw zē gēlaḅa sar ngwadān. Vëdamatërs vëd, ka ḅakdēghar kur. 3 Da kwara kurkhe udan ad tlërna lav, kwararkhe kur kwarne, ‘Dadzikan ən nahtëran.’ Dlaḅ da wura tēra wura zula khädikən.” 4 Ina kē dēge dzoghëra, a righif dēge tsa kwarga Ishay tlayang. Ni, 5 “Kwaramatëra kwara kē udakh ya Wurshalim,” “Niya shikur ən saks da vakur. Nagh bakh kalali tsin bi, ən dēg ən tē dlingw, ən dēgən tē gēlaḅa dlingw.” 6 Ka dēgal kē furakh saren, manga itar ndëkve tsa kwaratërkhe Yasu. 7 Ka ḅadēghër itar dlingwen zē zer sar. Ka ḅalakho itar gabagakh tar ən titar, in tsuguna dowa nndzëgan ən täf. 8 Zikən udakhe ḅalakhga gabagakh tar ən tē dül. Ka kalakhga yakhaya tsugun ad tlim uf, ka ḅalakhga itar ən tē dül. 9 Udakhe ən tëvuk sar zē liye ən gatërs gatën tēlga, ka tlëkha tsitar kwarne, “Bark kē Zër Dod.” “A ndzawa bark kē dadake ən sëgdagh ən dākha Dadzikan.” “Farghërfëgud kē Yazhigële ən khud kē gharazhigële chakw.” 10 Da kē Yasu da Wurshalima, ka tsiyif məkən kē li kësən daghan. Ka ndidäkave tar kwarne, “Warinena kudra?” 11 Ka növ dzakhava udakhen, “Ina Yasu tlayange ən Nazarat ən kës Galili.” 12 Da kē Yasu da Fëta Yazhigël, lakwtërdü kē li dzawa zē li sakw digit ëmb. Ka khambanëf ad vëlenga li mbadü kwaḅ. Ka khambanan ad vak ndzakhgan li sakwdu takalamasar. 13 Ka növ Yasu tsitar, “A vindzavan ən kadkad Yazhigël kwarne, ‘Da dākha mēgharud, mēghe da dēgawud ëmb.’ Ai a nandala kur kē vak ḅëghava sënkarakh.” 14 Ka saks kē ngulfakh zē ghwirdikakh da vak sar ən Fëta Yazhigël, ka mbakhatru. 15 Zik zikan na kē zil kësakh, zē li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, nēgha tsitar ad dēg ndawakakhe a mangin. Tsuguna, tsëna tsitar ad tlëkh kē zar ən Fëta Yazhigël kwarne, “Bark kē Zër Dod.” Ka bazala röv tsitar. 16 Ka ndidarwal itar kē Yasu, “Ən tsëna tsëna kha dēge ən kwara zara na kina?” Ka növ Yasu tsitar, “Ən tsëna tsëna ka gën. Atsuk a taḅa bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kē lav Yazhigël kwarne, “‘A batrëm ən ghai kē zara zē vunjakh ka de mbadkhambad.’” 17 Ka düwatërs ən vin. Sawala, ka dal da kës ya Betani. A khënal ən vin. 18 Ngurga kē kës, madvin ən saks da Wurshalim, ka ndzikënëf way. 19 Nēgha tsin ufa ghëdiven ən tē kalam dül, ka dal da vak ufen, na dēge mbëladuwin ən täf bi, uk tlim sar. Ka niya kē ufen, “Aghba kha da yig zër kē ngëda bi.” Tëvin tëvina ka ghulkavala ufen. (aion g165) 20 Nēgha kē

furakh sar ndëk yana, ka ndawatrëf char. “Uda lava kē ufa ghëdivena ghulkavala gujad ndëk ini?” Növ itar. 21 Ka ngawa tärkhai Yasu, ni, “Ən tækha kura tækha kē, da nēg kur dē fadēghëröfëg, tsuguna a ḅëga ba kur tsugu tsa khädikən bi, da tækha kur kē mangan mal kē dēge a manarkhe kē kē ufa ghëdivën. Tsugun, da tækha kur kē kwarkhai kē gil zikan kwarne, ‘Tsiyin tëvan, ḅëlvädagh ḅëla da dëlv.’ Ka da dzoghër dzëg ndëk yan. 22 Da fadēghëro kur, daga dēge takadga kur ən vak Yazhigël ən dëgau, da mbëladu mbëla kur.” 23 Sa kē Yasu da Fëta Yazhigël, madvin ən tsagdutsag, ka sasëg kē zik zikan na kē zil kësakh, zē malakh tar kē dlamakh da vak sar. Ka növ itar, “Ən mana dira kē ndzëda kha dëgakhani? Tsuguna war kē bakhena kē ndzëdi?” 24 Ka ngawa tärkhai Yasu kwarne, “Ghërara tsugun khine da ndidäkurwala ndidä kē. Da ngawake kur ndidar, ghërär tsuguna, da kwara kura kwara ka ad ndzëdäke ən manakh da ka dëgakhän. 25 A so dëvara ndzëdë ən parada Yukhan dadak para ud ad udi? A so ən vak Yazhigële, awana a so ən vak ud khi?” Ka farsa tsugu tsitar ən tatak tar, kwarne, “Da ka ən vak Yazhigëla nikiyam, ka da ndidä kiyamwal ndidä kwarne, ‘Ai uda lava tsukur kwal fadēghëro dini?’ 26 ‘Ai daka ən vakuda nikiyam, ən gëdza kiyam kē dēge da mana kiyama udakh. Wirva a fadēghëro udakh daghan kwarne tlayang Yukhan.’ 27 Ka ngawarkhai itar kē Yasu kwarne, “Ən tsa ba kända bi.” Ka növ Yasu tsitar, “Ai na ghërara da kwara kura khulf ndzëdë ən manakha ka dëgakhana bi.” 28 “Udën dëya kur ən tēghër kē ina kē lavi?” Ai ən kwarin kwarne, nēg udanen mits zar ghwalvakh tsin. Ka dēgal tsin da vak malan, niya tsin, “Zërara, dëg dēgal da mantlër ən gukh inabi khan.” 29 Ka niya tsin, “‘Na kën dēgal bi,’ Ai kē khala ka dëyanan ad ghëra, ka dēgal tsin.” 30 “Dēgal kē daden da vak yan kē zër sar, kwararkhai ndëkve tsa kwarar khaiyin kē dëg chak. Ka ngawarkhai zër saren kwarne ‘Aya dada, da dēgal kē,’ Ka dal ba tsugun bi.” 31 “Ən tëb tar na mitsa, war kē manga dēge na dad tarni?” “Dadake tsa chak na,” Növ itar. Ka növ Yasu tsitar “Ən tækha kura tækha kē, li chau khadama zē garnakakh, itar da dagh da tlëksa Yazhigël tēghër kē tsëkur. 32 Wirva a sodagh Yukhan da mädla kura dül kanadi, a fadēghëro ba kur din bi. Ai li chau khadama zē garnakakh, a fadēghëro itar din. Tsakhënmin nēgha tsëkur ndëk yan, a mbëdanëf ba kur rëvura ka fadēghëro kur din bi. 33 “Bambëg tlim kē tsën tlërna jakva lava tsugun.

Næg udanena, a njavgan ad gukh inabi. Tsarghëran dë ghërhg, tëfgan ad fike da përtsin ad yu inabi ëmb. Dikanan ad tsëbana kë vak, ki dëgo kë dadak uf chau kë nëgharu kë gukh. Ka batrëm ad gukh inabi ën dëv kë yakhay, kë nëgharu nëgha tsitar. Khala kë yana, ka dal da tlërna khayë bit. **34** Manga kë sarta tsëg zar inabi, ka bëlänëf ad zar man tlër sar, da vak li batrëmin ad gukh inabi ën dëv tar. Kë chawardëghër dleva dëg sar, ak zar inabiyen. **35** “Tëkën liyë nëgharu kë gukhen, ka vaitërkhai itar kë zar man tlër saren. Mbakën itar dë kädä kë yan. Kädga itar ad yan kë mëts. Laiga itar ad yan dë kurakh, ka amtsëgan. **36** Ka gwidën dadak gukhen ad bëla tlërna zar man tlër sar mal ke tsa chak. Ka gwidën manarkhai li nëgharu kë gukhen, ndëkve tsa manarkhai itar kë li tsa chak. **37** Kë dëg mbasa, ka bëlänëf dadak gukhen ad zër sar dëgal da vak tar. Avin, ‘Na tsugu bi, da farghërfëg itar kë zërar.’ **38** “Nëgha kë li nëgharu kë gukhen ad zëren, ka nëv itar ën tëb tar, ‘Auna dadake da wur gukhen ën saks. Këdyamga käd. Dëgakhe da wurina, nëgin kë dëg mar.’ **39** Ka viga itar, tlëvars itar da tilg lingwa gukh inabi, kädga itar. **40** “Ka nëv Yasu, da soghër dadak gukh na ma, ka udä da manarin kë li nëgharu kë gukheni?” **41** Ka nëv itar tsin, “Da khädztër khädza kë ngudiyakhën ën të düle kwal khwara kë vaz. Ka da bara kë yakhay ad nëgharu kë gukhen. Liyë da bakhara dlëva dëg sar, ak zar inabi ën sarta tsëga tsëg.” **42** Nev Yasu Tsitar “Atsuk a taëba bakh kur tugwado tugw ën vindzan na kë lav Yazhigëla? Ai kwarin, “Kure a düda li khëga kë man tlër din. In kë nala kë kure, a khutanan ad khëg. Ina kë digita tlër Yazhigël, tsuguna dëg ndaw ndawan ën diyakh mar.”” **43** “Wirva yan, ën tækha kura tækha kë, da chawa chawud tlëksa Yazhigël ën vakur. Da bara kë udakhe da man dëg khwaranakh ai da yara zërë da dlayaru kë tlëksa Yazhigël. **44** Daga ude da bëlö da të kuren, da kala khwetl khwetl. Ude da bëlö kurna da tëf tsugun, da pëkha pëkha kurdik ndëk khëpi.” **45** Tsëna kë zik zikan na kë zil kësakh, zë Farisakh ad yan kë jakva lavakhe kwargin, ka katlga itar kwarne ën kwarën tëghër kë tsitar ad lavan. **46** A gatga itar dül kë viyavi. Ai ën gädza itar kë dlamakh. Wirva a fadëghëro udakh daghan kwarne tlayang Yasu.

22 A gwidën Yasu ën kwara tëra lav dë jakva, ni, **2** “Tlëksa gharazighëla ngwädä shike, a dikarnan ad khwadga sëba kë zër sar. **3** Ka bëla tërëf kë zar man

tlër sar, kë dëgal da kwara tëra kë udakhe tsa bälgin. Ka kalwal itar kë sausëg. **4** “Ka gwidën bëlätërëf kë tlërna zar man tlër sar kwarne, ‘Kwarama tërkhai kwara kë liyë tsa bälgud kwarne, Niya audzala kën takhga dëg zu, a kharga ka kawakh, zë kawakh gude tsa ngalgud wulëklëk. Itsaudä audzandalud. Ausëgam da vak sëb.”” **5** “Li tsa bälgud da vak khwadgën, na dëngwa tsitar dë balen bi. Yana dakaval da gukh, yan tsuguna dakaval da man kasukw sar. **6** Yakhaya tsuguna, ka vaigë tar liyë tsa bëla tërëfuden, ka mbatërë tar dë dläd char, ka khädztër khai itar. **7** Ka kädga rëvakhud ad shik char. Ka bëlänëf ad tlujiyakh sar, dëgal da khädz liyë tsa khädzga zar man tlër sar. Ka ndëghërs itar kës tar. **8** “Tëkhal kë yana, ka niya kë zar man tlër sar, ‘Audzandalud dikana dëg zuwa khwadga sëb. Ai liyë tsa bälguda, a dlai ga ba itar tsugun kë saks bi. **9** Wirva yan, gatamars kë ghay baramakh, bälamga bäl itsëra kë ude a gamga kur zin, kë saks da vak kwadgën.’ **10** Zar man tlëren tsuguna, ka dëgala tsitar kë baram kë baram. Ka dzakhadëghër itar ad daghan udakhe a gamgë tar zitar, zë liyë njivva, zë liyë kwal njiv. A righëf vak kwadgën dë ghulabakh char. **11** “Ka sa shik da vaz liyë tsa bälgin, ka nëgh nëgha tsin ad udanen, ai kwal talëm gabag khwadga sëben. **12** Ka niya kë udanen, ‘Tsaghw, a sa ndar kha da vana kwal talëm gabag khwadga sëbi?’ Ka piyarwala dëg kwar. **13** “Ka nëv shik kë zar man tlër sar, ‘Ndzadamarina dëva zë sig, tlëvamars tlëva dëgal da mel, vake dë gurtl. Vake da tudin dë kërd tliid.’ **14** “Zikën liyë dëkhtërkhai ud, ai khädikën liyë dzaravan.” **15** Dud ën kwarina, ka dala Farisakh kë dëya kavu lav ngara dlëgd kë Yasu, kë viyaviya tsitar, ën të dëva dë dëgë da kwarin. **16** Ka bëlänëf itar furakh tar, dagha zë udakhe khayänëf dë man tlëksa Khiridus, da vak sar. Ka nëv itar, “Malëm, tsa tsëkënda kwarne ud jir khë, ën tsagdu lav Yazhigël kha kalkal. Wirva yakitakw ud ën vakagh. Na khën gëdz kwarara lava kë ud, itsa ndar zika sar bi. **17** Kwara kënda kwar, da khën vazana, kalkal nagh pëlara khadam tsëkënda kë Kaisar, zikan kë Shik ën Roma, kalkal ba khi?” **18** Ai Yasu tsuguna, tsa tsin këlädë ën rëvakhud tar. Ka ndidätërwal, “Kur ngudiyakh, udä lava tsëkur ën na ngaka dlëgdü? **19** Mëdla maka kwaëben ën pël da kur khadamen.” Ka bärädëghër itar ad kwaë dinari. **20** Ka ndidätërwal, “Vakdiying zë dëkhäng ën tëfi?” **21** Ka ngawar khai itar kwarne, “Dëg Kaisar.” Ka nëv Yasu tsitar, “Bamara bëg kë Kaisar ad dëg Kaisar. Bara kur kë Yazhigël ad dëg Yazhigël.”

22 Tsəna tsitar ndək yana, ka ndawatəraf char. Ka duwars itar, dakaval itar. 23 Fitsa va yanən, təkən Sadukiyakh li kwarne na tsiyin ngitl bi, sagh itar da vak Yasu də ndid. 24 Ka nəv itar, “Maləm, a kwarga Mus kwarne, da əmtsəga ude kwal yiga zər də nus sar, barari wura wura kə zər bab sar ad nus saren, ki yakhar khai zara tsin. 25 Neg sukwatkh udif ən təbənd. ‘Bu kə zər chak ad nus, ka amtsəgan kwal zar, duwardan ad nus sar kə saghər sar ai ən gatars gat. 26 A dzogher ndək yan kə dæg mits, a yiga ba də zər din bi. Ndək yan zəva kə dæg khəkərd, tangw da tə dæg udif, a yiga ba itar zara din bi. 27 Kə dæg mbasa, ka əmtsəga nusen. 28 Fitsa tsiyin ngitla, da nəga kə nus warin ən təb kə udakhana udifi? Fatsi daghan tara a zəbaruwi?” 29 Ka ngawa tərkhay Yasu, “A zadga kur char. Wirvən tsa ba kur vindzan na kə lav Yazhigəl bi. Tsuguna, ən tsa ba kur ndzəda Yazhigəl bi. 30 Fitsa tsiyin ngitla, na dədungw da zəb nus bi. Tsuguna na bud da bədu dugh kə səba bi. Da ngwada zərbəlakh Yazhigəl ən gharazhigəl itar. 31 Ən təghər kə fitse da tsida tlamtsakh ən ngitla, a tugwa bakh kur däge a kwara kur khai Yazhigəla? A vindzavan kwarne, 32 ‘Ka Yazhigəl Ibram. Ka Yazhigəl Ishaku. Ka Yazhigəl Yakub?’ A mədlanan kwarne Yazhigəl tlamtsakh ba ka bi, Yazhigəl liye də safə kə.” 33 Tsəna kə dzakhava udakh ndək yan, ka ndawatəraf, wirva tsagdutsaga saren. 34 Tsəna kə Farisakh kwarne a bəlatərgħər Yasu ak Sadukiyakh, ka dzafkhay itar ən vak kitakul. 35 Fang a təb kə li wagayal ən tsa ndzikha ndzikh Mus, ka kurakura tsin də ndid. 36 “Maləm, ira kə ndzikh ən ndzikha ndzikh Yazhigəle a maltər khai kə yakhaya daghani?” 37 Ka ngawar khai Yasu kwarne, “‘Wayə də Dadzikan Yazhigəl gha, də rəvakhudagha daghan, də safagha daghan, zə dayaghəragha daghan.’ 38 Ina dæg chak, in tsugun kə maltər khai kə yakhaya daghan. 39 Dæg mits kə ndzikhe a malgan ad yakhaya kə ndzikha ndzikhakhen tsuguna, ngwada dæg chak ghərsar. ‘Wayə də udakh daghan ndikve ən wayakha ghəragh.’ 40 Daghan däge a vindzavan ən ndzikha ndzikh Mus, zai in kadkadakh tlayangakh Yazhigəl, a ghitso ən tə ndzikha ndzikhakhana mits itar.” 41 Dzafkhay kə Farisakh ən tə dəva kitakw, ka ndidatərwal Yasu, 42 “‘Udā dayaghərur ən tə dəva də Kristuwi? Zər warek kini? ‘Zər Dod,’ nəv itar. 43 Ka ndidatərwal Yasu, “‘Udā lava kə Dod tsugun ən tə dəva də Sədikw Yazhigəl ən dakhin də Dadzikani? Wirva nəv Dod, 44 “‘Dadzikan Yazhigəl. Niya kə Dadzikan nar. Ndzəga ndzəg ən tə

dəva kafar. Akwa bars ka ad tləghumakhagh. Ən kuskə dəgadəgagh.” 45 “Da ka ən dakhə də ‘Dadzikan,’ Dod ad Kristu, ai da nala ndar, Kristu kə zər sari?” 46 Na ude ngawar khai bi. Ve tsən tə yanən kə khəna, na dla ude sigwif kə ndidarwal ndidə bi.

23 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakh zə furakh sar. 2 “Liye tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, ən man tlər tsagdu ndzikha ndzikhe tsən mana Mus itar.” 3 “Wirva yan, tsənamaru tsəna kə daga däge kwara kurkhay itar. Ai gatamars ba kə däge ən mana itar bi. Wirva na itar ən man däge ən tsagdu itar bi. 4 Bakhatro itar kadlang dīmdīman kə udakh, ai kwal təkha kə ud kə kapanəf. Ai itar də ghər tar, nugw ba itar itsa kə barva zər dəv kə məlaru kə kapa kapa kə udakh bi.” 5 “Daghan tləre ən mana itara, ən mana kə nəghda nəgha nəgha kə udakh itar. Ən ngwada zikzikan na kə vindzan na kə lav Yazhigəl ai mbəghga itar, kə ngudən tə vakdi tar zən tə dəva tar. Tluzhe ən tukw ghay gabagakh tara, tsəbanyan mal kə dæg udakh.” 6 “Zik gat vij ndzakhgan khwarkhwaran tsitar ən vak man khwadəg. Zə vak ndzakhgan khwaran ən gud dzakhava Yakhudakh. 7 Zə gat nəghatərđi nəgh də fatərgħərfəg tsud ən kasuk. Zə dakhtər dakhə də ‘Maləm.’ 8 “‘Ya kur dəgi, dakh kur bud də ‘Maləm’ bi. Wirva Maləməra kitakul, tsuguna daghan nura sukwatkh kur. 9 ‘Dakham ba də itsawar də ‘dad’ ən larda nabi. Wirva uk kitakul Dadure ən gharazhigəl. 10 Dakh kur bud də mal bi. Wirva kitakul Malur in Kristu. 11 Dadake in zikan daghan ən tatakur, barari nəga tsin kə dadak mana kura tlər. 12 Daga ude a fərgħər kə ghərsar, da gulandagh gulud. Ude a gulandagh ghərsar tsuguna, da fərgħərfəg ud. 13 “‘Dəngwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Khədardu kur dūl daks da tləksa gharazhigəl kə udakh. Kura a da ba kur bi, tsuguna a khayarnəf ba kur kə liye ən na daks kə daks bi. 14 “‘Dəngwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ən zawakh dəgakh widgakh kur. Ən tə khala kə yana, ən zulu zula kur ən dəgau, wirva ki nəgakura nəga tsud. Wirva yan, taka lave da mana kuruda da malamala də dæg udakh char. 15 “‘Dəngwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Wirvən ditsaghərgħər kə dəlvakh kur, zə khay kəsakh wirva ki gəmadu dadak pəlgħər kitakul kə gatars kə Yazhigəlur. Khala kə khayənəf khaya tsin, ka da nanadala nəg kur, kə dadake tlayga

daks tsin da kara fay, mal tsukur sig mits. (Geenna g1067) 16 “Dangwa tsukur, ngulfakh li ndad ngulfakh. Ən kwara kwara kur kwarne, “Daga ude a wadgan də Fəta Yazhigəl, barari ba tsin man däge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, daga ude a wadgan də vərshakanəv ai ən Fəta Yazhigəlen, barari tsin man däge a wadgin da manaman.” 17 Kur dlagakhan ngulfakh. Irek ndanganra, vərakashanəve, awana Fəta Yazhigəle a nandala ad vərakashanəv kə chuwaɖad khi? 18 Nikur tsugun, “Daga ude a wadgan də vak sadak, barari ba tsin man däge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, da ka wadgin də dæg tsuf, barari tsin man däge a wadgin da manaman.” 19 Kur ngulfakhan. Irek ndanganra, dæg tsufa nagma, awana vak sadake a nandala ad dæg tsuf kə chuwaɖad khi? 20 Wirva yana, itsaware wadgan də vak sadak, a wadgan də vak sadak zə däge ən təf daghan. 21 Tsugun, daga ude wadgan də Fəta Yazhigəl, a wadgan də Fəta Yazhigəlen, zə Yazhigəl ai nəzəgan ən əmb. 22 Daga ude a wadgan də gharazhigəl, a wadgan də vij man tləksa Yazhigəl, a wadgan tsugun də dadake ən nndzəgan ən tə vij man tləksen. 23 “Dangwa tsukur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ən bədu bəg kur ad zak chachakuram, zə tlim dæg ɖalakhur. Ai ka ɖuwar kur man zik zikan kə dægakhe ən nagma ndzikha ndzikh Yazhigəl kə manaman. Zik zikan na kə däge ən nagma ndzikha ndzikh ad manaman tsukur in kwarne, man jir ən itsaɖ, mədla kwidkwidərv, khayənəf khay ən digitakh. Itar däge tsa khwara manamana tsukur, zə kwal ɖuda manakh yakhin bi. 24 Kur ngulfakh li mədlara ɖul kə ngulfakh. Ən ɖizdu ɖiza kur kusingakh, ai tsuguna, ka ndəg dləgwam kur. 25 “Dangwa tsukur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Li pardu lig kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ai ən rəvakhudura, reghan kur də dægakhe a khwatsga kur ən vak udakh də ndzəɖ, zə nagh ghər tsugun. 26 Kur ngulf ya Farisakh. Famarsa paradu khud kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ən tə khal kə yana, ka da chuwaɖad zəva ləgsar. 27 “Dangwa tsukur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ngwaɖa ngitlakhe a masar vud bəgan na kə wal, ai da khwara kə vaza də ləgan, ai ən khud khuda, uk tlatlakh zə ruta digitakh. 28 Ndək yan ghərur tsugun ən tə bəl. Dən vaz kur vaza udakh, li kanadi kur ən təvuk Yazhigəl. Ai du khudan tsuguna, reghan kur də man dəgakh valdu ghərur zə kələdakh. 29 “Ka zu vuk kə Yasu də kwar kwarne, ‘Dangwa tsukur, li

tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Wirva khakhga kur ngitlakh tlayangakhe tsa dur. Ka ɖikakhga kur ad dæg chadəkhe da dzamatər dud kə li tsa manga kanadiyakh. 30 Afkur tsugun, da tsa tləm kənda ən sarta dzidzakhənd, tsa na kənda da bəg ɖəv zitar ən khədz tlayangakh Yazhigəl bi. 31 Ən tə ɖəva də lavur a mədlanan kwarne, zar ya udakhe tsa kəɖakhga tlayangakh Yazhigəl kur. 32 Dam da mbasana ngudi ngudi dægakhe tsa farsa ndzidzakhur. 33 “Kur bubakh, kur zar ya kukhukhwakh. Da ngikha ndar kur əntla lave da mana kurud kə daks da kara fayi? (Geenna g1067) 34 Wirva yana, ən bəla kura bəla kə ad tlayangakh Yazhigəl, zə li kwalemləm, zə liye ən tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da kəɖakəda kur yakhaya. Khərtga kur yakhay. Dlagha tərkhay kur kəɖa tsugun kə yakhay ən gud dzakhavur. Ən gatatərs gata kur kə kəsa kəs, ən batra dlad. 35 Da bəlondagh bəla ka ad udakhan, wirva viz li kalali, liye khədzavan ən lardən, kə wurakurəm da kwindur. Farsən tə viz Həbil dadak kalali, kakh da tə viz Zakari zər Bereki. Ai kəɖga kur ən Fəta Yazhigəl ən təvəgh kə vak ndəgha dæg tsuf. 36 Ən təkha kura təkha kə, daghan ina kə digitakh, da dzoghər dzəg də udakh kwargən.” 37 “Udakh ya Wurshalim, udakh ya Wurshalim, kur li khədz tlayangakh Yazhigəl. Liye ən lay liye a bəlondaghud da vakur. Ngərwa siga tsəka nagh dzakha kura dzakh, ngwaɖai dzakha ghwachik ad zar sar ən kus kə kudləbsari? Da mbiyanəna kalwal kur. 38 Auna təkhiina, a ɖuwakurdud fətur, nala kə kwazagh. 39 Ni ən kwara kura kwara kə, farsən təkhiina, da aghba kur də nəghakan bi, akwa sarte da kwara kur kwarne, ‘Bark kə dadake ən səgdagh ən khud kə ɖakha Dadzikan.”

24 Sawal kə Yasu ən Fəta Yazhigəl madvin ən dæg, ka sa furakh sar da vak sar. Ka ndəɖga itar ghar sar, ka mədlara itar Fəta Yazhigəle a khəgud. 2 Ka ndidatərwal kwarne, “Nəgha tsukur ina kə khəgakha? Ai ən təkha kura təkha kə, na itsa kitakul kə kure da ɖudud ən tə tlərna bi. Daghana da khatdu khatud.” 3 Madəv Yasu ən nndzəgan ən tə khuəb Olive, ka sa furakh sar da vak sar tukuda tar. Ka ndidərwal itar. “Kwara kənda kwar, da dzoghər yawa yakhana daghani? Tsuguna da zək ndək uɖa, da katlɖa kənda sarta guyo guyagha, zə mbasa lardi?” (aiōn g165) 4 Ka ngawa tərkhay Yasu kwarne “Ya tsəkwanama ghər, valkurdu ba itsawar bi. 5 Wirva zikən li da səsəg ən ɖakhar da kwara kwara itsawar tar kwarne, itar

Kristu. Da valduvala itar udakh zikən. 6 Da tsəna tsəna kur lav ən təghər kə pəgakh, zə lavakh wuleng wuleng ən təghər kə pəgakh. Ya gədzam bi, wirva barari dzoghər dzəg tsin ndəkyan. Ai mbasa sara a sa ba ndan bi. 7 Tlərna khaya da darghər dæg kə tlərna khay. Tlərna shik tsugun da darghər dæg kə tlərna shik də pəg. Da nəg way, zə mbəda pəgdəmakh ən tlərna vakakh. 8 Daghan ina kə digita, farsafəg sar kə dlad, ngwada farsa bis tatərs yiga kə nus. 9 “Da vi kur viya itar, bəkurdu itar kə li da bakura mbakhəl, kəd kurkhai itar. Daghan udakh ən larda, da dukurd khai dūwa itar wirva dakhər. 10 Ən tə yan kə sart, zikən li da guyardu ləg kə fadəghərofəg. Da sakwdu sukwtakh tar itar kə tlərna udakh. Tsuguna da naghva ba itar bi. 11 Da zikən tlayanga filfilakh da sakhgawal kə valakhdu udakh zikan. 12 Wirva səgva kəladakh, wayve ən manakava udakha da zang. 13 Ai itsawar ən bəga rəv da tə mbas, da kata katud. 14 Tsuguna da kwardu kwarud ina kə lav zəda kə tsən, ən təghər kə tləksa gharazhigəl, itsa dəvar ən lard. Ki da nəga kə shid kə itsera kə mbərtakh ən lard daghan. Təkhəl kə yana, ka da saks mbasa sar. 15 “Wirva yan, da ka nəgha tsəkur dæg dzadle a kwarga Daniyal tlayang, ən ghitsən tə vakvak Chuwadadan ən Fəta Yazhigəl, (dakake ən tugwado lavana katlga katlin däge tukuwin). 16 Ghalak liye ən əntla khay ya Yakhudi, khwaya itar dəgo da ghubakh. 17 Ya ude nndzəgan ən tugwud tsuguna, ya so bin da zəb däge ən khud məgh bi. 18 Ude ən gukh tsuguna, ya guyo bin saks da zəb nura sar bi. 19 Ya dāngwa kə nəghwase də khud, zə liye də zər ən tə tukw dəv, ən tə yanən kə sart. 20 Kwam dəgau, dzoghər ba khwayana ən sarta fagh bi, awana fitsa ngiya bi. 21 Yən tə yanən kə sarta, da nəg dlad char, khulfe kwal taḃa tsud manaman. Gwil farsa vərđ lard, tangw da tina kə sart. Aghbud da gwidən man khulf sar kə yanən bi. 22 “Da tsa khətsana bud ad khənakhən bi, tsa na ud dæg sige da təma də safa bi. Ai wirva li dzəran na kə udakh Yazhigəl, da khətsa khətsa Yazhigəl ad khənakhən. 23 Ən tə yanən kə sart, da ka nəv itar tsəkur, ‘Vaza, auna Kristu ən van’ awana, ‘A niya ən vin’ ya khayamanəf bi. 24 Wirva Kristu filfilakh zə tlayang filfilakh da sakhgawal itar. Da manakh zik zikan na kə jakvakh, zə zik zikan na kə dæg ndawakakh itar kə valdu udakh. Da tsa təkhin kə manawan, da valdu vala itar zəva liye a dzərtəkhai Yazhigəl. 25 Tsənam tsəna, a kwara kur khai ka, kəda saks kə sart. 26 “Wirva yan, da ka kwara

kur khe itar kwarne, ‘Ani ən təghal,’ a dūwam dəgal da vinen. Awana, ‘Aunin ən khudan kə gud bəghan,’ ya famadəghəro bi. 27 Ndəkve ən tsuwada wud ad gharazhigəl, səgo ən mbərt kə kəs da tə vakghər, da dzoghər ndək yan səgdaghara ka Zər Ud. 28 Daga vake də əmtsa digitakh, ən vin ən dzakhava gumbakh. 29 “Ən dəvən dəv, ən tə khəl kə khəna dladakhən, “Ka da nəga fatsi kə gurtl. Təl tsuguna naba da khədəf bi. Kwadladlakh tsuguna ka da ɓaloɓalən Səgadagh ən gharazhigəl. Da gədiya gədyud ad ndzədakhə Ən fəf gharazhigəl.” 30 “Da mədlo ən tə yanən kə sart jakva Zər Ud ən tə fef gharazhigəl. Daga mbərt udakhə ən lard tsugun, da tuwa itar wirva ruwa udakh. Da nəgha nəgha itar Zər Ud ən səgadagh ən ghwiw, də ndzəda zə ndanga char. 31 Da bəlonədagh ɓəla ad zarɓəlakh sar, kə fəg dəro dakh ən tuwa char. Da dzakha dzakha itar ad dzəran na kə udakh sar, ən tə kalam lard daghan. Tsiyif ən tə yan kə kalam lard, da tə yan. 32 “Tsagam tsaga digit ən vak ufa ghədiv. Da farsin didu tlim kə dādo wilwa tlim, ən tsatsəg kur kwarne a khərzəga vi. 33 Ndək yan tsugun, da nəgha tsəkur dəgakhana daghan. Da tsa tsəg kur kwarne, a khərzəgan, ən tə ghay gud. 34 Ən təkha kura təkha kə, udakh kwargən, da ruga ba itar bi, khekwa dzoghər dəgakhana daghan. 35 Gharazhigəl zə khaya da nige tar. Ai lave ən səgawal ən ghayara na bai kwal da regha bi.” 36 “Ai na ude tsa khana zə sarte da dzoghər dəgakhən na bi. Itsa zarɓəlakhe ən gharazhigəl, itsa Zəren, uk Dad kitakul ən tsan. 37 Ndəkve tsa manavin ən sarta Nuhu, da dzoghər ndək yan, ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud. 38 Ən khəna khən kəda saks kə ərkəhəgw, ən zuwazu, zə khəbakhəb udakh. Ən səbado səbud nus, ən səbdu səbud dəghaw dəgal, da tə sarte a dagh Nuhu daks da gakhunda peryu. 39 Ən tsa ba itar däge da dzoghər dzəg bi, ba sa kə ərkəhəgwa ndətru daghan. Da nəga ndək yan səgdaghara ka Zər Ud. 40 Ən tə yanən kə sart, ud mits da man tlər ən gukh, da ɓaɓud kitakula, dūwars ud kitakul. 41 Nughwasa mits da pəkha itar ən tə vər, da ɓaɓud kitakula, dūwars ud kitakul. 42 “Wirva yana, dikamfəkke dik, da tsa ba kur sarte da səgdagh Dadzikan nura bi. 43 Ya dəgi, katlamga katla din. Da tsa tsatsəg dadak məgh ad sarte da saks gəl da fəta sar kəvid, tsa na ba da khən khar bi. Tsuguna, tsa da khayənəf ba daks kə gəl da fəta sar bi. 44 Wirva yan, barari tsə ghəzur tsəgun, kə gida dem. Wirva da səgdagh ka Zər Ud ən tə sarte kwal kurga tsəkur. 45 “War zər man tləre njiv, zə khidanyan tsəgun, ai bəga

dad mægh sar, kə nəgharu kə yakhaya kə zar man tlər sar, kə batra dæg zuwa tar tsin ən tə kalkala sart, kwal mbitsana tsini? **46** Da dadak bark yan kə zər mæghə da sa dad mægh sar, kə tlarghər ən man tlərə tsa barud. **47** Ən təkha kura təkha kə, dad mægh na, da barəmbəg kə zər tlərən ad daghan dægakh sar kə nəgharu nəgha tsin. **48** Da kə dæg charan ba zər tlərən bi, kə niya kə ghərsar, ‘Dad mæghara da zulu zula kə saks.’ **49** Ka farsa mbatltər mbatla tsin kə liye ən mane tar tlər dagh. Ka zuwazu zə khəbakhəba tsin zə li khaḅ digit. **50** Ka da saks dad mægh sar kə zər tlərən, ən tə khəne kwal kurga tsin, zə sarte kwal tsa tsin. **51** Ka da ngadla ngadla dad mægh sarna də kiḅ. Dəge da dzoghər də liye valdu ghər tar da ndək yan kə ghər sar. Ən tə vake da tuda udakh də kərdʹ tliḅ.

25 “Ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud, tləksa gharazhigəl da kura də dugh mbəlakḅ kəldəkud. Li zəbarəf karakazaz tar kə dægəl da gam zil ghaul. **2** Dliḅ ən təb tara dlagakh, dliḅ tsuguna li khidən. **3** Dlagakhena a barəf ad karakazaz tar, a bəf ba itar wal bi. **4** Li khidənakhena a barəf ad wal ən khatakwaḅh tar zə karakazaz tar. **5** Zil ghaulena a sa ba dura bi, daghan tara a mbatəra khar, kə kad tərkhə khar. **6** “Ən təb viḅ char, ka tsəna tsəna tsud dakhə kwarne, ‘Auna zil ghaul, ausəgam səgawal da gamagam.’ **7** “Ka tsayif dugh mbəlakḅen daghan. Ka dikanəf itar ad karakazazkh tar. **8** Ka nəv dlagakhana kə li khidən, ‘Chida makəndu chida walur, wirva karakazazənda da əmts.’ **9** “Ka nəv itar, ‘Au, da tlakiyamal ba tsəkənda zə kur bi. Damdəgal da vak li sakwdu wal, kə sukwaru sukwa tsəkur kə ghərur.’ **10** “Madəv dlagakhən ən tə diul dægəl da sukw walən, kə soghər zil ghaul. Dugh mbəlakḅə a dīkfekhaya, kə dara zə zil ghaul da vak khwadga səb. Ka khəḅərduwud gud. **11** “Kə khala ka sasəg kə dlagakhən. ‘Dadzikan, Dadzikan, ngura kənda ngura gud,’ nəv itar. **12** “Ka ngawa tərkhəi zil ghaul kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, ən tsakura ba ka bi.’ **13** “Wirva yan, dem nikur, wirvən tsa ba kur ad khəna awana sarte da səgdagh ka Zər Ud bi. **14** “Tsugun, da kura tləksa gharazhigəlud də ude da dægəl da tlərna vak. Ka dakhgan ad zar tlər sar, kə batrəm ad ləmanakh sar ən dəv tar, kə nəgharu nəgha tsitar. **15** Ka baran ak itsawar ad kalkal ndzəda sar. Ak yan fanga, baran ad talenti dliḅ. Ak tlərna baran ad talenti mits. Ak tlərna tsuguna, baran ad talenti kitakul. Ka dəgala sar tsin. **16** Dadake tsa chauga

talenti dliḅəna, ən təvin təvin, ka dægəl tsin da mbəda dəv də kwaḅ sar. Ka mbəladu ad tlərna talenti dliḅ ən təghər. **17** Ndək yan ak dadake tsa chauga talenti mits. Ka mbəladu ad tlərna talenti mits ən təghər. **18** Ai dadake tsa chauga talenti kitakulən, ka dəgala tsin, təfgan ad fika, bəghanan ad kwaḅ dadmægh saren. **19** “Ən təkhal kə zulu zula tsin, ka sasəg kə dadmægh taren, kə kwarara dəge a manga itar də kwaḅakḅen. **20** Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti dliḅna da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægh, talenti dliḅ a baka khə, auna kwaḅə tsa baka khə. A mbəladu ka ad yu talenti dliḅ ən təghər tsugun.’ **21** “Ka nəv dadmægh sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təghər kə digit khəḅikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ **22** “Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti mits da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægh, talenti mits a baka khə. Auna kwaḅə tsa baka khə. A mbəladu ka ad yu talenti mits ən təghər tsugun.’ **23** “Ka nəv dadmægh sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təghər kə digit khəḅikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ **24** “Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti kitakul da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægh, tsa tsəka kwarne bəza manva zə khə. Ən tsəg khikh ən vake kwal tukhga tsəkh, zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəkhə ad khulf. **25** Wirva yana, a gədzəf kə, a dala ka bəghana ka ad kwaḅagh ən khay. Auna dəge dægagh.’ **26** “Ka ngawar khai dadmægh saren kwarne, ‘Kha nguḅi zər tlər, mandəlgḅ tsəgun. Tsa tsəkhə kwarne ən tsəg khi kən vake kwal tukhga tsəka? Zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəka khulfa? **27** Afke tsa bake kha də kwaḅar ən bank, vake ən diḅud kwaḅ. Da tsa soghər ka, tsa ka chauga ka də yu ən təghər. **28** Wirva yan, kə gwiyaḅəkhə da vak udakhə ən vin, kə niya tsitar, chawamarval chaw ad talenti kitakulən, ka bara kur kə dadake də talenti kəldək. **29** Itsawar ai nəg də digit, da banarghər bəgud, ka da ngərsh digit ən vak sar. Ude naba din tsugun bi, ngwada khəḅike dinin, da pərdarval pərdud. **30** Ai ina kə nguḅi zər tlərən, tləvam dagh tləva da nikyen na kə gurtl. Vake ən tuwud də kərdʹ tliḅ.” **31** “Sarte da səgdagh Zər Ud ən ndanga sar, zə zarḅəlakḅ Yazighəle ən gharazhigəl. Ka da nndzəgan ən tə vəja man tləksa sar. **32** Daghan mbərt udakh ən lard da dzakhavən təvuk sar. Ka da taka taka ad udakh, ngwade ən taka dadak zighwa

ad tuwaghakh zə waghakh. **33** Ka da bəga bəga ad tuwaghakh ən tə dəva kaf sar, ka waghakh tsuguna ən tə dəva tleḅ sar.” **34** “Ka däge da kwaratəra shik ak li ən tə dəva kaf sar, ‘Ausəgam kur li ba kur ghər Dadar ad bark, wuramuwur ad tləkse a dika kur nud gwil sarta vərḁ lard. **35** Ən sarte tsən ndzika waya, ka ba ka kur dæg zu. Ndzikəf kə ndəl, ka ba ka kur yu khəḅ. Ən sarte tsa ghwulab kə, chaw ke kur da fətur, **36** Na ka də dæg nguḁa bi, ba ka kur dæg nguḁ. Tsən yanga ba ka bi, ka nəghakdi kur. Tsən gud sal kə, sa kur da nəghakdi nəgh.’ **37** “Ka da ngawara ngawa li kanadi kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kənda ən bis way, ka bakha kənda dæg zuwi? Yawa nəgha kha kənda kədkhe ndəl, ka bakha kənda yu khəḅi?’ **38** Yawa a nəgha kha kənda ghwulab, ka chaw khe kənda da fətəndi? Yawa nəgha kha kənda kwal dæg nguḁ, tsuguna bakha kənd ad dæg nguḁi? **39** A nəgha kha yawa kənda kwal yanga, awana ən gud sal, ka dal kənda da nəghakh di nəghi? **40** “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauḁa a manar khai kur kə sukwatakharan liye khətsala ndanga tar char, a manake tsəka kur.’ **41** “Ka da niya kə li ən tə dəva tleḅ sar, ‘Tsiyam tsiyin vakar, kur liye tlap kurkhai Yazhigəl. Damaks da kare kwal da əmtsa kə ngəḁ. Ai dīkarna ghud kə Shadān zə zarḅəlakḁ sar. (aiōnios g166) **42** Sarte tsa ndzika way, a ba ka ba kur dæg zuwa bi. Ən sarte tsa ndzika ndəl, a ba ka ba kur yu khəḅa bi. **43** Ən sarte tsa ghulab kə, a chaw kai ba kur da fətakhur bi. Na ka də dæg nguḁa bi, a ba ka ba kur dæg nguḁa bi. Sarte kwal tsa yanga tsək, tsuguna tsən ən gud sal kə, a nəghakdi ba kur bi.” **44** “Ka da ngawara ngawa itar kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kəndən ndzikha waya zə ndəli? Tsa nəgha kha yawa kənda man ghulaba ghulabi? Tsuguna yawa nəgha kha kənda kwal yanga, zən sarte tsən gud sal khə, kwal məlakhu tsəkəndi?’ **45** “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauḁa däge kwal manar khai tsəkur kə sukwatakharan liye a khətsala ndanga tar char, ka kwal məlaku tsəkur.’ **46** “Ka da bəg tər bəgud da dləḁe kə ngəḁ, li kanadi tsuguna da daks da safa kə ngəḁe tar.” (aiōnios g166)

26 Udzala kə Yasu ən kwaratəra lavakhan na daghan, ka niya kə furakh sar. **2** “Tsa tsəkur kwarne khwadga ditsadits təghga khəna mits, da bədu bəgud ad Zər Ud kə khərtakhərt.” **3** Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh, dzafkhai itar

ən fəta zikan na kə zil kəs, ai ḁakhud də Kayaf. **4** Ka ngakhanəf itar ḁule da vida itar Yasu bəghanyan, kəḁa itar. **5** Ka nəv itar, “Yin tə sarta khwadga ditsaditsa bi, ki khai kə da tsiya kə məkən kə udakh, kə tsiya ngəji.” **6** Ən sarte tsən Betani Yasu, ən fəta Siman ai tsa ndzikən fəch. **7** Madəv Yasu ən zu kaf, ka sasəg kə nusen da vak sar, də wal bətbətan, ai də kwaḅ char righan ən khatakḁ. Ka diyaro ən tə ghər. **8** Nəgha kə furakh sar ndəkyan, a bazatərdu ad rəv. Ka nəv itar, “A bazdu kə udud ad ina ni?” **9** “Azəgha tsa sukwdu ud ad walən tə kwaḅ zikən, ka batrud ad kwaḅ sar kə talagakh.” **10** Tsa kə Yasu ad däge ən kwara itar, ka ndidəterwal kwarne, “Uḁa lava tsəkur ən njəgharu kə nusni? Ai däge a manakai yina dæg khwaran. **11** Itsera kə khəna dagha kur zə talagakh, ai ka, da dagh ba kiyam zə kur itsera kə khəna bi. **12** Wal na diyakdaghin, a manga kə dika ka vəgh, kə khəḁa ka khəḁ. **13** Ən təkha kura təkha kə, itsa da kwardu ən varud lav zəḁa kə tsəna nən, ən lard daghan, dəgən na manga nusna da kwardu kwarud ki da dzama da dzam.” **14** Fang ən təḅ kə kəlatəm mits, ai ḁakha sar Yakhud Iskariyoti, dal da vak zikan na kə zil kəsakh **15** ka niya tsitar, “Uḁa da ba ka kur, da sukwakurdu ka də Yasuwi?” Ka kəḁlana itar ad kwaḅ dawan kulkhəkərd, ka bara itar. **16** Tsiyif ən tə yanən kə sarta, ka farsa Yakhud ad tsakwad ḁule da batərduwin ad Yasu. **17** Fitsa chak kə zu brudiye kwar yisti, ka sa furakh Yasu da vak Yasu, ndidərwar itar kwarne, “Ən varən nakha da dīkakhana kənda vak zu kaf ditsaditsi?” **18** Ka niya tsitar, “Dam dəgal da vak udanən ən dləmdla kəs, kwararkhai kur kwarne, ‘A khərzəga sartar, da zuwun fəta ka kaf khwadga ditsaditsa zə furakhar.” **19** Ka manga furakhen ndəkve kwara tərkhai Yasu, ka dikanəf itar ad kaf ditsaditsen. **20** Bəlga kə khakhugw, ka ndzəga Yasu zə furakh sar kəlatəm mits kə zu kaf. **21** Madəv itar ən zu kaf, ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, kitakul ən kur, da sukwdu sukw.” **22** Ka bazala rəv tsitar char. Ka farsa itar ad ndidərwar ndiḁa də fang fang kwarne, “Ka nagh Dadzikana?” **23** Ka ngawga Yasu kwarne, “Ude ən zuwa kənda kaf ən kwat kitakul zin, in da sukwdu. **24** Da əmtsa ndəkve a kwarga kadkad Zər Ud. Ai ya ḁəngwa kə ude da sukwdu Zər Ud. Adara tsa kə yanən kuda, tsa yiga bud bi.” **25** Ka nəv Yakhud dadake da sukwdu sukw, “Maləma, ka nagh?” Ka ngawarkhai Yasu, “An, audzala khən kwarga kwar.” **26** Madəv itar ən zu kaf, ka bəf Yasu ad brudi, udzala tsin ən kwarara

us kə Yazhigəl, ka kwachanan. Batran kə furakh sar, niya tsitar, “Vəgharen, chawam chaw, zuwam zu.” 27 Ka bəf ad kwate də yu inabi, udzala tsin kwarara us kə Yazhigəl, ka batran, niya tsitar, “Khəbam khəb daghan nura. 28 Ina vizhare a righanəf ad wilwa lanji Yazhigəl. Ai da diduwud wirva udakh zikən. Wirva ki bisa da khaipakh. 29 Ən kwara kura kwara kə, aghba ka da khəb yu inabi bi, akwa sarte da khəba ka wilwa yu inabi zə kur ən tlaksa Dadar.” 30 Ka bəlga Yasu zə furakh sar ad ndus. Khalak yana, ka sawal itar, ka dal itar da tə ghuḅe də ufakh Oliv. 31 Ka nəv Yasu tsitar, “Ən khud vid khan, daghanura da khwaya kur dəgal, da dukda duwa kur. Ngwade vindzan kwarne, “Da kəḁga kəḁa kad dadak zighw, Gida tuwagha da kwaza itar.” 32 Ai ən tə khal kə tsiyakəf tsiya tsud ən ngitl, kən da dala təghər tsəkur da khaya Galili.” 33 Ka ngawar khai Bitrus, “Itsa kwazga itar daghan, ən təghər kə dəge da dzoghər də khə, na ka da khwaya dəgala, duwakhs ka lingling bi.” 34 Ka nəv Yasu kə Bitrus, “Ən təkha kha təkha kə, ən khud vid khan, kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu tsakatsəg kha sig khəkərd.” 35 Ka nəv Bitrus tsin, “Itsa da əmtsa kə, na ka da bəg tsugu tsakhatsəg bi.” A kwarakhga ndəkyan chaləm furakh sar daghan. 36 Ka dal Yasu dagha zə furakh sar da tə vaken ai dakhud Getsemani. Ka niya tsitar, “Ndzamga ndzəg ən van, dəgal da dəgau ən tə vin.” 37 Ka dala zə Bitrus zə zar ya Zabadi na mits. Ka dzoghər bazala rəv zə dzamghər tsin. 38 Ka niya tsitar, “Rəvara righan da baza rəv, ai da təgh kə kədkai. Gidam gida ən van, ndzamga ndzəg, ən gwitagwita zə kə.” 39 Dal tsin da təvuk khədikən, ka khəmbəgan də khud khud, ka dəgau tsin, ni, “Dadara, da təkhin kə manawan, bəghər 6a ad ina kə dləd. Tsakhənmina, dəge ən naka ba da manud bi, khəkwa dəge ən nakha da manud.” 40 Guyoghər tsin da vak furakh sar, ka tlatərgħər ən khən khar. Ka niya kə Bitrus, “Atsuk təgh bakh kur khəkərd daghur kə manga dəm zə ka, kə dəg aw kitakul biya? 41 Dem nikur zə dəgau, ki khək da bəla tsəkur da dləgd. A khayanəf sədikw, ma vəgha ləḁukw.” 42 Ka gwidən dəgal tsin da dəgau kə dəg mits, ni, “Dadara, da ka ən manawa ba bəghəra inen kə tlad bi, ba ka khəba khəba kə. Manud dəge ən nakh.” 43 Gwiyoğħər tsin saks da vak furakh sar, ka tlatərgħər ən khən khar, wirva khar ən di tsitar char. 44 Ka gwidən duwatərs Yasu, dala kə dəg khəkərd da dəgau, ən gwayars kə lav kitakul. 45 Ka gwidən guyoghər da vak furakh sar, ka niya tsitar, “Dlakh kur ən khən khar zə fətava?

Vazam vaz, a sagħ sarte da bədu wud Zər Ud, da dāv kə li khaipakh. 46 Tsiyam tsi, ndziyam dəgal. Auna khərzəga dadake da sukwdu sukwa saks da van.” 47 Madəv Yasu dlən kwar lav, təkən Yakhud ai kitakul ən təb kə kəlatəm mits, a sagħ də dzakhava udakh zikən. Khwatan katsakarakh zə yaghwatakh ən dāvakh tar kə udakhən. Zikzikan na kə zil kəsakh, zə malanakhe ən təghər kə udakh kə bəlatərf. 48 Yakhud dadak sukwdu sukwena, audzala kəbitstər khai kəbitsa kə dzakhava udakhən kwarne, “Dadake da bruwa ka, in udanən, viyam vi.” 49 Ka sagħ Yakhud ger da vak Yasu, niya tsin, “Maləm, ndzəga ndzəg gabər ən təghər tsəkha.” Ka duts khəpangwang sar tsin. 50 Ka nəv Yasu tsin, “Tsaghwa mana dəge a bəkhdəghər.” Ka zəghvoghər udakhən, ka viga itar Yasu. Ka khutana itar char. 51 Ka fang ən təb kə liye dagħ zə Yasu, ndəḁadal ad katsakar sar. Ka tsəḁgan ad vəb zikan na kə zil kəs, ka əntlardu ad tlim. 52 Ka nəv Yasu tsin, “Bəmbəg ad katsakaragh da kumbəgh sar.” Daga liye udzəva də katsakar, da əmtsən tukw katsakar itar. 53 “Da khən kurana təgh bakh ka kə tatlagə Dadar kə mələku mələ? Ən dāvən dəva ka bəlokandagh ad zar bəlakħ sar mal kə dəb ənkəwakh ənkəwakh sig kəlatəm mits (6,000 x 12) kə tlujiyakha? 54 Ai da ka takadga ka kə mələku mələ, da rigħa ndarud vindzan na kə lav Yazhigəle tsa kwargin kwarne, barari tsin dzoghər dzəg ndəkyan?” 55 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakhe a sa da viya vi, “A sawala də katsakar zə yaghwatakh kur kə da vika viya ngwada sənkarə? Itsera kə khəna kən ndzəgan ən tsagdutsag ən Fəta Yazhigəl, a vikai ba kur bi. 56 Ai dagħan dəgakhana dzoghəra, a manga kə rigħada dəge vindzga tlayangakh Yazhigəl ən kadkadud.” Ka khwayala furakh sar dagħan, duwars itar. 57 Liye tsa viga Yasu, ka bəl itar da fəta Kayaf, zikan na kə zil kəs. Li tsagdu ndzikha ndzikh zə malanakħ ən təghər kə udakh audzala itar ən dzafkhai dzəg ən vin. 58 Bitrus tsuguna an gatətersk kə bit, tangw da tə gəlvakh zikan na kə zil kəs. Da tsina, ndzəgan zə li uf udakh kə vaz dule da mbasda dəge da dzoghər dzəg. 59 Zik zikan na kə zil kəsakh zə dagħan li taka lav, ən gat udakhe da əntlarva lav fila fila itar ən təghər kə Yasu, kə nəghda kəda kəda tsitar. 60 Itsa kitakula a mbələdu ba itar bi, tsakhənmina zikən udakhe a sarawal kə ngatlarva fil. Kə dəg mbasa ka sawala ud mits, 61 Ka nəv itar, “Nəv udanən, Təkha ka kə khətana Fəta Yazhigəl, ndərga kən khəna khəkərd.” 62 Ka tsiyif zikan na kə zil kəs, ka niya kə Yasu, “Na kha də dəge təkha kha kə kwargan

ən təghər kə lave ən kwarud ən təghər tsəkha?" 63 A mbəda ba Yasu ad khay bi. Ka nəv zikan na kə zil kəs tsin tsəgun, "A takad khe ka, a dzakhəf ka də Yazhigəl dadak saf, kwara kənda kwar, da kha Kristu, Zər Yazhigəl." 64 Ka nəv Yasu tsin, "An kalkal ndəkve kwargakh." Ai ən kwara kura kwara kə, tsiyif təkhen, da nəgha nəgha kur Zər Ud ən ndzəgan ən tə dəva kaf Dadak Ndangan daghan, tsuguna ən səgdagh ən ghwik ən gharazhigəl. 65 Ka kwakhdu zikan na kə zil kəs ad katlang sar, ka ni, "A nenenan ad Yazhigəl, wirva yan, udə dla lava tsəkiyam ən gat tlərna shidakhi? Təkhina a tsəna tsəkur ad nena Yazhigəle a mangin. 66 Udə dayaghəruri?" Ka ngawa tsitar kwarne, "Khwaran sara kədgud." 67 Ka tafarve tar ad shaghvwai ən tə vakdi, ka kədfəf itar. Chaləmakh tsuguna dayarwar itar mekhwəng. 68 Ən kwar kwarne, "Kwara kənda kwar, kha Kristu, dadake barghər Yazhigəl ad dəv, war kə kədkhəfi?" 69 Ən tə sarta yayena, ən ndzəgan Bitrus ən tə gəlvagh məghen, ka sasəg kə dugh kudig məghen da vak sar, ka ni, "Fang ghəragha ən təb kə liye zə Yasu ud Galili nə" 70 Ka bəgan ad tsugu tsa Yasu ən təvuk tar daghan. Ka ni, "Ən tsa ba ka dəge ən kwara kha lavən təghər bi." 71 Ka dala Bitrus da tə ghay rang, ka nəgha nəgh kə tlərna dugh kudig, ka niya kə udakhe ən ghitsən vin, "Ina kə udə, dagh itar zə Yasu ud ya Nazarat." 72 Ka gwidən bəg tsugu tsin, zəva wadə tsin kwarne, "Ən tsa ba va ka də udan na bi." 73 Zula khədikən, ka sasəg kə li ən ghitsən vinen da vak Bitrus. Ka nəv itar tsin, "Kadkadiya ghəragha fang khən təb tar, wirva ghaye ən kwara kha, in kə mətłakhai." 74 Ka farsa Bitrus ad tlap ghərsar, zəva wadə tsin kwarne, "Ən tsa ba ka də udan na bi." Təvin təvin ka wuga kə ghwachik. 75 Ka dzamana Bitrus ad lav ai tsa kwararkhe Yasu kwarne, "Kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu tsatsəgarakh sig khəkərd." Ka dal da mel, ka tuwa tsin char.

27 Pərta kədl, daghan zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, ka dayakavu itar dzanak kə kədf Yasu. 2 Ka ngwudana itar, bo itar ən təvuk, bala itar da vak Bilatus Gwumn. 3 Vazga kə Yakhud dadake sukwdu Yasu kwarne a təkavarna lav əmtsa kə Yasu, ka bazala rəv tsin də dəge a mangin. Ka sa da vak zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, guyatərnəf ad kwaḁ dawan kulkhəkərdən. 4 Ni, "A manga ka khaip, kə sukwdu dadake kwal də ghaz." Ka nəv itar,

"Udə dāngwundi? Ya dāngwa yan." 5 Ka diyars ad kwaḁ dawanen ən Fəta Yazhigəl, sawala, dakavala, ka khərtgan ad ghərsar. 6 Ka khutsanəf zikzikan na kə zil kəsakhən ad kwaḁen. Ka nəv itar, "Kalkal ba dīga kwaḁ na tsud, ən vake didud kwaḁ Fəta Yazhigəl bi. Wirva kwaḁ vizhinen." 7 Ka dayakavu itar dzanak, ka sugwa itar vak dadake ndar dəg ndər də kwaḁen. Ki da nəga tsin kə gidəngitl kəstəlakh. 8 Wirva yan, sakhkana ən dākha kə yanud ad vaken də Vak Vizh. 9 Wirva yan, a righif lave tsa kwarga Rimi tlayang. Kwarne, "Ka ḁəf itar kwaḁ dawan kulkhəkərdən, gane tsa kurga udakh ya Izrail kə pəlapəl ən təghər tsin. 10 Sukwa itar vak dadak ndar dəg ndər də kwaḁen, ndəkve tsa kwarakhai Yazhigəl Dadzikan." 11 Madəv Yasu ən ghitsən təvuk kə Bilatus Gwumn, ka ndidarwar Gwumn kwarne, "Kha nagh shik ya Yakhudakha?" Ka nəv Yasu tsin, "An, kalkal a kwargakh." 12 Ai kwarakhga kə zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, ad lav ghaze a əntlarva itar, a mbəda ba də ghay bi. 13 Ka nəv Bilatus tsin, "A tsəna bakha daghan lavakhan na ngatlakhvuda?" 14 A mbəda ba Yasu ad itsauda bi. Itsən təghər kə kitakul kə lavakhe a əntlarva itar bi. A ndawanəf ad Gwumn char. 15 Ən te itsera kə sarta khwadga fudkəs ditsa dits, a kuyala Gwumn ən bəlars dadak khaip kitakul səgawal ən gud sal. Ai naghga dlamakh ad bəlars bəl. 16 Ən tə yanən kə sart, nəg udanen ai tsaghud, a dəmal ən gud sal, dākha sara Barabas. 17 Dzafkhai kə udakha, ka ndidatərwar Bilatus kwarne, "War na kur bəlakurnars bəla tsəki? Yasu Barabase, naghə Yasu ai ən dakhud də Kristu khi?" 18 A ndidga Bilatus ad ndida na ndəkyan, wirva tsatsin kwarne, a bədu itar ad Yasu ən dəv sar kə wirva shilga. 19 Uk yan fang bi, madəv Bilatus ən ndzəgan ən tə vij taka lav, ka bəlanəf nus sar ad ud də lava kə kwararkhai kwara kwarne, "Duwars dūwa kwar lav ən təghər kə dadake kwal khaipən. Wirva a mbaka dləf char, ən təghər kina kə ud khan ən suwan." 20 Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, shakhanəf itar udakh kə kwar kwarne, duwars dūwud Barabas, ka kədgud Yasu. 21 Ka gwidən ndidatərwal Bilatus kə dzakhava udakh. "Warek ən təb tar ən nakur bəlakurnars bəla tsəki?" Nəv itara, "Barabas." 22 Ka ndidatərwal Bilatus kwarne, "Ai udə da mana ka də Yasu ai dakhud də Kristuwi?" Nəv itar daghana, "Khərtəga khərtud." 23 Ka ndidatərwar Bilatus kwarne, "Wirva udi? Udə dəg bəzane a mangini?" Ka səga dīchaw kə udakh kwarne,

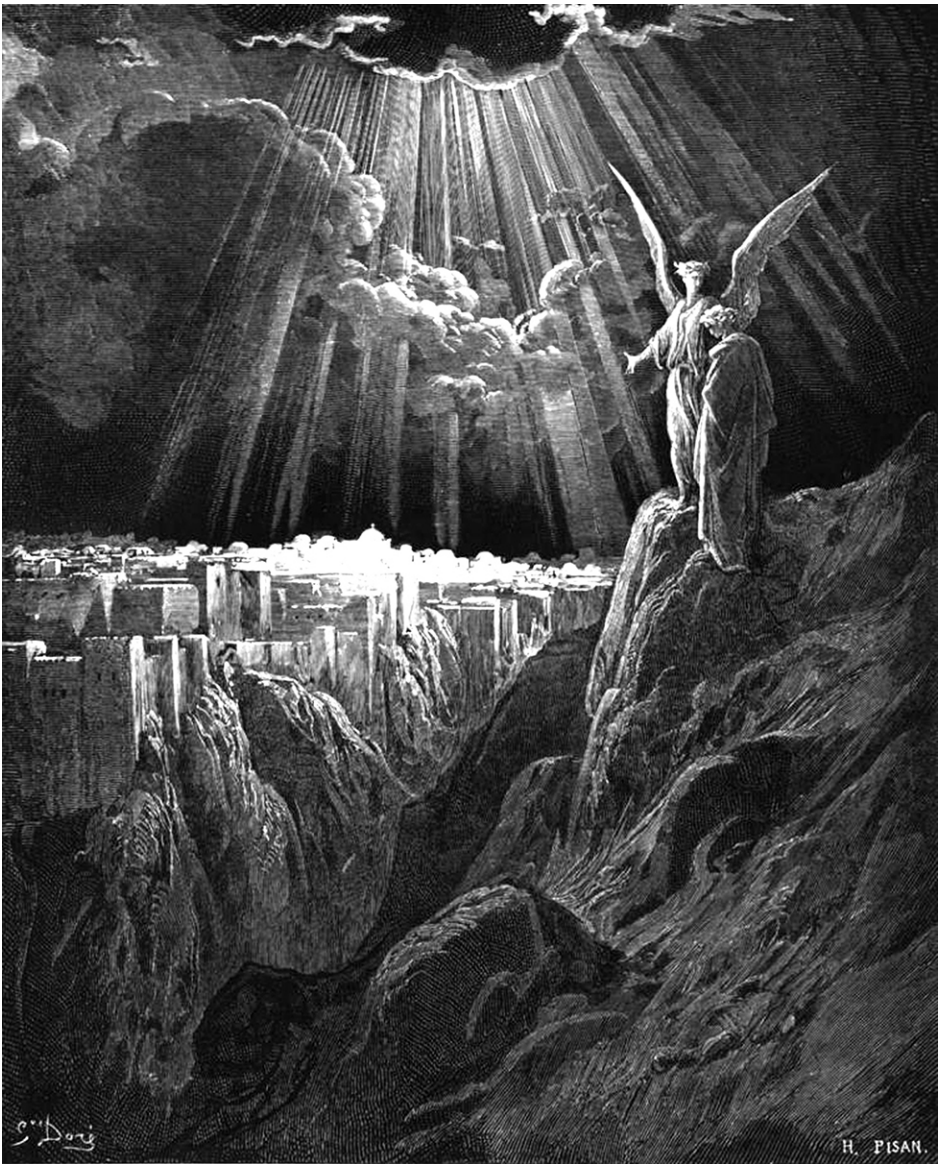
“khærtəga khærtud.” 24 Vazga kə Bilatus aghba dəge təkhn kə mangan bi, tsugun a katlgan kwarne udakha ən tsikwva kə tsiya gadl. Ka ənəkəf ad yu, pargan ad dəvakhśar ən tə vuk dzakhava udakh. Ka ni, “Na vizh ina kə ud ən kwindara bi. Ya dāngur yan.” 25 Ka ngauga udakhen daghan kwarne, “Nalnəg vizh sar ən kwindənda zə kwindā zarakhənd.” 26 Ka bəlatərnars ad Barabas. Ən təkhal kə ba udakh tsin kə wadzaru kiḡ kə Yasu, ka bədu kə khərtga khərt. 27 Ka bəlbə kə tlujiyakh Gwumna Bilatus ad Yasu da tə gəlvagh Gwumn, daghan tlujiyakhe ən dakwalen tsuguna a tsarghər itar. 28 Sakhardo itar kadlang, ka talarəm itar shalaraz, khulf katlang shikakh. 29 Mbusaga itar dzakw man tləks də tak, barəm itar ən ghər. Ka ba itar da khuta gulv man tləks ən dəva kaf sar. Khala kə yana ka kalaga itar juguv ən tə vuk sar, ka tsafatsafa tsitar, ka nəv itar, “Dəg safagh da tə uragh, Shik ya Yakhudakh.” 30 Tafarava itar shaghwvai da tə vəgh. Ka chawarvar itar yaghwat man tləksen, dlaghar khai itar kəda din ən ghər tsəgun. 31 Udzał tsitar ən tsafatsafa, ka sakhardu itar gabag man tləksə tsa talarəm itar. Ka talarəm itar katlangakh sar. Ka bəlando itar ən təvuk, ka bala itar kə wirva khərtə khərt. 32 Madəv itar ən təghər kə dəga, ka gamga itar zə ud ya Sayirin, dākha sara Siman. Ka barghər itar də ndzəd ad zəḡ ufa khərtə da khərtdud Yasu. 33 Sara da vake ən dakhud də Golgot (dəge ən tukuwina in, vak tlatl ghər). 34 Ən vin a bara itar yu inabi laḡan də dəg dēkhdekhan. Tapana tsina, ka kalwal kə khəḡbakhəḡ. 35 Ən təkhal kə khərtəga khərtə tsitar ən tə ufa khərt, ka man tsats tsitar ki da taka gabagakh sar. 36 Ən təkhal kə yana, ka ndzakha itar ən tə vin kə ufauf. 37 Ka tsakhga itar ad ghaza sare ən kwara itar, ən tə vakghər sar kwarne, “INA YASU, SHIK YA YAKHUDAKH.” 38 Khərtga itar tsugun ad sənkarakh mits ən təvəgh kə Yasu. Fanga ən tə dəva kaf tsin, yan tsuguna ən tə dəva dleḡ sar. 39 Udakhe ən dēgal, ka tsafatsafa itar ad Yasu, ka kadaghər itar. 40 Ka nəv itar, “Khai ən kwarne tēkhakha ka kə khəḡtana Fəta Yazhigəl, ka gwidən ndərgakhən tə khəna khəkərd. Ai kata də ghəragh. Da Zər Yazhigəl khə, sodagh səg ən tə ufa khərtan.” 41 Ndəkyan tsugun kə zikzikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, zə malanakh ən təghər kə dlam, ka tsafatsafa tsitar kwarne, 42 “A katgan ad yakhai, in tsuguna a piyarwal kat ghər sar. Shik ya Izrail bakhini? Sodagh səgin ən tə ufa khəḡtana təkhn, ka fadəghəro kənda din. 43 A bo də ghər ən

tə Yazhigəl. Ai katga kata Yazhigəlen təkhn, dən wayawayin. Wirva Zər Yazhigəl ka ni.” 44 Ndəkyan sənkarakh ai khərt tərkhai ud dagh, ghərtar tsuguna kwarar khai itar lav bəzan. 45 Ən tə fatsi təghər, ka khədardu ngurtl ad khaya kəsən daghan, tangw da tə karfi khəkərdə khakhug. 46 Ən tə kalkala karfi khəkərdə khahughen, ka tləkha tsin char kwarne, “Elo, Elo, lama sabaktani?” Dəge ən tukuwina in, “Yazhigəla, Yazhigəla, a dukədaı ndar kha ndikini?” 47 Chaləm udakhe ən ghitsən təvin, tsəna tsitar ad inen, ka nəv itar, “Ina kə uda, ən dakh Ili Tlayang.” 48 Ən dəvən dəva, ka khwayala fang ən təb tar, fadəghər ad zər ndəma ndəm, luḡanan ən yu Inabi kwarekrekan. Siḡau ən tə yaghwat, ka talaro kə Yasu kə dutsaduts. 49 Ka nəv chaləmakh, “A duwaman ndan, nəgha nəgha kiyam ndan patak da səgadagh Ili da katakat.” 50 Ka gwidən Yasu ən tləkha char, ka di safa tsin, ḡawala safa sar. 51 Ən tə yanən kə sart, ləgwit ghay gud ai ən Fəta Yazhigəla tidəm mits, tsif ən tə vak ghər kakh da tə khay. Khay tsuguna a gidikəfkhai, tidakhəm kurakh. 52 Ka chaḡga ngitlakha ngwarəf itar. Zikən udakh ya Yazhigəle tsa rugana, a tsyatəərəfud də saf. 53 Sakhawal itar ən ngitlakh tar. Ən khal kə tsif tsiya kə Yasu ən ngitl, ka dal itar da Wurshalim, chuwaḡadān kə dləmda kəs. A mēdlawa itar kə udakh zikən. 54 Nəgha kə zikan kə tluji zə chaləm tlujiyakhe ən uf Yasu ad mbəda pəgdəm zə daghan dēgakhe dzoghər, a gadzəf itar char. Ka nəv itar, “Zər Yazhigəl ina kadı kadı.” 55 Nəg chaləm nughwaskh zikən tsugun ən vinen, ən vaza vaza kə bit. Liye tsa gatars kə Yasu gwil səḡawal ən Galili, ən nəgharu nəgha itar. 56 Ən təb tara nəg Maryam ən kəs ya Magdal, zə Maryam bab Yakub zə Yusuvu, zə nus Zabadi. 57 Bəlga kə khakhug, ka sa ud ya Armati, dadak tluwadal, dākha sara Yusuvu. In tsuguna fura Yasu. 58 Ka da da vak Bilatus shik da takad tluvəgha Yasu. Ka kwara tərkhai Bilatus ad bara tluvəgha Yasu tsud kə Yusuvu. 59 Ka ḡəf Yusuvu ad tluvəgha Yasu, mbusanəm ən wilwa lapin. 60 Ka khənanan Yusuvu ən gitl sare tsa khuradalın ən khurzəzə. Ka tləgaru ad kur zikan, ka təkaval. 61 Maryam ən kəs ya Magdal, zə tlərne ai dakhdud də Maryam ən ndzəgan itar ən vin, ən vaza ger da tə ngitlen. 62 Təkədlā sar kə fitsa fəḡav, ka dala zikzikan na kə zil kəsakh zə Farisakh da vak Bilatus. 63 Nəv itar, “Dəg safagh da tə uragh, a dzamana kənda ad sarte tsa dla dadak valdu udakh na də saf, kwarne, ‘Fitsa khəkərdə da tsiya ka də saf.’ 64 Wirva yan, babəg ad

udakh kə uf ngitlen char tangw da tə khəna khəkərd. Ki khek dəgal kə furakh sar da gəl tluvəgh sar, kwarar khai itar kə udakh tsugun kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl.’ Ya valdu udakhe kə dəg mbas, da malamala də dəg chak kə bəz.” **65** Ka nəv Bilatus tsitar, “Khutsaməf tlujiyakh, dam da ufaufa ad ngitlen, khalavuwa təkbur.” **66** Ka dəgala itar kə gadlara gəma gəma kə itsawar ad ngitlen, ən tə dəva də tsakhga jakva ndzəda shik ən tə kur ghay ngitlen. Tsəguna ka ba itar tlujiyakh kə ufauf.

28 Ən təkhal kə fətav, təkətlapərt fitsa tugwa chak kə kasuk, Maryam ən kəs ya Magdal zə tlərne ai dakhdu də Maryam, dala itar da nəgha ngitl. **2** Kəda dəgal tsitar, a mangud mbəda pəgdəm, wirva zərbəla Dadzikan a sodagh ən gharazhigəl, tləgarwar ad kur ən tukw ngitlen, ka ndzo ən təf. **3** Da nəgha tsəkha ən wudə tsuwadad, katlangan vəgha sar tsuguna til ndək chachad. **4** Nəgha kə li ufa ngitlen, a gədzəf itar char, ka təga vəgh tsitar. Mbadakhga itar da khay ngwada əmtsa udakh. **5** Ai ka nəv zərbəla Yazhigəlen kə nughwasakhen, “Gədzam bi, tsatsəka Yasu ən gata kur, ai tsa khərtavan. **6** Aghbən vana bi, a tsif ndək vai tsa kwargin. Ausəgam nəghama nəgha vakai tsa khənganin. **7** Damdəgal kujad kujad, kwaramartər khai kwar kə furakh sar kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl. Kəvena ən təvukur in da dal tsəkur da Galili. Da nəghən vin kur.’ Tsənam tsən, niya audzal kən kwarakur khai kwar.” **8** Ka dūwars itar ad vak ngitl kujad kujad, də gədza zə khwadga char. Khwayala itar da kwarara kwara kə furakh sar. **9** Dzagwdlam ka tlatərgħər Yasu kə nughwasakhen, ka niya tsitar, “Gabər ən təghər kə tsəkur.” Ka zəghvoghər itar da vak sar, khwtana itar ən tə sigakh sar, ka dabanəf itar. **10** Ka nəv Yasu tsitar, “Gədzam bi. Dam da kwarara kə zar babakhar dəg itar da Galili, ən vin da nəghaka itar.” **11** Madəv nughwasakhen ən təghər dəga tar, chaləm kə li uf ngitlen dagh itar daks da dləmdla kəs, ka tugwarkhai itar ak zikzikan na kə zil kəsakh ad daga dəgakhe a dzoghər. **12** Dzafkhai zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh dāya kavu itar lavakh ən təb tar kwarne, batəra bəg itar kwaḡ kə tlujiyakhna zikən. **13** Nəv itar kə tlujiyakhen, “Dəge da kwara kur, ‘Furakh sar kə sa kəvid kə gəlgəlgəl, madəv kənd ən khar.’ **14** Da dagh lavana da tlim kə Gwumn, da kwarara lava kənd kwarne na ghazur bi, wirva yan na dəge da gəma kuran bi.” **15** Ka chauga tlujiyakh ad

kwaḡen, manga itar ndəkve tsa kwara tərkhai yud. Ina kə lava sakhkana, dla Yahudakh ən kwarakha kavu kwar ən təb tar. **16** Ka dəgala kə furakhan na kəlatəm kitakw da Galili, do itar da ghuḡe tsa kwara tərkhai Yasu. **17** Nəgha tsitara, ka dabanəf itar, ai yakhaye ən təb tar a khayanəf ba itar kwarne patak in bi. **18** Ka sa Yasu khərzha ditar, ka ni, “Dəga ndzəde ən gharazhigəl zen lard, a baka tsəkud. **19** Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furakhar. Paratəra para kur ən dākha Dada, zə Zəra, zə Sədikw Yazhigəl. **20** Ka tsagatərdū tsaga kur, kə tsənaru kə daga dəgakhai a kwarakur khai kə. Da dagha ka zə kur tsika fatsi, tangw da tə mbasa lard.” (aiṓn g165)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Guduf-Gava at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Guduf-Gava at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Guduf-Gava---Guduf-Gava-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

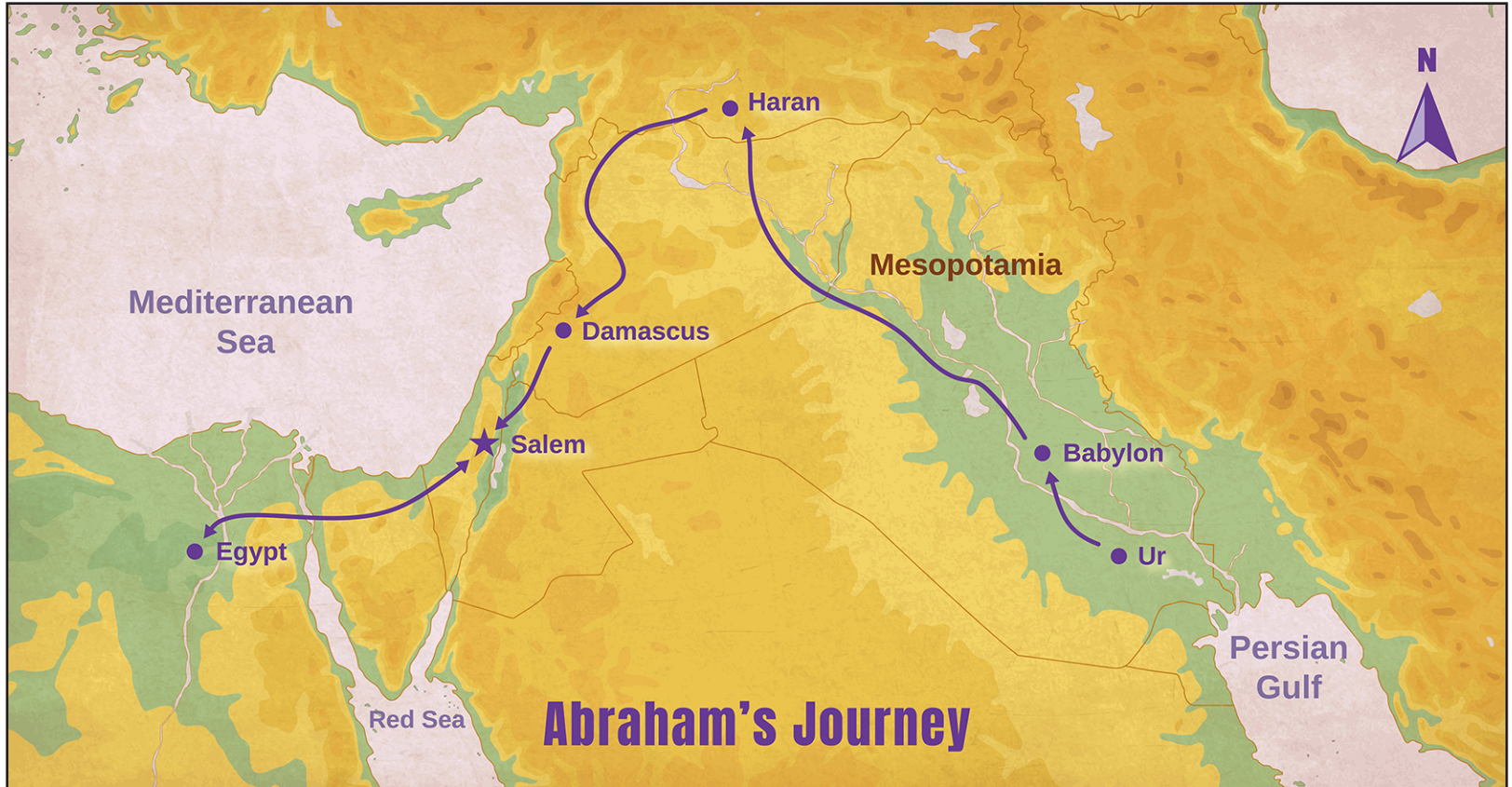
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

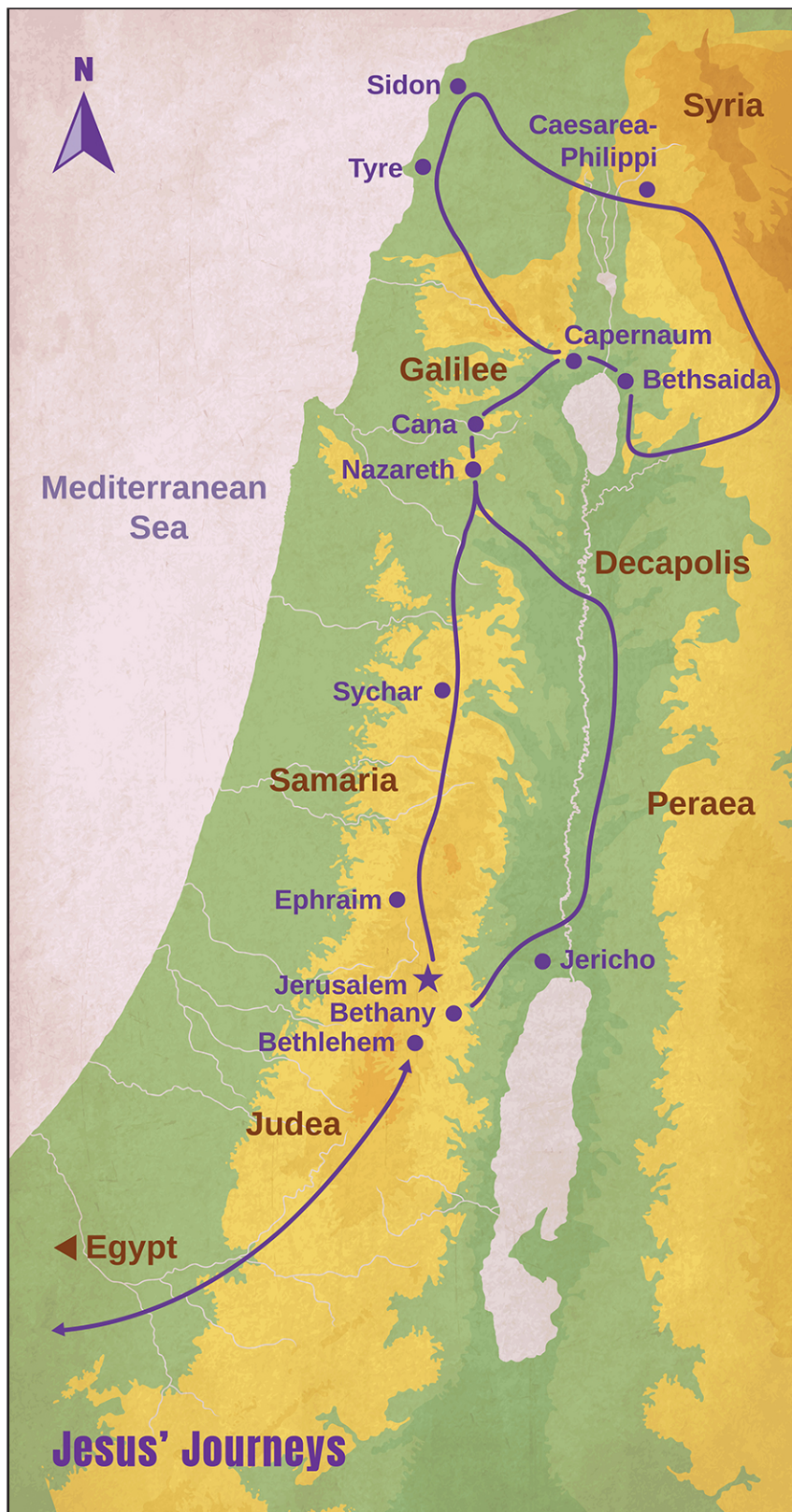

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Jesus' Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?							
			Innocence		Fallen				Glory	
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21	
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14			Paradise, Luke 23:43
		Holy Spirit			Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17			
	Mankind	Living Mankind	No Creation	No Fall No Death Gen 1:31	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5			No Hades No Dead Rev 20:3		
		Deceased Believing Mankind			Blessed in Paradise, Luke 16:22					
		Deceased Unbelieving Mankind			Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13					
	Angels	Holy Angels	No people	No Unholy Angels Gen 1:31	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
		Imprisoned Angels	Gen 1:1		Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6					
		Fugitive Angels			Rebelling Against Christ		Thalaasa, Rev 20:13			
		First Beast Demon			Accusing Mankind		Lake of Fire Revelation 19:20			
		False Prophet Demon			1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Abyss Revelation 20:2			
		Satan								

Destiny

Guduf-Gava at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə fūrakhar. Paratəra para kur ən dākha Dada, zə Zəra, zə Sədikw Yazhigəl. - Matthew 28:19